

דברי הכנסת

הישיבה השבעים-ושש של הכנסת הארבע-עשרה

יום שלישי, י"א באדר א' התשנ"ז (18 בפברואר 1997)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:00

תוכן העניינים

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק עזרה משפטית בין מדינות, התשנ"ז–1997

(קריאה ראשונה)

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק המועצות האזוריות (מועד בחירות כלליות) (תיקון), התשנ"ז–1997

(קריאה שלישית)

הצעת חוק איסור לשון הרע (תיקון מס' 5), התשנ"ז–1997

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 113), התשנ"ז–1997

(קריאה ראשונה)

הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 34), התשנ"ז–1997

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 48), התשנ"ז–1997

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

מחקר בדבר עמדות הציבור בסוגיות הקשורות בהסדר הקבע לרבות ירושלים;

הסדר הקבע עם הפלשתינים; מסמך ההבנות שנחתם בין נציגים מהליכוד ומהעבודה; מסמך ההסכמות בין הליכוד לעבודה בנושא הסדר הקבע

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, יום שלישי, י"א באדר א' התשנ"ז, 18 בפברואר 1997 – ישיבת הכנסת פתוחה. על-פי המחשב, נמצאים במשכן הכנסת 60 חברי כנסת.

הודעה למזכיר הכנסת, בבקשה.

מזכיר הכנסת א' האן:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה על שולחן הכנסת מחדש הצעת חוק המועצות האזוריות (מועד בחירות כללי) (תיקון), התשנ"ז–1997, שהחזירה ועדת הפנים ואיכות הסביבה לקריאה שלישית כאמור בסעיף 130(א) לתקנון הכנסת, לאחר ששילבה בגוף החוק את הסתייגותו של חבר הכנסת בנימין אלון. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה.

הצעת חוק עזרה משפטית בין מדינות, התשנ"ז–1997

(קריאה ראשונה)

היו"ר ד' תיכון:

הצעת חוק עזרה משפטית בין מדינות, התשנ"ז–1997, קריאה ראשונה. יציג את ההצעה שר המשפטים. בבקשה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

תודה. אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני שמח מאוד להציג בפני הבית את הצעת חוק עזרה משפטית בין מדינות, התשנ"ז–1997. הצעת החוק המוצעת כעת מבטאת הן את הניסיון שהופק מהפעלת החוק הנוכחי ב-30 השנים האחרונות והן את המגמות החדשות שרווחות בנושא. מתן עזרה משפטית בין מדינות.

המטרה של החוק המוצע, אשר הוכן על-ידי צוות בין-משרדי ובין-תחומי על בסיס מחקר השוואתי נרחב שנעשה במשרד המשפטים, היא להציע דבר חקיקה שעונה על הדרישות החדשות בקשר לשיתוף פעולה בין-לאומי, ובמיוחד במתן עזרה משפטית בהליכים פליליים.

שנים רבות היו המרכיבים הנחוצים לבירור משפטי מצויים, בדרך כלל, בתוך שטח השיפוט המיידית של המדינה שההליך התנהל בה. בשנים שלאחר מלחמת העולם השנייה, ובמיוחד בעשור האחרון, חל שינוי דרמטי במצב דברים זה, וניהול הליך משפטי במדינה כלשהי מצריך לעתים קרובות מאוד לקבל ראיות ולשמוע עדים הנמצאים במדינה אחרת.

החוק המוצע בא במטרה לסייע בהליכים משפטיים, גם הליכים אזרחיים וגם אזרחיים פליליים המתנהלים במדינה אחת, על-ידי איסוף ראיות וביצוע פעולות משפטיות שונות במדינה האחרת, לפי בקשתה של המדינה שההליך מתנהל בה, כמובן. מובן שהצורך לשתף פעולה בתחום הזה הוא חיוני בשל הניידות הרבה של אנשים, של חפצים ושל כספים ממדינה למדינה. העזרה המשפטית בין מדינות הפכה בשנים האחרונות לתחום משפטי מתפתח, שמגלם את רצונן של מדינות בנות-תרבות להגן על שלטון החוק ברחבי העולם תוך התגברות על מחסומים פורמליים של תחומי שיפוט. העזרה ניתנת ומתקבלת, לפי הצורך, תוך דילוג על משוכות של גבולות מדיניים.

כמה עקרונות בחוק הקיים והתקף היום יישמרו גם אם הכנסת תאמץ את החוק המונח לפניכם:

ראשית, העזרה המשפטית הניתנת במסגרת החוק המוצע מתייחסת הן להליך משפטי אזרחי והן להליך משפטי פלילי.

מדינת ישראל אינה מתנה את מתן העזרה המשפטית הזאת בקיום הסכם מיוחד בינה לבין המדינה האחרת שמבקשת את העזרה המשפטית. העזרה ניתנת לפי הצורך, ומובן שכל זה בכפוף לעילות סירוב שמפורטות בחוק המוצע.

כל סוגי העזרה המשפטית המוכרים בחוק כלולים בחוק המוצע.

לפי החוק המוצע, ימשיכו לחול העקרונות המקובלים במתן עזרה משפטית, כמו כלל הייחודיות בשימוש בראיות המועברות למדינה המבקשת; הגנה על אדם שמועבר למדינה אחרת כדי להעיד בה. פירושם של עקרונות אלה הוא, שאם מעבירים למדינה אחרת ראיות שנדרשות בהליך פלילי מסוים, אסור למדינה המבקשת להשתמש בראיות הללו בהליך פלילי אחר, אלא בהסכמתה של המדינה שהעבירה את הראיות.

במה שנוגע להגנה על עד שהוזמן להעיד במדינה אחרת, אסור למדינה שהזמינה אותו להעמידו לדין או להגבילו בכל דרך שהיא בשל מעשים שהוא עשה בטרם נכנס לאותה מדינה לפי בקשתה.

אלה הדברים שנותרים בעינם, ויש כמובן חידושים שבזכותם אנחנו מבקשים מהכנסת לקיים את הדיון ולהעביר אותו לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

החידושים העיקריים שבחוק המוצע מתייחסים לסוגי העזרה המשפטית שמתקבלת או ניתנת וגם למנגנון שמפעיל את החוק.

סוגים חדשים של עזרה משפטית: למעשה, החוק מסדיר שני סוגים חדשים של עזרה משפטית, והם מתייחסים רק להליך פלילי, במובנו הרחב של המושג הזה.

ראשית, לפי החוק המוצע אפשר יהיה להושיט עזרה משפטית בקשר לחקירות פליליות. זאת אומרת – גם בשלב הקודם להגשת כתב אישום. ההדגשה של המושג "חקירה" היא ההדגשה הרלוונטית.

במסגרת העזרה המשפטית בחקירות תוכל מדינת ישראל לבצע בישראל פעולות חקירה הכוללות איסוף מידע, תחקור וגביית הודעה, חיפוש ותפיסה, איתור של אדם או של רכוש, האזנת סתר וכל פעולת חקירה אחרת, לשם חקירת עבירה שלמעשה נעברה במדינה אחרת, או כדי למנוע ביצוע עבירה כאמור.

יש היבט שני של אותו מטבע. מדינת ישראל תוכל לבקש מהמדינה האחרת לבצע את הפעולות הללו שמניתי כרגע, כדי לעזור לחקור עבירה שנעברה בישראל, או כדי למנוע עבירה מהסוג הזה.

החוק המונח לפניכם יאפשר להוציא לפועל פסקי-דין חוץ, שמורים על חילוט רכוש שמקורו בעבירות של סחר בסמים כאשר רכוש נמצא בישראל; במקביל – לבקש ממדינה אחרת, שנמצא בה רכוש שלגביו ניתן בישראל צו חילוט, להוציא לפועל החלטה של בית-משפט ישראלי באותה מדינה אחרת.

החידוש השני של החוק נוגע להיבט המינהלי, לארגון המינהלי של הענקת העזרה המשפטית הנדונה.

לפי החוק הקיים, הטיפול בבקשות לעזרה משפטית מפוזר בין רשויות שונות; עוסקים בזה שר החוץ, שר המשפטים, היועץ המשפטי לממשלה, בתי-המשפט. ההצעה שאנחנו מגישים היום לבית מרכזת את הסמכויות בידיה של רשות מוסמכת אחת. שר המשפטים יהיה הרשות המוסמכת להחליט בבקשות של מדינות אחרות לקבל עזרה משפטית ממדינת ישראל, והיועץ המשפטי לממשלה יהיה הרשות המוסמכת להגיש בקשות מטעם מדינת ישראל למדינות אחרות.

יש חשיבות לריכוזיות הזאת. למעשה, היא תבטיח טיפול אחיד בנושא; היא תחסוך אי-בהירות לגבי זהות הרשות המוסמכת לפעול בכל שלב של הטיפול בבקשה. כמו כן עונה הריכוזיות הזאת על דרישות נשנות באמנות בין-לאומיות לקבוע רשות מרכזית אחת, שהיא גם גורם משפטי עליון, לטיפול בנושא.

מה לא נכלל במסגרת החוק? לא נכללים בהצעת החוק סוגים שונים של שיתוף פעולה בין-לאומי בנושא של איכפת החוק. אלה מוסדרים בחוקים אחרים, או חלקם נמצא כרגע בהליך של חקיקה או היערכות לחקיקה, ולכן אין טעם להסביר אותם בהקשר זה.

אני מתכוון לכמה נושאים: קודם כול, הסגרה. בעניין ההסגרה יש חוק מפורט, חוק ההסגרה משנת 1954, התשי"ד. הנושא של אכיפת פסקי-חוץ; החוק הקיים מתייחס רק לאכיפת פסקי-דין אזרחיים. יש חוק חדש שהכנסת אישרה לפני תקופה בעניין העברת אסירים לארץ מולדתם, לכן איננו מתייחסים אל הסוגיה הזאת.

אופיר פינס-פז (העבודה):

זה לא כלול בחוק?

שר המשפטים צ' הנגבי:

לא, לא בחוק החדש הזה, כי כל נושא העזרה המשפטית למעשה מצוי שם באופן מאוד מאוד מפורט, והבית הזה אישר את החוק החשוב ההוא.

נושא נוסף הוא כל הסוגיה של העברת הליכים פליליים למדינה אחרת. הנושא הזה טרם קיבל טיפול חקיקתי.

לסיכום, רבותי חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, הצעת החוק כוללת חידושים רבים בטיפול פרטני של כל סוג וסוג של עזרה משפטית, הוראות שלמעשה באות לא אחת להגן על זכויות האדם בכלל, ובהקשרים הספציפיים – להגן על זכויותיו של נאשם או על זכויותיו של חשוד בפרט.

משרד המשפטים ראה לנכון לאפשר מתן עזרה משפטית לא רק למדינה אחרת, אלא גם לשורה של גופים בין-לאומיים, שלהם תפקיד חיוני בשמירה על שלטון החוק.

שבח וייס (העבודה):

האם ברשימה הזאת מופיעים כל הגופים הבין-לאומיים?

שר המשפטים צ' הנגבי:

ברשימה הזאת מצויים כל הגופים שאנחנו מצאנו לנכון לכלול אותם, והם למעשה הגופים הרלוונטיים הקיימים, שאתם יש ממילא מעת לעת אינטראקציה בבקשות מן הסוג הזה. מדובר ב"אינטרפול", ב"אירופול" ובבתי-הדין הבין-לאומיים שהוקמו מטעם האומות המאוחדות כדי לטפל בסוגיות של פשעי מלחמה ביוגוסלביה וברואנדה.

שבח וייס (העבודה):

מה עם בית-המשפט הבין-לאומי בהאג? הוא חסר לי שם.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אני מוכן לבדוק ולהשיב לך מאוחר יותר.

באופן טבעי, הבדיקה לעומק של כל הוראות החוק המוצע צריכה להיעשות, לפי הנחתנו, בוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. ואם בתום הדיון יאשר הבית את ההצעה בקריאה ראשונה, אני מציע להעביר אותה לוועדת החוקה, חוק ומשפט, כדי להכינה לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, הדיון הוא אישי, רשימת הדוברים סגורה. ראשון הדוברים – חבר הכנסת סילבן שלום. בבקשה.

סילבן שלום (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק הזאת אינה הצעה חדשה, אלא היא באה להביא תיקון לחוק הקיים זה 20 שנה. היא באה לעדכן פרקים אחדים ולהוסיף על החוק שקדם לו, משנת 1977.

אין ספק שבשנים האחרונות אנו עדים מצד אחד לגידול חד במספר הדמוקרטיות בעולם, דבר שכמובן מרחיב את הקשרים המשפטיים בין המדינות, ומצד שני, לצערנו אנו עדים לגידול חד לא פחות בהיקף הפשיעה הבין-לאומית, שחובקת עולם ושותפים לה אנשים מלאומים שונים, מאומות שונות וממדינות כאלה ואחרות. הדבר הזה מחייב את כל הקהילייה הבין-לאומית, בעולם החופשי בוודאי, וגם במדינות אחרות, שאולי הדמוקרטיה לא קיימת בהן, אבל גם הן לפעמים שותפות לצורך למנוע – – –

שבח וייס (העבודה):

אינטרנציונל הסמים זה אינטרנציונל.

סילבן שלום (הליכוד-גשר-צומת):

זה בדיוק העניין שאליו התכוונתי. ואם כבר אמרת זאת, אז יש גם מדינות שאולי בהן לא קיימת דמוקרטיה, אבל כדי למנוע אותה מגפת סמים, למשל, יש קשר בין מדינות כדי למנוע ולחסל תופעה מסוג כזה. ורק השבוע היינו עדים לחשיפה של פרשה גדולה מאוד, של ייבוא 15 ק"ג של קוקאין ממקסיקו. כמובן, בלי לאבחן את האנשים שכרגע מוחשדים בעניין, היה פה קשר בין-מדינתי, והקשר הזה מחייב חקירה, הוא מחייב לפעמים מעצרים, לפעמים הוא מחייב גביית ראיות במקום הפשע עצמו. והדברים האלה מחייבים אותנו להגיע למיצוי כל הדרכים וכל האמצעים, כדי למצות בסופו של דבר את הדין עם אותם גופים ואותם גורמים.

זהו חוק שמטרתו בסופו של דבר להביא את האשמים לדין. וכמובן, החוק המשלים לו הוא חוק ההסגרה, שבמקרים סופיים, כאשר הדברים מגיעים לצורך בהעמדה לדין, ואנשים כאן צריכים להיות מוסגרים למקום אחר, או שהם נמצאים שם וצריכים להיות מוסגרים לכאן, יש ההשלמה הזאת, לאחר שחוק העזרה המשפטית אפשר לרשויות המוסמכות בשתי המדינות להגיע למיצוי החקירה, ואכן קיים הצורך בהעמדה לדין של קבוצה או קבוצות כאלה או אחרות, שמואשמות בפשע מסוג כזה או אחר.

אני חושב שזו הצעת חוק שיש לברך עליה. זו הצעת חוק נכונה, היא באה אולי להדק את הקשר שלנו עם קהילות העמים האחרות. היא מביאה אותנו למצב שבו אנחנו מרימים את הדגל של הסיוע המשפטי, או של הלוחמה בפשיעה הבין-לאומית. היא מציבה אותנו אחר כבוד בשורה ארוכה של מדינות שזה שנים ארוכות נוטלות חלק באותה מלחמה בלתי נפסקת כדי לעזור ולסייע אחת לרעותה במניעת פשע, אם זה במדינה עצמה ואם זה בפשע שהתחיל כאן ועבר למקום אחר, או שהאנשים הם אזרחים של אותה מדינה. השאלה מהי הקטגוריה אינה חשובה בעניין הזה.

לכן, אני כמובן מברך על ההצעה הזאת. לא הספקתי לקרוא את כולה, אבל היא נראית לי הצעה מקיפה מאוד, ואני מברך על כך שהיא הובאה היום לכאן. אני כמובן אתמוך בה. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

תודה רבה. חבר הכנסת עזמי בשארה איננו כאן. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי – איננה. חבר הכנסת יונה ירב – איננו – – –

שבח וייס (העבודה):

מה עם השיטה החדשה?

היו"ר ד' תיכון:

היא תונהג מהשבוע הבא. אבל תראה עד כמה צריך שינוי.

שבח וייס (העבודה):

בסוף יאמצו את השיטה שלך.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת חיים רמון – איננו. חבר הכנסת חגי מירום – איננו. חבר הכנסת משה גפני – איננו. חבר הכנסת סאלח סלים – איננו. חבר הכנסת מיכה גולדמן – איננו. חבר הכנסת אברהם שוחט – איננו. חבר הכנסת רפאל אלול – איננו. חבר הכנסת חיים אורון – איננו. חבר הכנסת אברהם הירשזון – איננו. חבר הכנסת אופיר פינס-פז, בבקשה.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר המשפטים, חברי חברי הכנסת, אני מברך על הצעת החוק, שבהרבה מאוד מובנים היא מאגדת חקיקה בנושא העזרה המשפטית בין מדינות. אפילו שמתי לב, ששר המשפטים לשעבר חיים צדוק רשום על חלק מנוסח החוק הזה. היא גם מחדשת בכמה וכמה תחומים. אני בהחלט חושב שראוי לברך על הצעת חוק שנותנת יותר כלים לשיתוף פעולה בין המדינות במאבק שלהן בפשע.

בסך הכול העולם שלנו הולך וקטן במובן החיובי של המלה: הקשר הבין-לאומי מתהדק, אמצעי הטלקומוניקציה מתפתחים בקצב מדהים, ומן הראוי שמידת שיתוף הפעולה בין המדינות – במיוחד במאבק בעבריינות, בפשע המאורגן ובפשע הלא-מאורגן, שמקבלים גם הם כלים וזוכים לפיתוח ולתחכום גדול מאוד – תגדל. אין לי ספק שהצעת החוק הזאת יכולה ליצור תשתית של כלים נאותים למדינות – ולמדינת ישראל, בעניין הזה, בפרט, בהתמודדות שלה עם הפשע המאורגן. אני רוצה רק לקוות, שמשרד המשפטים, בתיאום עם המשרדים האחרים, ימצא את הדרך לפתח ולטפח חקיקה מורכבת ומסודרת מהסוג הזה גם בנושאים אחרים.

שלא בהקשר זה, היום קיימתי דיון במסגרת ועדת המשנה למסים על כל החקיקה בנושא הארנונה, וגם שם, אדוני שר המשפטים, אנחנו עדים לאין-ספור חיקוקים שונים, משונים ומגוונים, שאף אחד לא יכול למצוא בהם לא את ידיו ולא את רגליו. מן הראוי לעשות פעם נוסח משולב, עדכני ורלוונטי לחקיקת חוק הארנונה, שהיום ממש מעיק על אזרחי מדינת ישראל.

אבל, אם נחזור לנושא, הייתי שמח מאוד – למרות הבהרתך בנושא החלפת אסירים בין מדינות, נושא שהכנסת הזאת חוקקה לפני חודשים מספר – אם בהזדמנות הזאת לא יהיה קשה לך, אדוני שר המשפטים, לדווח האם הדברים אכן עוברים למסלול אופרטיבי. כידוע לך, לי יש עניין מיוחד – ואני חושב שבעניין הזה אני משמש פה לרבים – שג'ונתן פולארד ירצה את עונשו במדינת ישראל. זה עניין חשוב, זה עניין צודק, זה עניין שאולי, רק אולי, יהיה ניתן גם ליישם אותו, והוא תלוי בחוק ובאמנה שאנחנו צריכים להצטרף אליה; ואולי כבר הצטרפנו. הייתי שמח מאוד אם שר המשפטים, בהזדמנות הזאת, משום שהעניין קשור ולא קשור, יוכל לומר את דברו בעניין הזה; אני בטוח שעניין זה מעניין את כל חברי הכנסת וגם את הציבור.

היו"ר ד' תיכון:

תודה.

חבר הכנסת בני אלון, ואחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

בנימין אלון (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו אמורים לבטל את חוק עזרה משפטית למדינות חוץ, 1977, ולקבל תמורתו את הצעת החוק שהוגשה היום לעזרה משפטית בין מדינות, 1997. מהפכה גדולה אני לא רואה, רק ייעול וחיזוק ומיסוד הכלל האלמנטרי הזה, שאנחנו לא רוצים להיות אי מבודד אלא להיות מחוברים לכל המדינות המתוקנות בעולם, לקבל מהן עזרה משפטית ולתת להן עזרה משפטית.

הואיל ועל המגמה הכללית אין לי מה להוסיף – זו המגמה שלנו, אנחנו רצינו להקים פה מדינה מתוקנת, שתהיה מחוברת לכל המדינות המתוקנות בעולם – והואיל ועל הפרטים תהיה לי הזדמנות לחוות את דעתי בוועדת החוקה, הייתי רק רוצה להראות את האבסורד, אדוני היושב-ראש, אדוני השר, שבזמן שהחוק הזה יבסס באמת את מעמדנו כאי מוקף, כגטו יהודי, גטו יהודי שרוצה להיות מחובר בקשרים חוקיים עם מדינות מתוקנות בעולם, בו בזמן אנחנו יוצרים במו ידינו מפלצת בגבולות ארצנו ללא חוק וללא משפט.

קראתי אתמול בעיתון, שאדון רביב הצליח לשכנע את חברת הביטוח לשלם 10,000 שקל על המכונית שלו כדי שהמדינה שהקמנו, אדוני השר, הקמנו כולנו, שהמדינה הזאת תואיל בטובה, כדרך פיראטים, כדרך שודדים מעולמות ישנים ונשכחים, להחזיר לו, וחברת הביטוח החליטה שעדיף לה ככה.

אנחנו הקמנו כאן, בין הירדן לים – כשגולדה מאיר אמרה שאין ישות פלשתינית וכל ראשי הממשלות אמרו שלא תקום מדינה פלשתינית בין הירדן לים – מדינה ללא חוק, ללא צדק, ללא משפט, קבלן משנה שלנו לפשעים. אנחנו מעבירים אליה את כל ה"חמאסניקים" שיטופלו על-ידי ג'בריל רג'וב, שיצרו אותם עד מוות ויכה בהם בציניות בלתי מוסרית, ולא אכפת לי?

אני, כמובן, חברי הכנסת המכובדים, אתמוך בחוק הזה ואנסה להטביע בו את מגע אצבעותי כחבר מן המניין בוועדה כשהוא יגיע לשם. אבל אולי נתעורר ונעיף מבט על האבסורד שקיים בסביבה שלנו, במציאות המעוותת הזאת.

כואב לי לומר, שבדקות אלה עומדות משפחת בכרך, משפחת שחור ומשפחת מגידש ומפגנות מול משרד ראש הממשלה. הן דורשות שהרוצחים של בניהן יוסגרו בהתאם להסכם שנחתם בינינו לבין המכונים "הפלשתינים", "המדינה הפלשתינית", "הישות הפלשתינית", "הרשות הפלשתינית". הרוצחים של מגידש הם שוטרים בכירים במשטרה הפלשתינית, במרחק יריקה מביתנו.

עוד הפעם – ואני מסיים את דברי – אין גבול לציניות. אנחנו נאשר הסכם בינינו לבין זימבאבווה, והסכם בינינו לבין זנזיבר, והסכם בינינו לבין איי הבתולה, ובאותו זמן ניצור פה לידינו מדינה, כך שיהיה אפשר לרצוח את בנינו ולהתמנות במדינה השכנה שלנו, במרחק של 20 דקות נסיעה, לקצינים בכירים במשטרה, ואין לאל ידנו להושיע, להעיר, לצפצף, או אפילו להטריד את מנוחת חברי הכנסת. תודה.

הי"ר ד' תיכון:

תודה.

חבר הכנסת אלי גולדשמידט, ואחריו – מוטב שלא אקרא.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, אנחנו הפכנו להיות, בכל תחומי החיים, במובנים רבים, כפר גלובלי. זה הביטוי שאנחנו משתמשים בו היום על מנת לתאר את מה שקורה בתחום התקשוב, בתחום המידע, האינטרנט. יש לכך דוגמאות פנטסטיות, למשל, בתחום הרפואה אנחנו יכולים היום לראות מצב שבו מתקיימת ועידה של קרדיולוגים בארצות-הברית, ובמקביל, במדינת ישראל, אמור להתקיים ניתוח לב פתוח, וניתוח הלב הפתוח הזה מוקרן באמצעים הטכנולוגיים שקיימים היום בזמן הניתוח, ומומחים קרדיולוגים שיושבים בארצות-הברית באותה ועידה יכולים לתת עצות או להשתתף בתהליך קבלת ההחלטות בזמן ניתוח מסובך. אנחנו רואים זאת ברפואה, אנחנו רואים זאת בתחומים אחרים.

אני מוכרח לומר בהקשר של הצעת החוק הזאת ששר המשפטים הציג בפנינו, שבתחום המשפטי אנחנו מאוד לא כפר גלובלי. בתחום הזה אנחנו עדיין נמצאים, במידה רבה, הרבה מאוד שנים אחורנית. הדבר נובע, כמובן, מכך שהתפיסה המשפטית מבטאת – – –

אברהם פורז (מרצ):

אלי גולדשמידט (העבודה):

50 שקל למה, חבר הכנסת פורז? עד לכאן אני שומע שאתה מדבר על 50 שקל.

אברהם פורז (מרצ):

חבר כנסת שנרשם לרשות הדיבור ולא נמצא ישלם 50 שקל.

היו"ר ד' תיכון:

לטובת מי? לטובת שינוי?

אלי גולדשמידט (העבודה):

זה נקרא: 50 שקל ידע אישי.

חיים אורון (מרצ):

לטובת ועדי העובדים.

בנימין אלון (מולדת):

לטובת מי שנמצא.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

לטובת אלה שנמצאים, אדוני.

בנימין אלון (מולדת):

הכנסה נוספת.

היו"ר ד' תיכון:

אל תדאג, נפרסם את רשימת הדוברים ותראה מה יקרה כאן.

אלי גולדשמידט (העבודה):

בכל אופן, אני רוצה לומר, שבניגוד לתחומים אחרים, בעיקר בתחומי הטכנולוגיה אבל לא רק בהם, בתחומי הפיננסים, כל המערכות היום הן מערכות בין-לאומיות משולבות: משרדי עורכי-דין, משרדי ראיית-חשבון, משרדי ייעוץ כלכלי שבהם השמש לא שוקעת אף פעם משום שיש אחד בניו-יורק, אחד באירופה, אחד באוסטרליה ואחד ביפן, והמשרד פועל כל שעות היממה במקומות שונים בעולם. הקדמה הזאת לא הגיעה לתחום המשפט. זה נובע בעיקר מכך שנושא המשפט מבטא ריבונות, תפיסות עולם שונות בכל מדינה, ובהרבה מקרים גם שוני לא קטן במערכת חקיקה פנימית שקיימת ונוהגת בכל מדינה ומדינה.

הניסיון של הממשלה כאן להציג לפנינו הצעת חוק שתפשט את התהליכים של עזרה משפטית בין מדינות הוא ניסיון חשוב מאוד, וטוב שהוא נעשה. אמר כאן שר המשפטים, שהחוק לא דן בתחומים מסוימים. יש, למשל, נושא של חוק אכיפת פסקי חוץ. אני יכול להביא דוגמה מתחום מסוים שהחלק הבין-לאומי שבו יוצר לעתים דברים נוראיים ואיומים.

אביא דוגמה של משמורת קטינים בין בני זוג. אם בני זוג במשפחה מסוימת נמצאים בהליכי גירושין, ועל-פי פסק-דין של בית-משפט ישראלי הילדים צריכים להיות במשמורת האם ולא האב, ולאב יש זכויות ביקור פעם אחת או פעמיים בשבוע, בהתאם לפסק-הדין, יכול לקרות שהאב לוקח את הילד הקטין ומצליח בצורה זו או אחרת לעלות על מטוס ולהגיע לארצות-הברית. שם הוא הולך לבית-משפט מקומי ומקבל פסק-דין של משמורת קטינים, שהילד צריך להיות ברשותו. אז מתחילה מערכת מאוד מורכבת, שבית-המשפט העליון הישראלי נדרש אליה הרבה מאוד פעמים, מה קורה במצב של התנגשויות דינים בין מדינות שעה שיש מחלוקת בתום-לב או אין מחלוקת בתום-לב, והדברים בהחלט קורים.

אנחנו יודעים מה קורה בנושא של אכיפת ירושות. משפחה אמורה לתבוע זכויות בירושה ממדינה זרה אחת או מכמה מדינות. אנחנו מצאנו באזור שלנו הרבה מאוד שנים, ונדמה לי שהמצב לא השתנה לטובה היום, עוד בתקופה של טרם האוטונומיה וטרם הרשות הפלשתינית, שאזרח ישראלי שרצה לגבות חוב בשטחים, במרחק של 20 קילומטר מנתניה, לא היה מסוגל לעשות זאת בגלל מערכות דינים שונות. אין כאן שאלה פוליטית אלא שאלה של עקרונות משפט שונים הנהוגים בשטחים מול שיטת המשפט הישראלי הנהוגה בארץ.

לכן, כל נושא שכלול בחוק העזרה המשפטית בדרך שמשוגלת לקדם את הטיפול בעניין הוא כמובן מבורך. קל וחומר כאשר אנחנו מדברים על סוגיות הקשורות בהסגרה ובפשעים בין-לאומיים שנעשים על פני מרחבי יבשות וארצות. אני מקווה שחוק העזרה המשפטית יוכל לסייע על מנת לאכוף הוראות פסקי-דין ופעולות של רשויות שלטון שבאות לאכוף את החוק.

אדוני שר המשפטים, אני מברך אותך על כך שהבאת את הצעת החוק הזאת. אני מקווה שהכנת החקיקה בוועדת החוקה תסתיים במהרה. נדמה לי שאני יכול להרגיע אותך, שהיום החוק הזה יקבל תמיכה מלאה מהבית. גם אם היה היום מרד קואליציוני בנושא הר-חומה, הצעת החוק הזאת היתה כנראה עוברת בכל מקרה. זה חוק נכון וצודק. תודה.

חיים אורון (מרצ):

הי"ר ד' תיכון:

חכה, חכה, יש כאן היום עוד הצעות חוק רבות של הקואליציה, ואתה בוודאי תעזור להם, נכון?

חיים אורון (מרצ):

מה?

הי"ר ד' תיכון:

אתה תעזור לקואליציה להעביר היום חוקים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אנחנו מרגישים שבהעדר קואליציה מישהו צריך לעשות קואליציה, אולי האופוזיציה תעשה זאת.

הי"ר ד' תיכון:

בסדר.

חבר הכנסת נסים דהן – איננו באולם. חבר הכנסת אפי אושעיה – איננו באולם. חבר הכנסת אורי אור – איננו באולם. חבר הכנסת שלום שמחון היה ואיננו. חבר הכנסת אפרים סנה – איננו באולם. חבר הכנסת מיכאל קליינר – איננו באולם. חבר הכנסת גדעון עזרא – איננו באולם. חבר הכנסת מאיר שטרית נמצא בחוץ-לארץ בשליחות. חבר הכנסת אברהם שטרן – איננו באולם. חבר הכנסת עמנואל זיסמן – איננו באולם. חבר הכנסת חיים דיין היה ואיננו. חבר הכנסת רחבעם זאבי, מפתיע, איננו. חבר הכנסת עמיר פרץ – איננו באולם. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו באולם. חבר הכנסת סאלח טריף היה ואיננו. חברת הכנסת נעמי חזן – איננה באולם. חבר הכנסת פיני בדש – איננו באולם. חברת הכנסת דליה איציק – איננה באולם. חבר הכנסת שאול יהלום – איננו באולם. חבר הכנסת רענן כהן – איננו באולם. חבר הכנסת מיכאל איתן – איננו באולם. אבל חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה הגיע בזה הרגע.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אני מוותר על רשות הדיבור.

הי"ר ד' תיכון:

אתה לא מדבר? תודה.

חבר הכנסת תאופיק חטיב – איננו באולם. אחרון, חבר הכנסת שבח וייס, ישנו.

חבר הכנסת חגי מירום, רצית לדבר?

חגי מירום (העבודה):

לא.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אני נמצא ברשימה.

הי"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה. מה זה? הוא איננו. מה קורה, הם יוצאים? חבר הכנסת ראובן ריבלין

חיים אורון (מרצ):

לפי דעתי ---

הי"ר ד' תיכון:

מה, אתה רוצה לדבר?

חיים אורון (מרצ):

לא ---

היו"ר ד' תיכון:

בסדר, אבל במצב כזה – – –

סילבן שלום (הליכוד-גשר-צומת):

הנה הגיע חבר הכנסת וייס.

שבח וייס (העבודה):

אני עישנתי פה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת ראובן ריבלין, בבקשה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, קשה מאוד בשלוש דקות להעיר את כל ההערות שצריך להעיר אותן בקריאה ראשונה של חוק בן 70 סעיפים. עם זה, לא אחזור על דברי חבר הכנסת אלי גולדשמידט, שדיבר על העולם כעל כפר גדול.

E-אנחנו היום עולם קטן, כאשר כל אחד יכול להימצא בבית חברו באמצעות האינטרנט, באמצעות ה-MAIL, אפשר לעשות עסקות שונות כדבר יומיומי, שלא לדבר כבר על המחלות והמגפות העוברות MAIL ולא מבחינות בגבולות בין-לאומיים, על המלחמה המשותפת של העולם הנאור בסוחרי הסמים, על סחר בין-לאומי, על אמנות של מדינות רבות יחד. כל אלה דברים המצריכים את החוק המוצע לפנינו כדבר שהוא כורח ואין בלעדיו.

אני מבקש להעיר הערה ולאחר מכן לשאול כמה שאלות. ההערה הראשונה: טוב עשה החוק שהבחין בין שתי סמכויות, בין הרשות המוסמכת לגבי בקשת עזרה משפטית ממדינה זרה למדינת ישראל, כאשר הרשות המוסמכת היא הרשות המבצעת, במקרה זה שר המשפטים; בהתחלה תהיתי מדוע צריך להבחין בין הרשות המוסמכת לצורך בקשת עזרה ממדינות חוץ אלינו לבין בקשה היוצאת מישראל כלפי חוץ. אין כל ספק שעקרון הפרדת הרשויות והחיוניות בצורך לקבוע את עצמאות התביעה יוצרים הכרח שלגבי בקשות של מדינת ישראל ממדינות אחרות יהיה זה דווקא היועץ המשפטי, הממונה על החקירה, הממונה על התביעה, שיבקש את העזרה ממדינה זרה. שכן איש

הנמצא במעמד פוליטי כלשהו יכול להיות חשוד בעיני הציבור בעניין זה או אחר, שמא לא ירצה לבקש עזרה ממדינה זרה על מנת לעשות צדק או למצות חקירה כפי שראוי שייעשה במדינה דמוקרטית.

היום ראש הממשלה במדינת ישראל נחקר בפרשה מסוימת על-ידי שלטונות החקירה. אפשר לראות את היום הזה כיום שחור, כאשר ראש ממשלה עומד בחקירה בנושא שיש בו חשד פלילי. כנגד זה, ניתן לראות את היום הזה כאחת מגולות הכותרת של הדמוקרטיה הישראלית, כאשר השוויון בפני החוק קיים ללא משוא פנים. כאשר יש חשדות, ויהיו הם ממין רכילות, או ממין השערת השערות, או ממין עדות שבשמיעה, כל אלה חייבים חקירה, ויפה השעה למדינת ישראל.

הי"ר ד' תיכון:

כל אחד היה מוותר על הכבוד הזה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אין כל ספק שטוב היה אילו במדינת ישראל היינו חיים בהרמוניה כזאת, שאיש לא יוציא דיבתו של האחר ואיש לא יחשוד באחר. אבל במדינה כשלנו, אם מתעוררים חשדות ויש צורך לחקור את הבכיר ביותר במדינה, הרי שאין אלא שוויון בפני החקירה ובפני החוק, כפי שהדבר נעשה ומתברר היום בנסיבות קצת מצערות, אבל אני מקווה שסופן יהיה כך, שתפארת הדמוקרטיה הישראלית תישאר וכל שאר הדברים יישכחו או יימצא להם פתרון ברור.

אדוני השר, אינני בטוח שבית-משפט השלום הוא בית-המשפט המוסמך לדון בנושאים שחוק זה כולל. אני חייב לומר, שאנחנו עוסקים כאן בשאלות של משפט בין-לאומי פומבי ומשפט בין-לאומי, לגבי הצורך להיזקק לחוק RENVOI פרטי, בעיקר כאשר תישאלנה שאלות ההפניה, מה שנקרא השולח ולחוק שלנו, או לחוק שלנו ולחוק הנשלח.

אלה הן שאלות מאוד מסובכות, וטוב היה אם הסמכות היתה ניתנת דווקא לבית-המשפט המחוזי, כסמכות שמיייתרים לו מפאת כך שאין סמכות אחרת. ייתכן שבנושאים מסוימים היה צורך להביא זאת אפילו לבית-המשפט לעניינים מינהלתיים, כאשר ידובר וכאשר יהיה ברור מה הוא גבול סמכותו של אותו בית-משפט, אבל נדמה לי שטוב שהממשלה תשקול אם לא להעביר את הסמכות הזאת, שאינה סמכות יומיומית, ואינני חושב שבת-המשפט יזדקקו לה כדבר של יום-יום, לבית-המשפט המחוזי. טוב היה אילו נעשה הדבר על-ידי בית-המשפט המחוזי. אולי אני טועה, אבל לכן אני מדבר שלוש דקות, ואילו אתם בוודאי הכנתם את הצעת החוק הזאת שנים רבות. תודה רבה.

הי"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת חגי מירום, ואחריו – חבר הכנסת חיים אורון.

שבח וייס (העבודה):

אני מודה ליושב-ראש הכנסת על ההתחשבות במעשן.

אדוני היושב-ראש, אדוני שר המשפטים, חברי הכנסת, החוק הזה הוא חוק נחוץ, ובכלל טוב שאנחנו מעדכנים דברים קיימים, מעבים, משלימים ומחסירים דברים, שאולי מתוך הניסיון למדנו שהם לא נחוצים, והם יצטרפו לספר החוקים בצורה יותר מסודרת. יש לקודיפיקציה הזאת חשיבות בפני עצמה.

יש לי הערות בודדות.

ראשית, אני מבקש לבדוק עוד הפעם את המוסדות המשפטיים ומוסדות אכיפת החוק והחקירה, את הרשימה שמופיעה בחוק. אני מתארר לעצמי שבית-הדין הבין-לאומי בהאג לא צורף מכיוון שהוא בית-INTERSTATE משפט בין-מדינתי, אבל יש לו גם פעילויות שאינן בין-מדינתיות. זאת אומרת, זה לא רק LAW, זה גם ולכן כדאי לבדוק את העניין הזה.

למועצת אירופה יש מוסד שעוסק בעיקר בזכויות האדם. יש חשיבות ממדרגה ראשונה לכך שמדינת ישראל תהיה מחוברת לעניין הזה, כי מדי פעם בפעם נכרכים שם גם עניינים שלנו, כעם היהודי, בעבר, בהווה ובעתיד. הם חשובים. גם חשוב לנו להיות בשורה הראשונה של דורשי צדק בעולם, והדבר הזה הולך ומתאפשר, מכיוון שתהליך עשיית השלום גם גורם לכך שאנחנו הרבה יותר מקובלים בקהילייה הבין-לאומית בהקשרים של זכויות האדם. בעבר זה נראה לנו לא אחת מסובך, כי הטיחו בנו האשמות קשות, בחלקן נכונות, בקשר למערכות היחסים בינינו לבין הערבים. ככל שנעשה יותר שלום, בקטע הזה תהיה לנו נוחות גדולה יותר ויהיה לנו מעמד טוב יותר במוסדות הבין-לאומיים. זאת ההערה הראשונה, לגבי בדיקת הרשימה.

עניין שני. יש שם קטע: מתי לא ניעתר? חסר לי שם קריטריון אחד, שהוא מעוגן עמוק בפרקטיקה ובפסיקה של בתי-המשפט בישראל. מדי פעם בפעם, כאשר התחשבנו, במשפט הבין-לאומי הפרטי בעיקר, בעניינים של רישום נישואין וכיוצא באלה, בכלל זה אפילו נישואי קפריסין – יש פסק-דין מאוד מעניין של השופט זילברג המנוח, שאני מצאתי בספרו "המעמד האישי בישראל", ויש גם פסק-דין של השופט אלון ואחרים – אנחנו הבאנו בחשבון את רמת המשפט בארץ הנדונה.

על פניו זה אומנם נשמע קצת יהיר וקצת מתנשא, מה עוד שעובדה היא שהיום רוב המדינות בעולם הן דמוקרטיות, ובהתאם לזה גם המשפט שלהן, אבל עדיין יכולה להתעורר בעיה של יחסים משפטיים בינינו לבין מדינה שרמת השיפוט ורמת הצדק וסוג בתי-המשפט וסוג בתי-הסוהר אצלה הם כאלה, שזה יכול להכביד מאוד עלינו. כלומר, אנחנו נעשה צדק אחד ביחסים בין-לאומיים, ואנחנו עלולים לעשות עוול בכך שאנחנו מפקירים לפעמים מישהו לשיפוטם של מוסדות שלא ברמה נאותה.

אני מודע לקושי הבין-לאומי, אני מודע לכך שאם זו מדינה שלמדינת ישראל יש יחסים טובים אתה, ואנחנו צריכים את קולה באומות המאוחדות ואנחנו עושים אתה עסקים – כפי שהיה פעם, נניח, בדרום-אפריקה וכן הלאה – לפתע במערכת המשפט אנחנו נזדקק כדורשי צדק, כלוחמי צדק, עם כל הסיבוך. למרות הכול, זה שווה בדיקה.

מובן שאני אתמוך בחוק הזה. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת חגי מירום, ואחריו – חבר הכנסת חיים אורון, והוא אחרון.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, ראשית, תודה לך על שאפשרת לי לדבר.

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי חברי הכנסת, אני, להבדיל מחבר הכנסת רובי ריבלין, לא אדבר כאן על חקירת הפרשה של מינוי היועץ המשפטי לממשלה וגם לא אדבר כאן על חקירת ראש הממשלה המתקיימת היום, מפני שכלל קבענו לעצמנו, לפחות בסיעת העבודה, שלא נעשה או נחולל רעשים בטרם עת ובטרם יתבררו פרטי החקירה, ואני חושב שכך צריך להיות. הואיל ואנחנו מאוד מעוניינים שהחקירה תהיה ללא משוא פנים וללא פוליטיות וללא לחץ וכן הלאה – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חגי מירום (העבודה):

אני יודע שאתה דיברת על האורות והצללים: מצד אחד, ראש ממשלה נחקר, ומצד אחר, אולי זה אות כבוד לחברה דמוקרטית. אני אומר שאני מבכר שלא לומר דברים בעניין הזה, ואני חושב שטוב נעשה כולנו בבית הזה אם נאפשר למערכת החקירה לעשות את העבודה שלה, להגיע למסקנות, ואחר כך אין לי כל ספק שיהיו בינינו הבדלי השקפות וגם נאמר את דברינו בעניין.

אדוני שר המשפטים, לך אני רוצה לומר כאן, שזה זמן רב המתינה הכנסת לחקיקה ממשלתית. לגבי השאלה מי מחולל כאן, בבית הזה, את מלאכת החקיקה – בעבר המסורת היתה, שהממשלה היא המחולל העיקרי של הצעות חוק כבודות משקל, מהותיות וכן הלאה, וחברי הכנסת מעלים הצעות חוק פרטיות כמעין השלמה לדברים שהממשלה לא מגיעה אליהם וחבר הכנסת מסמן אותם. והנה, עתה עולה כאן שר המשפטים ומציע לנו הצעת חוק, שהיא קודקס מאוד רציני. אני רק יכול להצטרף למברכים לפני. משרד המשפטים עשה כאן עבודה גדולה מאוד. הבה לא נשכח שמדובר כאן בחקיקה שמחליפה חקיקה שכבר קיימת, אבל נותנת נופך הרבה יותר משמעותי, מוסיפה כאן מסגרות של מתן עזרה משפטית בתחומים שלא נכללו בעבר, אבל מכאן גם דאגתי, ואני רוצה להעלות כמה שאלות.

הנה, אנחנו רואים שהחוק הזה מאפשר מתן עזרה בחקירות פליליות, העברת מידע בעניינים פליליים ואפילו אכיפתם של צווי חילוט זרים בענייני רכוש. זאת אומרת, אנחנו מסוגלים לחלט רכוש של אנשים פה בארץ, מפני קיומו של צו כזה, שמורה את זה במקום אחר ושביקש מישראל מתן עזרה משפטית.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

אלא אם בג"ץ יחליט.

חגי מירום (העבודה):

זה מאוד מעניין, כי בהצעת החוק הזו יש גם מרכיבים דרמטיים נוספים, למשל: אין צורך בקיומה של אמנה. כך מדינת ישראל תופסת את הצורך בעזרה משפטית, וצד שלא ירצה שנגיש את העזרה המשפטית לא יוכל לבוא ולומר: אין אמנה בין מדינת שבדיה לבין מדינת ישראל, ועל כן מדינת ישראל מנועה מהגשת עזרה משפטית. לא, מדינת ישראל קובעת פה לראשונה, שהיא נותנת עזרה משפטית על-פי תפיסתה, כך היא רואה את הדברים, ואם היא מתבקשת, היא נותנת את הסעד הזה.

דא עקא, אדוני שר המשפטים, שבדיין בהכנת הצעת החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית – ואני מקווה שעד אז אני אהיה חבר ועדת החוקה, חוק ומשפט ואוכל להשתתף בהכנת החוק הזה – נצטרך לשים לב היטב היטב שמא ההתנדבות של המדינה להעניק עזרה תפגע בזכויות יסוד של האזרח. כאן צריך לשים לב היטב היטב. גם האפשרות של העברת מידע, שמגיעה עד כדי זכויות האדם, צנעת הפרט וכן הלאה, עלולה לפגוע, וכן עלולים להיפגע דברים הקשורים ביכולת של אדם להתגונן, כי מערכת משפטית נערכת במקום אחר, ואולי אין לו הכלים שיש לו כאן. אני לא רוצה להרחיב בדיבור.

מדובר בהצעת חוק מאוד רצינית. קשה להתייחס בשלוש-ארבע דקות לכל מרכיביה. נעשה את זה בוועדת החוקה, חוק ומשפט, כך אני מקווה. אני, בכל אופן, אתמוך בהצעת החוק הזו, ואני מברך על הבאתה. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים אורון.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

במה זה תלוי, שתוכל להיות בוועדת החוקה?

חגי מירום (העבודה):

רענן כהן צריך לגמור את זה אתי ביומיים הקרובים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חשבתי שכשתיכנסו לממשלה יתפנו מקומות.

חגי מירום (העבודה):

לא.

היו"ר ד' תיכון:

אם אתה לא חבר, אתה לא יכול להשתתף בדיונים?

חגי מירום (העבודה):

זה לא אותו דבר.

היו"ר ד' תיכון:

תאמין לי, זה אותו דבר. תשאל את חבר הכנסת חיים אורון. הוא אחד הפעילים ביותר בוועדת הכספים זו הקדנציה השלישית, ואיש לא שאל אותו מה הסטטוס שלו.

חגי מירום (העבודה):

הוא לא חבר בה?

היו"ר ד' תיכון:

לא. לכן אמרתי לך.

חגי מירום (העבודה):

גם כצ'לה אמר לי זאת בזמנו.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מצרף את ברכותי על הצעת החוק הזו. אני חושב, שהיא חשובה כמו כל מהלך שמסדיר את מערכת היחסים בין מדינת ישראל ובין ארצות העולם על בסיס מובנה יותר, מוצק יותר, כולל יותר. אני רואה בזה מהלך חיובי. רבים דיברו פה על הכפר הגלובלי, על המערכות הרב-לאומיות וכו' וכו' – דווקא המסגרת הזו מחייבת הסדרה נכונה יותר של היחסים בין כל אחת מהיחידות ובין המערכת כולה.

היות שאני לא מתכוון לברך במשך שלוש דקות, אני רוצה שתי דקות לדבר בנושא אחר. אני משוכנע שדווקא העובדה שאנחנו הופכים יותר ויותר חלק מאיזו ישות גלובלית גדולה מחייבת אותנו להגדיר באופן ברור יותר את הזהות הייחודית שלנו. בהקשר זה הזהות הייחודית שלנו נבחנת במרכיב חוקתי שחסר לנו. אני חושב, שככל שהשנים נוקפות וככל שאנחנו עוברים מכנסת מכוננת לכנסת מחוקקת, וככל שהרבדים של החקיקה והמחלוקות הפנימיות הולכים ומתעצמים, העדר חוקה למדינת ישראל הוא שאלה שמקבלת משמעות מכרעת יותר ויותר.

חבר הכנסת שבח וייס, זה לא עומד להתרחש בשבוע הבא.

שבח וייס (העבודה):

במקרה יש נושא שלי בשבוע הבא.

חיים אורון (מרצ):

סליחה, חשבתי שאני קולט נימה של ציניות בדבריך.

שבח וייס (העבודה):

יש כאן בעיה דווקא מבחינתו של השמאל, כי אנחנו התלבטנו גם בכנסת הקודמת ובזו שלפניה. היתה טענה כבדה מאוד דווקא של שולמית אלוני, שאם בשעה זו נסיים את מה שלא סיימנו, נצטרך לעשות מבחינתו של השמאל פשרה כזאת – שכדאי עוד להמתין.

חיים אורון (מרצ):

הוויכוח שחבר הכנסת שבח וייס העלה – ואני מבין שהוא יעלה אותו ביתר עוצמה בשבוע הבא בהצעה לסדר – – –

שבח וייס (העבודה):

בעיקרון, אני תומך ברעיון שלך.

חיים אורון (מרצ):

הוויכוח הזה קיים. אני לא מגדיר אותו כוויכוח, כי אני מכיר את עמדותיה של שולמית אלוני מקרוב. היא עצמה מיטלטלת בלבטים בין רצון להגיע למשהו שדומה לחוקה ובין דבר שעליו אין ויכוח, והוא התקדמות בתהליך של חקיקת חוקי יסוד, נדבך על נדבך. גם כאשר לא עלינו המלאכה להשלים, אנחנו חייבים לקדם אותה בשורה של נושאים. כל אחד מאתנו שיושב היום בוועדות הכנסת נתקל בשאלות הנוגעות לחוקי היסוד. ישבנו היום בוועדת הכנסת או בוועדת הכספים, ושאלת חוקי היסוד עלתה בדיון בחקיקת חוקי מס הכנסה, בחקיקת חוקי קופות גמל ובחקיקת חוקים בעניין זכויות חברי כנסת. זאת אומרת, יצרנו בכמה תחומים תשתית שכל מעשה שלנו היום נבחן על-פי השאלה – לא אגיד רק, אבל בוודאי קודם כול – אם הוא עומד בניגוד לתשתית שכבר יצרנו. היא צרה מדי. הצרות הזו הופכת אותה גם לחלשה מדי, עם כל עוצמתה, ומאוימת מדי על-ידי מי שלא מקבל את המהלך הזה ביסודו.

לכן, ההתמודדות עם הוויכוח הציבורי, גם אם אני יודע, שאנחנו לא הולכים להשלים אותו, לא בשבוע הבא, ידידי חבר הכנסת וייס, ואפילו לא בקדנציה הזאת, והתביעה ההולכת וגוברת לניסיון להתקדם בתהליך הזה של חקיקת חוקי יסוד – – – הנה, תראה מה שקרה השבוע. פתאום התברר, גם למי שהיה לו ספק לפני חודשים מספר, הצורך המידי בחוק-יסוד: זכויות חברתיות, שהיה מעמיד את העניין באור שונה לחלוטין לכאן או לכאן. אני לא רוצה להביע עכשיו עמדה לגופו של עניין, כי זה לא הנושא היום, אבל יש לי עמדה בשאלת צווי החירום והחלתם על יחסי העבודה, זכות השביתה, מה הם הגבולות שלה וכו'. חוק-יסוד: זכויות חברתיות הוא חוק שלכאורה אין סביבו מחלוקת. זה תחום, שאם יש סביבו מחלוקת היא לא על-פי הפרופילים הקבועים בבית הזה של ימין ושמאל, המתקשרים אצלנו לשאלה הפלשתינית, לא לימין או לשמאל חברתי. אבל חוק מהסוג הזה, למשל, גם אם עדיין אין לנו חוקה, כשיש לנו חוק חופש העיסוק וכשיש לנו חוק חופש האדם וחירותו, העדר חוק זכויות חברתיות יוצר חוסר איזון בגופי החקיקה שכבר קיימים.

אני מעלה את השאלה הזאת משום שנדמה לי, שככל שאנחנו נפתחים כלפי העולם, שאלת ההגדרה שלנו הופכת לשאלה יותר ויותר מרכזית למי שאיננו רוצה להיות שכונה נידחת בכפר גלובלי. מי שלא רוצה להיות שכונה נידחת בכפר גלובלי, שאלת הזהות העצמית על מרכיביה הרוחניים, התרבותיים והחוקתיים היא שאלה מכרעת, מבחינתו.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב שר המשפטים.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מודה לכל המברכים; למעשה, לכל הדוברים שהיו גם המברכים. אני רוצה להתייחס לסוגיות מספר שעלו כאן.

לחבר הכנסת שבח וייס אני רוצה לומר, שהסיבה שבית-הדין הבין-לאומי בהאג לא נכלל היא, שמדינת ישראל איננה מכירה בו באורח פורמלי מטעמים שוודאי מוכרים לך זה שנים. לכן מצאנו לנכון שלא לכלול אותו. מובן שבת-דין אחרים שפועלים ושנחנו בקשר עמם נכללו, ויש בינינו שיתוף פעולה הדוק.

לגבי בית-הדין האירופי – הקשר עמו ייעשה, למעשה, באמצעות הקהילה האירופית, אבל הסוגיה שהעלית, של המועצה האירופית, מעניינת בהחלט, והיא תיבדק גם על-ידי משרדנו במהלך הדיון שיתקדם.

לגבי עילות הסירוב: אנחנו כבר קשורים עם מדינות רבות דרך אמנות, ושם אין אפשרות לסייג. לכן אנחנו לא הצענו עילת סירוב כזו, ויש הסעיף, שמונח בוודאי לנגד עיניך, סעיף 4א(1), שמתייחס לתקנת הציבור.

שבח וייס (העבודה):

כן. זה מכסה. אני מוחק את ההערה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

לגבי ההערות של חבר הכנסת חגי מירום: המצב המעשי הוא, שגם על-פי החוק הקיים אין צורך באמנה. אנחנו ממשיכים, למעשה, במצב הקיים. אין בזה חידוש. יש בהחלט צורך, כפי שאמרת, לוודא שלא תיפגענה זכויות. כל הבסיס הפילוסופי והמשפטי-המעשי לחוק הוא, שנותרות בעיני ההגנות הקבועות בדין בישראל. כל העזרה המשפטית הזו, כאשר היא תיעשה, תיעשה על-פי הדין בישראל, ותשומת הלב תינתן, בוודאי, להגנה על זכויות האדם.

חבר הכנסת רובי ריבלין העלה סוגיה לגבי העדיפות הפוטנציאלית של בית-המשפט המחוזי. יש לנו ניסיון של 30 שנה – על-פי החוק הקיים, בית-המשפט שטיפל בכל הבקשות לעזרה משפטית מן הסוג הזה היה בית-משפט השלום. לא היו על כך טענות, ונראה שיש צורך שהמצב הזה יישאר גם בהמשך.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

– – – ההרחבות מצריכות ידע במשפט – – –

שר המשפטים צ' הנגבי:

חבר הכנסת ריבלין, הגישה ההולכת ומתממשת היא דווקא הענקת סמכויות, הורדת סמכויות לבתי-משפט השלום, הרחבתן והותרת סוגיות מורכבות מאוד ומסובכות מאוד – פשיטות רגל, פירוק חברות, פשעים חמורים וכו' – בבית-המשפט המחוזי. מובן שזאת רפורמה שעדיין נמצאת בשלב ההיולי וטרם הגיעה לכלל ביצוע, אבל הפילוסופיה שלנו היא להעניק סמכויות כבר לבתי-משפט של הערכאה הראשונה. מובן שכאשר מדובר ממילא בסמכות שכבר ניתנת לבית-המשפט הזה עשרות שנים, אין טעם להעלות אותה לרמה של בית-משפט מחוזי.

חבר הכנסת אלי גולדשמידט איננו, ואני אשיב לו במסגרת אחרת.

חבר הכנסת אופיר פינס גם הוא אינו נמצא.

אני מודה שוב לחברי הבית ומבקש את תמיכתם.

חיים אורון (מרצ):

אין לך מה לומר על החוקה?

שר המשפטים צ' הנגבי:

זה לא היה בהקשר זה; ציינת זאת במפורש. אבל אני בהחלט יכול לומר, שבמשרדנו כבר החל דיון מתוך רצון לחדש את המאמץ לחקיקת חוקי יסוד. זה דבר שוודאי יגיע הנה, יעורר סערות, מחלוקות וויכוחים. אני מאמין, שבסיומם של הדיונים על חוקי היסוד, בחלקם המכריע, לפחות, נוכל להגיע להסכמות כמו בעבר. תודה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת החוק בקריאה ראשונה – ולהכנה לקריאה שנייה ושלישית בוועדת החוקה, חוק ומשפט. אפשר להצביע.

הצבעה מס' 1

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 12

נגד – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק עזרה משפטית בין מדינות, התשנ"ז–1997,

לוועדת החוקה, חוק ומשפט, נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

12 בעד, אחד נגד, אין נמנעים. הצעת החוק עוברת להכנה לקריאה שנייה ושלישית בוועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה רבה, רבותי.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' תיכון:

מזכיר הכנסת מבקש למסור הודעה.

מזכיר הכנסת א' האן:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הריני מתכבד להודיע על שתי החלטות של ועדת הכנסת שהונחו היום על שולחן הכנסת –

1. החלטה מיום ב' באדר א' התשנ"ז, 10 בפברואר 1997, בדבר הנמקתה מהמקום של הצעת חוק במסגרת זמן שלא תעלה על דקה אחת.

2. החלטה מיום י"א באדר א' התשנ"ז, 18 בפברואר 1997, בדבר רישום חברי כנסת לדיון אישי במליאה. תודה רבה.

הצעת חוק המועצות האזוריות (מועד בחירות כלליות) (תיקון), התשנ"ז-1997

(קריאה שלישית)

היו"ר ד' תיכון:

הנושא הבא הוא הצעת חוק המועצות האזוריות (מועד בחירות כלליות). חבר הכנסת סאלח טריף, אתה רוצה לומר לנו מה קרה שם? זה בקריאה שלישית.

סאלח טריף (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בשבוע שעבר, ב-11 בפברואר 1997, הבאתי בפני מליאת הכנסת את הצעת חוק המועצות האזוריות (מועד בחירות כלליות), התשנ"ז-1997. להזכרכם, הצעת חוק זו באה לקבוע מועד בחירות אחיד לכלל המועצות האזוריות ביום 27 בנובמבר 2007. הצעת חוק זו באה, למעשה, ליישר קו בצורה הדרגתית מבחינת מועד הבחירות הכללי לכל המועצות האזוריות ולכל הוועדים. בשלבי הביניים יהיה מינימום קדנציה של אותם מועצות וועדים ארבע שנים, ומקסימום – למעט המועצות האזוריות – שש שנים.

בסוף התקופה, בחודש נובמבר 2007, יהיה יום אחד שבו יהיה משום יישור קו, והבחירות ייערכו ביחד לכלל המועצות האזוריות ולכלל הוועדים שבתחום סמכותם ובתחום שיפוטם. תיקון נוסף וחשוב שאני מדגיש הוא, שקביעת מועדי הבחירות לוועדים מסוימים היתה בסמכותו של משרד הפנים, והם לא תמיד היו נקבעים באותו מועד של כלל הבחירות למועצות המקומיות. הצעת החוק מתייחסת לכך, מתקנת זאת וקובעת אותם במועד אחד עם כל המועצות. כפי שאמרתי, בנובמבר 2007 יהיה יישור קו ויהיה יום בחירות אחד ויחיד לכל המועצות האזוריות בארץ.

במהלך הקריאה השנייה בשבוע שעבר התקבלה הסתייגותו של חבר הכנסת בני אלון. ההסתייגות הזאת עסקה בהחלת הוראות החוק על הבחירות במועצות האזוריות היהודיות ביהודה, בשומרון ובחבל עזה. בהתאם לסעיף 130 לתקנון הכנסת, הוחזרה הצעת החוק לוועדת הפנים על מנת להביא את השינוי לפי הנוסח המתחייב, בעקבות ההסתייגות שהתקבלה במליאה.

אני רוצה להדגיש, שההסתייגות הזאת קבעה, כפי שאמרתי, להחיל את החוק על שש המועצות האזוריות ביהודה, בשומרון ובחבל עזה, דיברה על האזור, והגדרת האזור בחוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (יהודה, שומרון וחבל עזה – שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), התשל"ח-1977, "אזור" – כל אחד מאלה – יהודה, שומרון וחבל עזה, למעט שטחי המועצה הפלשתינית".

לתשומת לבכם, כאשר מדברים על שטחי המועצה הפלשתינית, ההגדרה בחוק היא: "השטחים הכלולים מעת לעת בתחום הסמכות הטריטוריאלית של המועצה לפי ההסכם". אני רוצה להדגיש, שההסכם, על-פי אותו חוק, הוא הסכם הביניים הישראלי-פלשתיני בדבר הגדה המערבית ורצועת עזה, שנחתם בין מדינת ישראל לבין ארגון השחרור הפלשתיני ביום 28 בספטמבר 1995, לרבות נספחיו והמסמכים שנלוו אליו.

שבח וייס (העבודה):

מה יהיה אם בשנת 2000 תהיה מדינה פלשתינית?

סאלח טריף (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

צריך לשאול את חבר הכנסת בני אלון מה דעתו כשהיה מה שיהיה. היום הוא אמר לי, שלמעשה לפי הצעת החוק שהוא הציע וההסתייגות, הסכם אוסלו הוא בתחום הדברים שהוא מכיר בהם, הוא מבין שזה דבר הקיים בחוקי ישראל ויש לו השלכה כלפיו. אני אומר לחבר הכנסת בני אלון, שמוטב שלא היינו נכנסים לסוגיה הזאת – – –

צבי הנדל (מפד"ל):

– – – עשה עבודה יפה.

סאלח טריף (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אני מודה לך על המחמאה, אבל לפי תפיסתי עשיתי את מה שאני חושב. סברתי, שאותן מועצות אזוריות אכן היו מוסדרות בעניין הבחירות, בהתאם להוראות הצבא והמפקד הצבאי במקום, כפי שזה קיים היום. אבל מכיוון שהחוק מחייב אותנו, אחרי קבלת ההסתייגות במליאה, להתאים את החוק לנוסח ההחלטה שהתקבל במליאה, עשינו את מצוות התקנון, ועכשיו אני מתכבד להביא את הצעת החוק הזאת לקריאה שלישית בלבד. אני מבקש את אישורכם להצעת החוק הזאת. אני מבין, שהמזיע, חבר הכנסת חגי מירום, ירצה לומר דברים בעניין הזה. אני מודה לך, אדוני.

היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת חגי מירום, בבקשה.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, כמו כל התרגשות שאוחדת בי ששמגיע לסיום החקיקה בקריאה שלישית, גם אני מרגיש שאנחנו משלימים כאן מהלך חשוב מאוד, שהחל בו חבר הכנסת דוד מגן כאשר הוא רצה לאחד את תאריכי הבחירות של כל המועצות האזוריות, למעשה של כל הרשויות המקומיות בארץ למועד אחד. אחר כך נתנו לזה פרשנות קצת יותר מקלה, מפני שרצינו לפרוס את התהליך הזה.

כמו שאמר כאן יושב-ראש ועדת הפנים, אנחנו עושים את זה בשלוש פאזות ומגיעים ב-2007 למצב שכל המועצות האזוריות בארץ ילכו להליך של בחירות במועד אחד.

נכון, אספנו קבוצות, ולעתים יש קבוצה שנהנית מארבע שנים וחצי, קבוצה אחרת מחמש ומשהו שנים; והקבוצה שנהנתה יותר מכולן היא קבוצה שמגיעה כמעט עד שש שנים. אבל בואו לא נשכח שרשויות עירוניות מכהנות חמש שנים, ודבר זה עוד לא הוחל על המועצות האזוריות. לכן, אין זה רע כל כך שעשינו מין ממוצע של חמש שנים בתוך הקבוצות האלה.

לא הייתי מאושר מההסתייגות של חבר הכנסת בני אלון, כי לא חשבתי שאנחנו צריכים להכניס אל החקיקה הזאת גם את המועצות האזוריות ביהודה ובשומרון, אבל היה רוב בכנסת ויש לכבד אותו. המשמעות של העניין היא בעיקרה טכנית. פשוט, גם הם ישתלבו פחות או יותר במשבצות התאריכים הללו, ואין בכך משום סיפוח של העניין. חבר הכנסת שבח וייס שאל מה יהיה אם תקום מדינה פלשתינית והיא תקבל אחריות לשטח – מאליו תתבטל מערכת שלמה של חוקים, תקנות, צווי ממשל וכן הלאה שקיימים שם.

אני רוצה להגיד כאן, חברים. ראשי המועצות האזוריות מכל הגוונים ומכל המפלגות פנו אלינו וביקשו שנחוקק את החוק הזה. משרד הפנים שותף לחקיקה הזאת ותומך בה. על כן, אינני רואה בעיה, ואני מבקש מחברי הכנסת לחוקק את הצעת החוק הזאת תוך כיבוד ההסתייגות שהתקבלה כאן ורצונה של הכנסת מן השבוע שעבר. תודה רבה, אדוני.

הי"ר ח' דיין

תודה רבה לחבר הכנסת חגי מירום.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק המועצות האזוריות (מועד בחירות כלליות) (תיקון), התשנ"ז-1997, בקריאה שלישית. בבקשה.

הצבעה מס' 2

בעד החוק – 14

נגד – 1

נמנעים – 2

חוק המועצות האזוריות (מועד בחירות כלליות) (תיקון), התשנ"ז-1997, נתקבל.

היו"ר ח' דיין:

בעד – 14, נגד אחד, נמנעים – שניים. ובכן, הצעת החוק התקבלה בקריאה שלישית. אני מברך את המציע על עבודה פורייה ומוצלחת.

הצעת חוק איסור לשון הרע (תיקון מס' 5), התשנ"ז-1997

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ח' דיין:

אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק איסור לשון הרע (תיקון מס' 5), התשנ"ז-1997, קריאה שנייה וקריאה שלישית. תציג את ההצעה יושבת-ראש הוועדה לקידום מעמד האשה, חברת הכנסת יעל דיין. בבקשה.

יעל דיין (יו"ר הוועדה לקידום מעמד האשה):

ערב טוב לכבוד היושב-ראש, וכנסת נכבדה, כפי שציינתי כשהחוק הזה הובא לקריאה ראשונה, אני חוזרת ומציינת – ובהזדמנות זו גם מודה לעושים במלאכה – שזה החוק הראשון שהובא לוועדה לקידום מעמד האשה לחקיקה מסודרת של כל הקריאות. אני חשה תחושת סיפוק כפולה, משום שאני גם עומדת בראש החתומים, מגישי החוק, וגם בראשות הוועדה שבה נעשתה החקיקה הזאת.

מאחר שהחוק עצמו קצר מאוד, אני רוצה לחזור על הניסוח של התיקון. חוק איסור לשון הרע – במקור מופיע איסור לשון הרע בשל מוצא או דת. אנחנו הוספנו כאן ושינינו את הסדר. בסעיף 1(4) יבוא: "גזעו, מוצאו, דתו, מינו או נטייתו המינית". יש כאן הרחבה של הקטגוריות שחל עליהן איסור לשון הרע.

העירו כאן בקריאה הראשונה – ואני מסכימה עם ההערות האלה – שלמעשה, החוק הזה הוא חוק דקלרטיבי. הוא בא להבהיר לציבור הישראלי, שיש איסור לשון הרע בשל השתייכות לקבוצה מסוימת. ההרחבה כאן, לעניין מוצא או דת, דבר שהיה מקובל עלינו תמיד, היא משום שגם כשאנחנו מדברים היום על מוצא – פעם התכוונו למשהו אחר לגמרי. פעם, כשדיברנו על מוצא התכוונו יותר להיבט העדתי, כאשר היו עדות, בעיקר עדות המזרח, שבאמת סבלו מהכפשה, מביזיון ומלשון הרע בשל היותם בני עדות המזרח. היום התהפכו הדברים, ונראה שעם כל הגירה וכל עלייה מתערר הגירוי להשמיץ, לבזות, להכפיש ולהוציא לשון הרע לגביה, לפחות בתקופה שהיא נקלטת, ואנחנו לא מוכנים לקבל את זה.

כשאנחנו אומרים היום איסור לשון הרע בשל מוצא, אנחנו מתכוונים בצורה חד-משמעית – נוסף על ההיבטים הקודמים – להסרת הסטיגמות מהעלייה מארצות חבר העמים, שהחברה הישראלית מחויבת לה. הדבר הזה ידוע לכולנו ודנו בו לא אחת בכנסת.

מובן שהתוספת "גזע" מתבקשת כאן, אף-על-פי שהיא קיימת בפני עצמה בחוק הגזענות. עניין הדת נשאר כפי שהיה. אנחנו מדגישים את עניין המין או הנטייה המינית, משום שזה לא היה בחוק, ואנחנו הלכנו כאן לפי חוק שוויון הזדמנויות בעבודה, שאוסר אפליה בדברים מעשיים בשל השתייכות לקבוצה מסוימת.

בשנה-שנתיים האחרונות שמענו ביטויים קשים מאוד על נשים בשל היותן נשים. אם אומרים על אשה מסוימת שהיא זונה, ואכן מקצועה זנות – טוב או לא טוב, אנחנו חייבים לקבל את זה. אבל כשאומר קצין בצבא: כל החיילים לוחמים וכל החיילות זונות – יש בזה משום הוצאת לשון הרע על קבוצה משום השתייכות של בחורות או השתייכות של בודדים לקבוצה מסוימת.

שלא לדבר על הנטייה המינית – קבוצה באוכלוסייה שהיא שווה לכל דבר, על-פי כל חוק, והיא זוכה לקיתונות של הסתה, לקיתונות של הכפשה וביזוי בשל היותה בעלת נטייה מינית אחרת. וזה עוד דבר שאני שמחה להוסיף לספר החוקים, ולהשוות בנושא הזה לחוק שוויון הזדמנויות בעבודה.

אני רוצה לציין, שהדיון בוועדה בעת ההכנה לקריאה שנייה ושלישית – ותודתי כאן ליועצת המשפטית של הוועדה, אתי בנדלר, ולצוות הוועדה, לדנה גורדון ולתמי ברוך – הסתיים בכמה הסתייגויות.

אני מאוד מבקשת להעיר מלה לחבר הכנסת לובוצקי, שמבקש להרחיב את החוק ולהוסיף לקטגוריות גם את "מקום מגוריו". אני רוצה לציין, שבדיון לקראת הקריאה הראשונה, שהיה בהשתתפות גורמי ציבור שונים, לרבות מועצת העיתונות – שיש לה עניין רב בזה – ואגודת העיתונאים, פסלנו את ההרחבה, משום שחשבנו שהרחבה כזאת תביא לגירוי שאיננו נחוץ. היום, כשאנחנו אומרים: "לא להכפיש", או "איסור לשון הרע בשל מקום מגוריו" – זו הגדרה כל כך רחבה, שקשה מאוד לומר שיש כאן לשון הרע בשל מקום מגורים. אני מוכרחה לומר דברי אמת. אולי הגירוי לזה, או הטריגר לזה, היה משום שיש אנשים שעלולים להכפיש או לבזות בצורה גורפת, נניח מתנחלים, משום שהם חיים בצד כזה או אחר של המפה או של "הקו הירוק".

אני יכולה לומר אותו הדבר לגבי קיבוצניקים. עברנו בבית הזה די הרבה הכפשות וביזוים של קיבוצניקים כקבוצה, של "צפונים" ושל שינקינאים. הייתי מציעה לא להיכנס לדברים האלה, שיש בהם הדגשה של השוני בלי שהשוני יהיה אמיתי ובלתי שנסכים לו.

אני מבקשת מחבר הכנסת לובוצקי, מאחר שזו היתה דעת הוועדה בשני דיונים שלה, להציג את הסתייגותי ובכל זאת לא להעמיד אותה להצבעה, משום שאצטער מאוד אם אצטרך להחזיר את החוק ולהפיל את הצעת ההרחבה הזאת. בקשתי שטוחה והרשות נתונה לחברי הכנסת. דעת הוועדה היתה לא להרחיב, נדונו גם סעיפים אחרים לאפשרות הרחבה, כמו הורות וגיל, וגם הם נפלו בוועדה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

האם לא היתה הרחבה בין הקריאה הראשונה לבין הקריאה השנייה והשלישית? הוספתם את "מינו".

יעל דיין (יו"ר הוועדה לקידום מעמד האשה):

לא, היתה הרחבה בהכנה לקריאה הראשונה, בתוספת "גזע" שלא היתה במקור. הנוסח לקריאה הראשונה הופיע כפי שהוא מופיע בפניכם היום. ההרחבה שהוצעה על-ידי חבר הכנסת לובוצקי לא התקבלה כתיקון בין הקריאה הראשונה לבין ההכנה לקריאה השנייה, ולפיכך היא נרשמת כהסתייגות.

אודה לחברי הבית אם יאשרו את הצעת החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לחברת הכנסת יעל דיין.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להסתייגויות לשם החוק. אני מזמין את חבר הכנסת חיים אורון להציג את הסתייגותו. בבקשה, חמש דקות לכל מסתייג.

חיים אורון (מרצ):

אני מוותר.

היו"ר ח' דיין:

אם אתה מוותר, אני מזמין את חברת הכנסת נעמי חזן להציג את הסתייגותה. לאחר מכן – חבר הכנסת לובוצקי.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההסתייגות שלי היא פורמלית, כדי לברך את חברי הוועדה לקידום מעמד האשה על החוק הראשון שעובר בוועדה. כאשר הפכנו את הוועדה לוועדת קבע, קיוונו שגם נוכל לתרום בנושא מרכזי של עבודת הכנסת, קרי בחקיקה. יש לי הרושם, שהחוק הראשון שמועבר באמצעות הוועדה לקידום מעמד האשה הוא חוק נורמטיבי, שמעביר מסר ברור, שהחברה הישראלית איננה מוכנה לקבל ניסיונות להכפשה של אנשים כחברי קבוצות שונות.

בתקופה האחרונה היתה עלייה גדולה ומבורכת מאתייפיה, ולצערי הרב, יחד עם העלייה הזאת יש גם סטיגמטיזציה של אנשים בשל גזעם. בעובדה שבהכנה מהקריאה הטרוםית לקריאה הראשונה הצלחנו להכניס לחוק לשון הרע גם איסור של הכפשה של אדם בשל גזעו, אני רואה תרומה כללית

של הוועדה לקידום מעמד האשה. אני מדגישה, חבר הכנסת ריבלין, שזה נעשה בהכנה מקריאה טרומית לקריאה הראשונה, לא חל שינוי אחרי זה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

יש בזה כפל לפסקה (1).

נעמי חזן (מרצ):

יש לי הרושם שלא, זה חשוב גם ברצף, כשאנחנו הולכים מדברים גדולים וכלליים יותר לדברים ממוקדים יותר.

חברת הכנסת יעל דיין דיברה בצדק על כך שבתקופה האחרונה, אנשים רבים, בעיקר עולים מחבר העמים, מוכפשים, לדאבוני הרב, בשל ארץ מוצאם. לא אחת העלינו את נושא האפליה הבוטה נגד נשים עולות מברית-המועצות לשעבר. אנחנו חייבים באופן הצהרתי למחות וגם להעניש על כך.

בעיית ההכפשה של נשים במדינת ישראל היא בעיה שאנחנו חיים אתה שנות דור, ומהרגע הראשון חשוב היה להכניס את האיסור על הוצאת לשון הרע נגד נשים בשל מינן. התופעות של החודשים האחרונים הוכיחו עד כמה חשוב גם למנוע הוצאת לשון הרע בשל נטייה מינית.

מלה אחת לחבר הכנסת לובוצקי. שקלנו אי-אלו אפשרויות נוספות, ולדעתי היה צריך להכניס את העניין של הוצאת לשון הרע בשל גיל, כי יש אפליה בוטה גם בדיבור וגם בכתובים בנושא גיל. השתכנעתי להוריד את העניין הזה ולהתרכז בעיקר. אני פונה אליך ומבקשת ממך, אחרי שתנמק את הסתייגותך, גם כן להסיר אותה, כפי שאני אעשה לגבי הסתייגותי.

אני חושבת שמדובר בחוק נורמטיבי בעל משמעות גדולה מאוד, ומברכת את יושבת-ראש הוועדה והיזמת של החוק, חברת הכנסת יעל דיין, ואת כל מי שהיו שותפים למלאכת החקיקה של חוק ברוך זה. תודה.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לחברת הכנסת נעמי חזן. אני מזמין את חבר הכנסת אלכסנדר לובוצקי להציג את הסתייגותו. בבקשה.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני תומך בחוק איסור לשון הרע. התורה ציוותה אותנו: "לא תלך רכיל בעמיר", ובכתובים נאמר: "מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב, נצר לשונך מרע ושפתך מדבר מרמה, סור מרע ועשה טוב". גם התורה מכירה בכך שכדי למנוע רוע, כדי לטהר שחיתות, מותר להטיל סרה באדם אחר אם אכן הוא חטא ופשע. אין איסור לשון הרע נועד למנוע את חופש הדיבור אלא רק לעדן אותו.

יפה אמרה חברת הכנסת יעל דיין, שבבואנו היום להרחיב את חוק לשון הרע, איננו מתכוונים ליצור תורים וצפיפות בבתי-המשפט, ושנשים יובאו לדין על-פי חוק זה. המטרה היא הצהרתית, דקלרטיבית, לומר שבאופן מוסרי הכנסת שוללת הוצאת לשון הרע על אנשים מכל מיני סיבות, ובפרט על ציבורים שונים.

כאן, בכל אופן, אני רוצה להוסיף את ההסתייגות שלי על איסור לשון הרע על אדם או על ציבור עקב מקום מגוריו. מקום מגוריו יכול להיות לפי הדוגמאות שהזכרתם, שהן הכי נפוצות, ואולי יש דוגמאות נוספות. היו תקופות קשות שבהן תקפו את הקיבוצניקים עם הבריכות שלהם, משחקי הבורסה – כל הקיבוצניקים עשירים, בעלי בריכות, עושקי עיירות הפיתוח וכו'. באחרונה יש לנו אותה תופעה לגבי המתנחלים, שמוכנסים תחת שם כולל ומואשמים כמי שעושים כך וכך.

אני רוצה לפנות כאן דווקא לא לצד הימני של המפה הפוליטית, שאני מניח שיהיה לו קל לתמוך בעניין הזה, אלא דווקא אל האנשים בצד השמאלי, אל חוש ההגינות הבסיסי שלהם – – –

אורי אור (העבודה):

שאתה יודע שיש להם, וששם אין.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

אנסה להעמיד אותך במבחנים יותר קשים, הפעם אני חושב על דבר קטן מאוד. אני מרגיש שיש לי הזכות המוסרית לפנות אליכם. עמדתי כאן לא מעט פעמים וידעתי לבקר בצורה ברורה ונחרצת את הציבורים וחלק ממה שקורה בתוך הציבור שאני בא ממנו. למשל, בזמנו, כשפגעו בחברת הכנסת יעל דיין, אני זוכר שקיבלתי מחמאה גדולה מחבר הכנסת חיים אורון, שאמר על דברי: התרגשתי מדבריו של חבר הכנסת לובוצקי מפני שלא היה בהם שום "אבל". כשנעשית עבירה צריך לגנות אותה בלי אבל, בלי חבל ובלי הסתייגויות.

אני רוצה שתבינו איך מרגיש לפעמים אדם כמותי כשהוא שומע התבטאויות על המתנחלים באופן כללי. אסתפק בדוגמה אחת, שאני חושב שזכתה להדים רבים בזמנה, הדוגמה של פרופסור צימרמן, שאמר: ילדי המתנחלים הם כמו הנוער ההיטלראי.

אב אני לשישה ילדים. האמינו לי, ילדים לתפארת. לא אעמוד על במה זו ואספר בשבחם – –

אורי אור (העבודה):

אתה לא אובייקטיבי.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

ואני גם לא אובייקטיבי, אני מודה בכך. לעולם גם לא אהיה אובייקטיבי בנושא הזה.

-- וחווינו את הדבר הזה. אגב, גם במקרה ההוא אולי הייתי חושב שלא צריך להעמיד אותו לדין. מטרת החוק היא באמת הצהרתית, דקלרטיבית. אבל אני חושב שהעמדה שצריכה להיות מובעת על-ידי הכנסת היא, שאמירה כזו נכנסת לגדר לשון הרע. אמירה מכלילה כזאת, שאומרת על אנשים עקב מקום מגוריהם, ועוד על ילדיהם, שהם כמו הנוער ההיטלראי, הנפש סולדת ממנה. ומן הראוי שבחוק של מדינת ישראל, שיש בו היבט חינוכי, אכן ייאמרו הדברים.

לא יקרה שום אסון אם ההסתייגות הזאת תתקבל. גם אם זה יגרום לטורח ביורוקרטי ולהבאה לקריאה שלישית, תהיה כאן אמירה מוסרית, אמיתית ונכונה.

תודה מראש על תמיכתכם, ואני מקווה שאכן תהיה.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. חברת הכנסת יעל דיין, את רוצה להשיב?

יעל דיין (העבודה):

לא.

היו"ר ח' דיין:

אם כן, אני עובר למסתייגים.

חיים אורון (מרצ):

אני מוריד את ההסתייגות.

הי"ר ח' דיין:

מייד אשאל אותך. חבר הכנסת חיים אורון מסיר את ההסתייגות?

חיים אורון (מרצ):

כן.

הי"ר ח' דיין:

חברת הכנסת נעמי חזן?

נעמי חזן (מרצ):

מסירה.

הי"ר ח' דיין:

חבר הכנסת אלכסנדר לובוצקי?

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

לא.

הי"ר ח' דיין:

אין הסתייגות לשמו של החוק. אנחנו מצביעים על שם החוק בנוסח הוועדה. לאחר מכן נצביע על ההסתייגות של חבר הכנסת לובוצקי. בבקשה להצביע.

הצבעה מס' 3

בעד שם החוק – 21

נגד – 4

נמנעים – אין

שם החוק נתקבל.

היו"ר ח' דיין:

21 בעד, ארבעה נגד, אין נמנעים. שם החוק, בנוסח הוועדה, התקבל.

סופה לנדבר (העבודה):

לא הבנתי שמצביעים על שם החוק – – –

היו"ר ח' דיין:

עכשיו נצביע על ההסתייגות של חבר הכנסת לובוצקי. בבקשה להצביע.

הצבעה מס' 4

בעד ההסתייגות של חבר הכנסת א' לובוצקי לסעיף 1 – 13

נגד – 12

נמנעים – 2

ההסתייגות של חבר הכנסת א' לובוצקי לסעיף 1 נתקבלה.

היו"ר ח' דיין:

13 בעד, 12 נגד, שני נמנעים. ההסתייגות של חבר הכנסת אלכסנדר לובוצקי התקבלה.

אנחנו עוברים להצבעה על סעיף 1 עם ההסתייגות. בבקשה להצביע.

הצבעה מס' 5

בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה ולרבות ההסתייגות שנתקבלה – 17

נגד – 4

נמנעים – 1

סעיף 1, כהצעת הוועדה ולרבות ההסתייגות שנתקבלה, נתקבל.

היו"ר ח' דיין:

17 בעד, ארבעה נגד, נמנע אחד. סעיף 1 התקבל, עם ההסתייגות.

יונה יהב (העבודה):

תוסיף אותי בבקשה.

היו"ר ח' דיין:

חברת הכנסת יעל דיין, את רוצה שנעבור עכשיו לקריאה שלישית עם ההסתייגות, או שנדחה זאת לשבוע הבא?

יעל דיין (יו"ר הוועדה לקידום מעמד האישה):

נקיים את ההצבעה עכשיו. אגיש תיקון לחוק.

היו"ר ח' דיין:

בסדר. חברי הכנסת, אנחנו עוברים לקריאה שלישית של הצעת החוק.

הצבעה מס' 6

בעד החוק – 26

נגד – 4

נמנעים – אין

חוק איסור לשון הרע (תיקון מס' 5), התשנ"ז–1997 נתקבל.

היו"ר ח' דיין:

26 בעד, ארבעה נגד, אין נמנעים. הצעת חוק איסור לשון הרע (תיקון מס' 5), התשנ"ז–1997, עברה בקריאה שלישית, עם ההסתייגות.

הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 113), התשנ"ז–1997

(קריאה ראשונה)

היו"ר ח' דיין:

אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 113), התשנ"ז–1997, בקריאה ראשונה. יציג את הצעת החוק סגן שר האוצר, חבר הכנסת דוד מגן. רשימת הדוברים נעולה. בבקשה, אדוני סגן השר.

סגן שר האוצר ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, התיקון המוצע עוסק – – –

היו"ר ח' דיין:

ברשותך. חברי הכנסת, חבר הכנסת רביץ, חבר הכנסת ריבלין, חבר הכנסת אורון, חבר הכנסת רן כהן, חבר הכנסת כץ, אולי תאפשרו לנואם לומר את דברו. חבר הכנסת רביץ, חבר הכנסת אלון, אי-אפשר שאחד ידבר עם השני והנואם לא יוכל לשאת את דבריו.

בבקשה, אדוני.

סגן שר האוצר ד' מגן:

חברי הכנסת, ההצעה המונחת לפניכם עוסקת בתיקונים לעניין הליכי שומה, השגה וערעור. חלקם באים על מנת להיטיב עם ציבור הנישומים ולהקל עליו. תיקונים אחרים, כפי שראיתם בהצעת החוק, מבהירים ומייעלים את תהליכי השומה, ההשגה והערעור.

בסעיף 1 – במסגרת הסעיף הזה אנחנו מציעים לקצר, כאמור, את התקופה שבה רשאי פקיד השומה לשום לפי מיטב השפיטה לשלוש שנים, במקום ארבע שנים לפי הדין הנוהג היום. בנוסף, מוצע לקבוע מפורשות, כי לפקיד השומה תהא סמכות לערוך שומה לפי מיטב שפיטתו גם בנוגע להפסד וגם לאחר שנחתם הסכם שומה עם הנישום. התיקון יחול לגבי דוחות שיש להגישם לשנת המס 1996 ואילך.

סעיף 2 מתייחס לסעיף 147(א)(2) לפקודה, אשר בנוסחו כיום מקנה לנציב מס הכנסה ומס רכוש סמכות לפתוח שומות סופיות, מעבר לסמכותו הרגילה, שהיא כידוע חמש שנים ממועד הגשת הדוח או שנה ומחצה ממועד הגשת ההשגה. בשומה בהעדר דוח אנחנו מדברים על שש שנים מיום שנערכה השומה.

עשה הנישום אחד המעשים המהווים עבירה פלילית לפי סעיף 217 לפקודה, הגשת דוחות וידיעות לא נכונים – במשך תקופה של חמש שנים נוספות. אם מדובר במעשה לפי סעיף 220 לפקודה, מעשה מרמה – אנחנו מדברים על משך תקופה של עשר שנים נוספות.

במסגרת התיקון מוצע להאריך בשנה סמכות נוספת זו, לאור קיצור התקופה להוצאת שומה לפי מיטב השפיטה, כפי שהצעתי בתחילת דברי, או עד תום – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

מה הקשר בין שני הדברים? מה הקשר בין קיצור תקופת השומה בשנה לבין הארכת התקופה שניתן לפתוח שומה?

סגן שר האוצר ד' מגן:

הקשר הוא בסמכותו של הנציב – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

למה?

סגן שר האוצר ד' מגן:

אבהיר זאת בהמשך דברי.

אנחנו מדברים, כפי שאמרתי, על הצעה בסעיף 1. – – – או עד תום חמש שנים מיום שנודע לנציב כי הנישום עשה אחד המעשים המפורטים בסעיף, הכול לפי המאוחר.

מלבד האמור, מוצע להוסיף עבירות נוספות, אשר אם נעברו, רשאי הנציב להפעיל את סמכותו כאמור: סעיף 216 – אי-קיום דרישות מסוימות; סעיף 216ב – העברת נכסים במטרה למנוע גביית מס; סעיף 218 – אי-ניכוי מס; סעיף 219 – אי-העברת מס שנוכה. תיקון זה יחול לגבי דוחות שיוגשו לשנת 1996 ואילך.

בנוסף, מוצע להגביל את סמכות הנציב לפתוח שומה סופית שנערכה על-פי דוח שהגיש הנישום – שומה לפי סעיף 145(א)1 – רק למצבים שבהם עשה הנישום אחד המעשים האמורים.

בסעיף 3 אנחנו מציעים לקבוע, כי אם ניתן פסק-דין סופי של בית-המשפט במסגרת ערעור על שומה שהוצאה לנישום, ויש בו כדי להשפיע על פרט הנוגע להכנסת הנישום בשנה מאוחרת יותר, שלגביה יש שומה סופית, יראו את השומה הסופית כמתקנת לגבי אותו פרט בהתאם לפסק-הדין הסופי. כל זאת בלי להידרש להפעלת סמכות הנציב לפתוח שומות סופיות. במקרה כזה תישלח לנישום הודעה על כך, והוא יוכל לערער עליה בפני בית-המשפט בתוך 60 יום מיום מסירת ההודעה.

סעיף זה יחול על פסקי-דין סופיים שיינתנו לאחר כניסת החוק, כפי שאנחנו מקווים, לתוקף.

סעיף 4 – מוצע לקבוע כי יראו כהשגה על השומה גם דוח שהוגש לאחר שהוצאה לנישום שומה בהעדר דוח, וזאת בנוגע להשגות שיוגשו לאחר תחילת החוק.

סעיף 5 – בסעיף זה אנחנו מציעים להאריך את המועד למתן החלטה בהשגה לשנה מיום שהוגשה ההשגה, במקום שישה חודשים או חמש שנים מתום השנה שבה הוגש הדוח, לפי המאוחר, ובמנותק מהמועד שבו הוגש הדוח. חברי הכנסת, תיקון זה מוצע כיוון שלמועד הגשת הדוח אין רלוונטיות לגבי פרק הזמן לדין בהשגה. לגבי שומה בהעדר דוח מוצע לקבוע, כי התקופה לדין בהשגה תהיה שלוש שנים. אם חלף המועד האמור ולא ניתנה החלטה או שלא הושג הסכם בין פקיד השומה לבין הנישום, יראו את ההשגה כאילו נתקבלה.

תחולת התיקון בעניין הזה תהיה בנוגע להשגות שיוגשו לאחר תחילת החוק.

בסעיף 6 מוצע לתקן את סעיף 159א לפקודה, שעניינו החזר מס ששולם ביתר בעקבות דוח, ולקבוע כי ההחזר יבוצע בתוך 90 יום כאמור, או בתוך 90 יום מהיום הקבוע בפקודה להגשת הדוח, ומדובר על התאריך 31 ביולי בכל שנה, לפי המאוחר. זאת על מנת לקבוע את מועד ביצוע ההחזר למועד שבו ערוכה מערכת המס לבדוק את הדוח שהוגש ולהחזיר את המס ששולם ביתר.

מוצע גם להתנות את קבלת החזר המס כאמור בהגשת דוחות שחייב היה הנישום להגיש בשנים קודמות לפי סעיפים 131 ו-135 לפקודה. כידוע, הסעיפים הללו מדברים על הצהרת הון. ההחזר יבוצע במקרים כאלה לאחר שיחלפו 90 יום מהיום שבו הוגשו אותם דוחות.

גם תיקון זה יוחל לגבי החזרי המס לשנת המס 1996 ואילך.

אשר לסעיף 7 – סעיף 160 לפקודה מסדיר את נושא החזרי המס ששולם ביתר בעקבות שומה. במסגרת סעיף זה נקבעו שני מנגנונים לתשלום ריבית על-פי התקופה שבה מדובר. מוצע לקבוע מנגנון של תשלום הפרשי הצמדה וריבית כמשמעותם בסעיף 159א(א) לפקודה, לתקופה שמתום שנת המס שלגביה נדרש ההחזר או מיום תשלום המס ביתר, לפי המאוחר, ועד ליום ההחזר.

לגבי חלק זה אנחנו מציעים, כי התחולה של התיקון תהיה לגבי החזרי מס שיש לשלמם לאחר תחילתו של החוק.

אשר לסעיף 8 – כידוע, סעיף 167 לפקודה מסמיך את פקיד השומה לשום לפי מיטב שפיתתו את סכום המס שהיה על אדם לנכות במקור בשנת מס. מוצע לקבוע, כי פקיד השומה יוכל להפעיל סמכותו זו בתקופה שבה רשאי היה לקבוע את הכנסתו של אותו אדם לאותה שנת מס, כמפורט בסעיף 145.

בחלק האחרון של ההצעה, סעיף 9, יש התייחסות לסעיף 175 לפקודה, שמסדיר את נושא המקדמות שמשלמים הנישומים לפקיד השומה. מוצע לתת בידי שר האוצר סמכות לקבוע דוח שיצורף לתשלום המקדמה ואשר יפרט את הנתונים שלפיהם חושבה המקדמה.

החלק האחרון, כפי שכתוב בדברי ההסבר, עוסק בהוראות התחולה, והן פורטו על-ידי כאשר פירטתי את התיקונים אחד לאחד.

חברי הכנסת, אני מבקש לאשר את הצעת החוק ולהעבירה לוועדת הכספים להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לסגן השר חבר הכנסת דוד מגן.

אנחנו עוברים לדיון. רשימת הדוברים נעולה. ראשון הדוברים, חבר הכנסת יונה יהב, בבקשה, אלא אם אתה רוצה להתכונן עוד קצת, ובשמחה אתן לך.

יונה יהב (העבודה):

כן.

היו"ר ח' דיין:

בסדר. חבר הכנסת חגי מירום – איננו. חבר הכנסת אברהם שוחט – איננו. חבר הכנסת עזמי בשארה – איננו. חבר הכנסת גדעון עזרא – איננו. חבר הכנסת סאלח סלים – איננו. חבר הכנסת מיכה גולדמן – איננו. חבר הכנסת סאלח טריף – איננו. חבר הכנסת משה גפני – איננו. חבר הכנסת אברהם שטרן – איננו. חבר הכנסת רענן כהן – איננו. חבר הכנסת מיכאל איתן – איננו. חבר הכנסת נסים דהן – איננו. חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

חיים אורון (מרצ):

מי אחריו?

היו"ר ח' דיין:

אחריו – חבר הכנסת יונה יהב.

שבח וייס (העבודה):

אני רשום, נכון?

היו"ר ח' דיין:

כן, סבורני שכן. כן, אתה רשום.

חיים אורון (מרצ):

גם אני רשום?

הי"ר ח' דיין:

גם אתה רשום.

חבר הכנסת גולדשמידט, בבקשה, שלוש דקות.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת – – –

הי"ר ח' דיין:

רבותי, אני מבקש. חברת הכנסת דליה איציק. ידידי מודי זנדברג. הלחששים האלה מפריעים גם לנואם וגם לי.

סגן שר האוצר ד' מגן:

דיברנו על דברים ששייכים לנושא.

הי"ר ח' דיין:

בסדר, אין בעיה. אני בכלל הייתי מציע לפרוס את החזרי המס לחמש שנים. אבל אציע זאת בתורי. בבקשה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני סגן השר, אני חושב שכל פעם שמש הכנסה מופיע בעצם כמי שבא לקראתו של האזרח, אנחנו צריכים לברך על כך. מעבר לכל הדברים שאמר סגן שר האוצר, שאני מניח שלמי שצפה בהם היה קצת קשה לעקוב אחרי כל הדקויות של הסעיפים השונים של פקודת מס הכנסה, מסתתר דבר אחד ויחיד, או דבר מרכזי אחד, והוא שהאופציה של פקיד השומה לשלם לפי מיטב השפיטה נישומים שמסרו דוחות – בעצם הסמכות הזאת קטנה בצורה מאוד משמעותית. אם עד קבלת הצעת החוק הזאת, שאני כמובן תומך בה, יכול היה פקיד השומה לשלם לפי מיטב השפיטה עד תום ארבע שנים מיום הגשת הדוח, הרי היום הוא יכול לעשות זאת רק עד תום שלוש שנים מיום הגשת הדוח.

בהתחשב במגבלות כוח-האדם שאני מניח שקיימות בנציבות מס הכנסה ואצל פקידי השומה ברחבי הארץ, המשמעות האופרטיבית של מה שנאמר כאן היא, שסדר גודל של 25%–30% מהדוחות המוגשים לא ייבדקו על-ידי פקיד השומה לצורך קביעה של מיטב השפיטה, או, במלים אחרות, הרבה יותר אזרחים במדינת ישראל יהיו במצב שבו הם מגישים דוח למס הכנסה – והבסיס במערכת היחסים בין השלטון לבין האזרח הוא שהשלטון מאמין לאזרח הרבה יותר. מובן שמוכרחים לשמור ולשמר איזה עיקרון של הרתעה, וחייב להיות מצב שבכל זאת תהיה הסמכות הזאת של פקיד השומה, אבל העובדה שקוצרה התקופה – בעצם קוצר או הוקטן בצורה משמעותית מאוד מספר האזרחים שנגיד, במלים אחרות, שלא יאמינו להם על בסיס הדוח שהם מגישים.

אני חושב שהדבר הזה מבטא בגרות מסוימת, הן של הציבור הישראלי, מצד אחד, והן של שלטונות מס הכנסה, מן הצד השני.

עם זאת, בצד דברי השבח, שאני חושב שנציבות מס הכנסה והאוצר באמת ראויים להם, אנחנו צריכים לומר שההקלות האלה שאנחנו רואים כאן מדברות אך ורק על אלה שמגישים דוחות. קרי, על אלה שהם מה שנקרא אזרחים רשומים במחשב של מס הכנסה. אין בהקלות האלה כדי לפתור את הבעיה הבלתי-פתירה במדינת ישראל – בלתי פתירה לחלוטין או כמעט לחלוטין – של היקפי ההון השחור שזורם במדינה הזאת, שיש מי שמעריכים אותו בסדרי גודל של כלל הגירעון במאזן התשלומים של מדינת ישראל. וזאת בעיה מאוד רצינית. כי מצד אחד, המערכת שעומדת כלפי הנישומים שמגישים את הדוחות ועושים את אשר הם נדרשים לעשות על-פי חוק – המערכת הזאת בודקת אותם, והבדיקה איננה תמיד נעימה. אני חושב שכל מי שמכיר את המעטפות החומות שמגיעות או מנציבות מס הכנסה או ממקומות אחרים, מפקיד השומה, יודע שזה לא דבר שמעורר שמחה; זה לא דבר דואר שהנישום שמקבל אותו לבו גואה בו מרוב שמחה. זו מערכת שלעתיים צריכים להיחקר בה, שלעתיים צריכים להיבדק בה. וכל המערכת הזאת מתקיימת כלפי אזרחים שחזקה עליהם שהם פועלים על-פי חוק.

לעומת זאת – ואנחנו רואים את זה, כל אזרח רואה את זה – יש בעלי מקצוע שעובדים בלי לתת קבלות. אנחנו נתקלים בהם כאזרחים. אנחנו יודעים כמה הון שחור זורם, ואנחנו יודעים שלגבי אותם אזרחים שלא מצהירים ולא מדווחים על הכנסתם, קצרה ידה של נציבות מס הכנסה מלהושיע.

אדוני סגן שר האוצר, אין מנוס אלא להוסיף תקציבים לנציבות מס הכנסה, כדי שהיא תוכל לאתר את ההון השחור ביתר יעילות. אלה תקציבים שהפירות הכלכליים שלהם יהיו, לדעתי, מידיים, והם יכסו אלף מונים את ההוצאה התקציבית שהם דורשים. ויפה שעה אחת קודם. תודה.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת אלי גולדשמידט. אני מזמין את חבר הכנסת יונה יהב; אחריו – חבר הכנסת חיים אורון.

יונה יהב (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר האוצר, כמי שבא מהמגזר העסקי הכלכלי, אני מניח שכל הקלה בפקודת מס הכנסה תביא להעמקת הגבייה ולא להיפך. אבל, ברשותך, אני רוצה להתייחס לסעיף 159א – החזר מס יתר בעקבות דוח. כבר קבעתם שומה סופית, כבר קבעתם שהנישום שילם מס יתר; באיזו זכות תחזירו לו את היתרה בתוך 90 יום? הרי בדרך כלל עסק חייב להתגלגל וחייב שיהיו בו הכספים האלה. מדוע 90 יום? הרי בעולם ממוחשב כל כך אתם מודעים לכל הפרטים של האיש, לרבות חשבון הבנק שלו. בלחיצת כפתור אחת על המקלדת אתם מחזירים לו את היתר. מדוע לעשות את זה עד 90 יום? למה אתם לוקחים לעצמכם סמכות, ומהיכן אתם שואבים את הצדק שבסמכות הזאת, לשבת על הכסף עוד 90 יום? וזאת, שעה שהאיש הזה מפסיד את האופציה להשקיע אותו באפיקי השקעה אלטרנטיביים, להפיק ממנו תשואה הרבה יותר גבוהה מהריבית שאתם נותנים לו.

זה שוב מחזיר אותנו כמה צעדים אחורה. מצד אחד אתם רוצים ליצור ליברליזציה, ואני מצדיע לכם על הכיוונים הללו; מצד שני – בכל מקום שאתם יכולים לקחת איזה "קניפל", כמו שאומרים ביידיש, אתם עושים את זה.

גם הסעיף שבא לאחר מכן, סעיף 150, החזר מס יתר בעקבות שומה – לגבי האחוזים ולגבי תקופת הזמן, אלה תקופות זמן בלתי נסבלות. זה סותר את מגמת הליברליזציה שאתה הדגשת כאן, אדוני סגן השר. למה אתם עושים את זה? מדוע אי-אפשר להחזיר מייד את כספי היתר שהאדם שילם לכם? הרי אתם מחזיקים אותם שלא בדיון? זה כבר אחרי שקבעתם שזה לא בדיון. אז למה 90 יום?

דבר נוסף. אני מבקש ממך שתאמר לי – ואם לא, אני אציע את החקיקה הזאת כחקיקה פרטית, מדוע בין כל זרועות המס אין קיזוזים. אם אני צריך לשלם בחודש מסוים מע"מ, ואתם חייבים לי החזר מקדמות על מס יתר ששילמתי, מדוע אני לא יכול לקזז את זה? מדוע אני צריך להביא, כאיש שבא מהמגזר העסקי הכלכלי, כסף מהבית? למה זה מוצדק? מה זה, האם רשות אחת היא ארץ אויב של רשות שנייה? בעולם המחשבים, כשעל צג של מחשב אחד אתה רואה את כל מצבי הפיננסי, ומול זה שלטונות המס – מדוע אתם לא יכולים לקזז את זה בפעולה חשבונית כל כך פשוטה? תודה.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת יונה יהב. אני מזמין את חבר הכנסת חיים אורון. חבר הכנסת יהב, בהמשך למה שאמרת, הדברים מופיעים במשותף על צג המחשב ברגע שהאיש חייב למס הכנסה.

יונה יהב (העבודה):

כולנו יודעים את זה.

היו"ר ח' דיין:

ברגע שמדווחים למס הכנסה, גם הביטוח הלאומי וגם מע"מ מצטרפים לבקשה. אני חושב שזה צריך להיות בדיוק ההיפך.

חיים אורון (מרצ):

אין להם מערכות מחוברות, נכון?

שבח וייס (העבודה):

הי"ר ח' דיין:

יש מערכות מחוברות. ברגע שפקיד השומה החליט לעשות לך בדיקת שומה וקבע שאתה צריך לשלם מקדמות הרבה יותר גבוהות ממה שהצהרת על כל השנה – ברגע שאתה משלם הוא מדווח אוטומטית למס הכנסה ולביטוח לאומי, כדי להוסיף לו את הפרשים. אבל כשזה ההיפך – זה לא קיים.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, החוק הוא בעצם שורה של כמה צעדים, שביסודם אני תומך. אני מתאר לעצמי שבועדת הכספים נשב על כל אחד מהסעיפים בנפרד; יכול להיות שנקבל חלק מההצעות שנאמרו פה, ויכול להיות שייתוספו עוד הצעות. אני רוצה להתייחס לצד העקרוני של העניין, שגם חבר הכנסת גולדשמידט נגע בו במידה מסוימת.

אדוני סגן שר האוצר, אנחנו במלכוד. ודרך אגב, זה לא התחום היחיד. ככל שמערכת המס יותר משוכללת – וגם אם היא מנהלת דיאלוג יותר נכון עם הנישום, כפי שמופיע פה – הולכת ומזדקרת אותה מערכת שהיא מחוץ למערכת המס. בדיון שהיה אתמול על חוק שירות ביטחון דיברתי על זה בעניין של המשוחררים מצה"ל. אגב, לא משתמטים – כולם משוחררים על-פי חוק, מי שממלא את חובתו. יש דבר דומה גם בתחום הזה. והפער בין ההון השחור, בין המערכת שהיא מחוץ לשלטונות המס ובין המערכת הממוסה – הפער הזה הולך וגדל.

יש פה גם סתירה פנימית. כמי שאיננו שותף לזעקות השבר על גודל נטל המס בישראל, אלא יותר לשאלה: איך הוא מתחלק – אני עומד בפני שאלה. כי אומרים לי: אתה רוצה 55% מס בשוליים; תראה כמה בורחים מה-25%, מה-30%.

אינני רוצה להשתלב בטוטו, מהו בדיוק היקף ההון השחור. זרקו מספרים – 20 מיליארד, 30 מיליארד. אינני רוצה להשתלב בזה. בכל מקרה, מדובר בסכום גדול. ומה עשה משרד האוצר השנה? הוא קיצץ מאות תקנים במס הכנסה. אני באמת לא מבין את זה. דיברתי על זה גם בדיונים על התקציב. כשאתה מסתכל על תקציב משרד האוצר – הקיצוץ העיקרי בתקציב של משרד האוצר היה

בתקנים במס הכנסה. ואני שואל את עצמי, מה ההיגיון. עכשיו אני מבין את נקודת המבט הפוליטית. למה? כי אי-גבייה היא לא גירעון. אם לא גביתי מיליארד שקלים שיכולתי לגבות, הם לא מופיעים בגירעון. למה? כי הממונה על הכנסות המדינה כבר מראש לא כלל אותם בתחזית.

התחזית היא מאוד שמרנית, הפער הולך על-פי התחזית, ואז הגירעון בסדר. אבל איפה הכסף? לא איפה הגירעון, איפה הכסף? בהתחלה דובר על 400 עובדים, שמעתי שזה יהיה אולי קצת פחות – קיצוץ, ואני זוכר שבא נציב מס הכנסה ואמר לוועדת הכספים: אני מתחייב כאן שעל כל עובד נוסף שאני מקבל אביא פי-עשרה גבייה מעלותו. נו, אז אני לא מבין – – –

שבח וייס (העבודה):

– – – זה קצת לפי שיטת ימי הביניים, שיהיו גובים – – –

חיים אורון (מרצ):

זה קצת כמו פרוטקשן, סליחה, חבר הכנסת וייס. אני לא מציע את זה כך. פעם היו מספרים, שלשוטרים יש אינטרס לעשות הרבה רפורטים כי הם מקבלים אחוזים. זה, אגב, אף פעם לא היה נכון, אבל סיפרו.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אל תצחק, חבר הכנסת אורון. משטרת ישראל לא מוכנה לקיים את חוק המלחמה בסמים אם לא יחלקו אותם סכומים לטובת המשטרה.

היו"ר ח' דיין:

זה חוק החילוט שעבר בקדנציה הקודמת.

חיים אורון (מרצ):

אדוני סגן שר האוצר, פעם קראו לזה חלם, קראו לזה בשמות אחרים. אני חושב שאנחנו מכניסים את המערכת למלכוד פנימי ביכולת לגבות יותר כספים, ביכולת לעמוד באתגרים שהמדינה מעמידה בפני כל ממשלה ובצורך להרחיב את רשת המס.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת חיים אורון. אני מזמין את חבר הכנסת בנימין אלון; איננו. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי – איננה. חבר הכנסת סילבן שלום – איננו. חבר הכנסת חיים רמון – איננו. חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה – איננו. חבר הכנסת רחבעם זאבי – איננו. חבר הכנסת אורי אור – איננו. חברת הכנסת דליה איציק היתה פה. חבר הכנסת תאופיק חטיב. חבר הכנסת שלום שמחון. חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

חברת הכנסת דליה איציק, אולי לא קראתי בקול רם, אבל את פה.

חיים אורון (מרצ):

היא לא רוצה.

הי"ר ח' דיין:

את מוותרת?

חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת שאוהב להציג את דברו, ראובן ריבלין.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני אוותר על זכותי לדבר.

הי"ר ח' דיין:

אם אתה מוותר, נעשה אחר כך תחלופה בינינו.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה במסגרת הדיון הקצר בחוק הזה להביע מידה רבה של הערכה לציבור עובדי מס הכנסה, מן המסד ועד הטפחות. במשך השנים האחרונות – שיפור יוצא מן הכלל. מערכת היחסים עם הציבור, עם האזרחים, מאוד השתפרה. אין יותר אווירה של חשש וחרדה או של איזה עול מונחת מראש, ואחד הסימנים לכך הוא דווקא בתחום הפולקלור והאמנות. פעם הדבר הפופולרי בבדיחות היה "להתלבש" על אנשי מס הכנסה. זה פשוט נעלם. ואלה לפעמים סימנים סוציולוגיים ותרבותיים שהם הכי אינדיקטיביים, הכי מסמלים מצב. חשוב שנאמר להם, אנחנו, נבחרי הציבור, אנחנו המחוקקים, מלה טובה.

עניין שני: אני יודע מידיעה אישית – כמו בתוכניות "חפש את המטמון" – שעדיין בכמה מקומות בארץ עובדי מס הכנסה פועלים ועובדים בבתים מוזנחים.

יונה יהב (העבודה):

בחיפה במיוחד.

שבח וייס (העבודה):

אני יודע. בחיפה זאת פשוט בושה. בית של חמש-שש קומות עם מעלית קטנה וצפופה, שבדרך הטבע, בגלל הצפיפות, מתקלקלת, וגם העובדים וגם הנישומים נקראים לא אחת לטפס במדרגות. והעובדים, עם כל המסירות שלהם, והם מסורים מאוד, לא מסוגלים להתמודד עם הדבר הזה. שניים-שלושה פקידים ופקידות בחדר אחד, עם שולחן קטן. אין מספיק מדפים כדי להניח עליהם את התיקים. אגב, אפילו מבחינת טיפול, אלה תיקים בעלי ערך. הם בעלי ערך כספי למדינה, והם בעלי ערך גם למען תהליך הצדק. אם, חלילה, רק בגלל הצפיפות הולך לאיבוד איזה מסמך, זה פשוט בלתי נסבל.

אני יודע שיש תוכניות. אני חושב שזו חובה של משרד האוצר לזרז מאוד את כל התוכניות ולגרום, למען העובדים ולמען האזרח, לכך שיבואו למקום נקי, אסתטי, נוח, מכובד מכל מבחינה שהיא. זה חשוב מאוד. אלה שעות צפופות שהאזרחים עוברים שם, לפעמים גם קשות. חשוב שזה יתנהל באווירה נאותה.

הערה שלישית, ואני מעלה את זה בכל הזדמנות שיש לי לדבר על מערכת המסים בישראל. ארבע שנים לא יכולתי לעסוק בזה בתפקידי כיושב-ראש הכנסת, כי אז לא היתה לי רשות דיבור. יש עודף מערכות מיסוי במדינת ישראל, מדינה קטנה. יש מדינות בעולם, לדעתי כשליש מהן, שבהן המיסוי המוניציפלי הוא חלק מהמיסוי הכולל, ממס הכנסה. היה מאבק והיתה ועדת-ויתרון, שהציעה את זה ב-1960, אבל היה מאבק של ראשי השלטון המקומי נגד זה, הם רצו את הקופה שלהם. זה הצליח בחלקו לגבי מס רכוש, כשהיה פעם מס רכוש עירוני ומס רכוש ממשלתי ואת זה איחדו, את היתר לא איחדו. והיום הסיפור של הארנונות והסיפור של המיסוי המקומי, שזה סיפור מפולפל מאין כמותו – אני מכיר עיריות שמקפיצות ארנונות ב-20%, 30%, 40% בקדנציה מעבר לעליית המדד.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

יש להן הגבלות.

שבח וייס (העבודה):

אני מכיר את ההגבלות ואני מכיר את הפטנטים ואני מכיר את הנימוקים: פעם זה מטרז' ופעם זה פלוס מרפסת ופעם זה מינוס מרפסת. זה דבר פנטסטי. אני יודע שאולי אני מקומם בזה כמה מחברי

ראשי הערים. מה לעשות? יום יבוא ויהיה לנו הכוח לעשות רפורמה בתחום מערת המכפלה האדמיניסטרטיבית של מדינת ישראל, מארת המכפלה, מאורת המכפלה, האדמיניסטרציה הפיאודלית, שכל אחד רוצה את החצר שלו, את המפתח שלו ואת חמשת הרחובות, שנקראים יישוב, שסמוכים ליישוב גדול יותר. חבר הכנסת בוים, לקריית-גת אין בעיה, אתה לבד שם בשטח, אבל אתה מכיר את האזורים ששם שבע-שמונה דוכסויות משמשות בערבוביה. אפילו הדוורים מתבלבלים. זה רעיון לא לשנה-שנתיים, וצריך פעם לגעת בו.

כל זמן שאין לנו מספיק עבודה לכולם, טוב שיש לנו 10%, 15% מהעובדים שעובדים במיסוד שמאפשר להם את העבודה, אף שהמיסוד הזה לא נכון. הם מעבירים זמן, מקבלים משכורת, אנשים עובדים, נשים עובדות, והם ראויים למשכורת אפילו יותר טובה.

אני אומר: בגדול, משרד האוצר, שהוא בעצם משרד התכנון הלאומי בקטע הזה, צריך להשקיע בעניין הזה. כדאי להקים צוות ולבדוק רעיונות. אולי בתוך שש, שבע, שמונה שנים נוכל להתגבר על זה באווירה של הידברות עם ציבורי העובדים. היום חוקקנו חוק על בחירות בשנת 2007, אז כדאי לחשוב על שנת 2007. תודה רבה.

הי"ר ח' דיין:

תחליף אותי.

שבח וייס (העבודה):

נעשה את זה כחוק.

הי"ר ש' וייס:

אני מזמין את חבר הכנסת חיים דיין לשאת את דבריו.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, אני יודע, כשמדברים על מס הכנסה, כמה המס הזה חשוב למדינת ישראל, להתפתחותה, לגידולה, להשקעות החברתיות, אבל כל אחד מאתנו יודע, כאשר המס הזה נכנס לו לכיס, כמה הוא כואב. הוא יודע שכאשר הוא הולך להקים איזה עסק, השותף הראשון הוא לא אשתו אלא מס הכנסה.

אני זוכר תקופה שבה היה מס אמת. היום לא כך הדבר, ולדעתי היום נוצר מצב כזה, שהמדינה שלנו הפכה להיות מדינת מסים, כולה מדינת מסים. אם אזכיר רק על קצה המזלג: מס הכנסה, מס ערך מוסף, ביטוח לאומי, ביטוח רפואי, מס רכוש, אגרות, בולי מדינה – – –

הי"ר ש' וייס:

חברי, עדיין ההכנסה הפנויה שנשארת לאזרחים גדולה יותר מאשר לפני שבע-שמונה שנים.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

אולי לעשירונים העליונים, לא הנמוכים.

הי"ר ש' וייס:

דווקא לשכבות הביניים מינוס.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

אם אמשיך: בולי מדינה על מסמכים, אגרות למיניהן, ארנונה, מס קנייה, מס רכישה, מס השבחה, מס שבח. אתה נתקל בכל כך הרבה מסים, שבסופו של דבר, גם אם הרווחת משכורת או אתה עצמאי ויש לך הכנסה ששילמת עליה מס, כאשר נשאר לך סכום מסוים ואתה הולך לקנות משהו – אולי רכב – גם עליו אתה חייב לשלם מס, והוא לא תמיד עומד על 36%, אלא לפעמים מגיע להרבה יותר.

אדוני סגן השר, אני זוכר תקופה שבה הייתי עצמאי. הגיעו אלי חבר'ה צעירים לביקורת קופה, ועמדתי במצב לא נוח, מתוח, בלחץ שלא יתפסו משהו; וכך ירגיש כל אחד גם אם הוא הכי ישר בעולם. באים, פותחים קופה, מתחילים לספור את האגורות, ופתאום מוצאים חסר של שמונה אגורות, אולי שקל, אולי שני שקלים, שהעצמאי שכח לרשום מתוך לחץ. אבל, הנה כבר רושמים לו הערה בתיק האישי כאילו מעל באמון, גנב מהמדינה. ולא מדובר במיליונים אלא לפעמים מדובר באגורות. אלה ממש דברים משפילים.

אחרי שהייתי עצמאי במשך ארבע שנים הזמינו אותי יום אחד למס הכנסה ואמרו לי שעליתי במדגם ורוצים לבדוק אותי. אמרתי: בשמחה רבה, בבקשה. מה היה לי לחשוש? פקידת השומה התחילה לבדוק ולא מצאה שום דבר, אבל פתאום גילתה שניהלתי חשבוניות כפולות, כי היו לי שני עסקים, אחד עם שותף ואחד בעצמי. אמרה לי: עברת על החוק, אתה מחזיק שתי חשבוניות. אי-אפשר כך, אתה חייב להסתדר, אחרת תשלם הרבה מאוד כסף. אני נבהלתי; בחור ישר, מה כבר יש לי לחפש במס הכנסה? מה בדיוק העוול שעשיתי? הנה הקבלות, הנה החשבוניות. אמרו לי: לא, תחזור בעוד שלושה חודשים. באתי אחרי שלושה חודשים וישבתי אתם שוב.

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דיין, אני מוסיף לך עוד שתי דקות לפינת הווידוי האישי.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

זה מצב עגום ביותר כאשר מתחילים אתך ואומרים לך: רגע, רגע, בחישוב מס חמש שנים אחורה, אתה חייב לנו 100,000 שקלים. איך זה? במשך חמש השנים אפילו לא הרווחתי את הסכום הזה. בסופו של דבר, בסמכות פקיד השומה לסגור אתך את העניין על 5,000 שקלים, 6,000 שקלים או 7,000 שקלים, אבל הוא אומר לך שהוא יכול לרדת עד 10,000 שקלים. והוא מוסיף: אם תלך לבית-המשפט, לא תשלם לעורך-דין? בוא תשלם למס הכנסה ותגמור את העניין.

אני אישית ראיתי בזה השפלה קשה מאוד. אדוני סגן השר, לא רק אני אלא עשרות עצמאים במדינת ישראל עומדים היום בביקורת לא צודקת של מס הכנסה, אף-על-פי שהם יודעים שהם ישרים והגונים.

הצעתי לא אחת, ואני חוזר על הצעתי, לקבוע מס בגובה של 26%, ודי. אני מוכן גם לשלם 30%, אבל לדעת שזה מה שאני צריך לשלם; זה החוב שלי כלפי המדינה, ובזה גמרתי. לא צריך לקחת אחוזי מס גבוהים כל כך, עד שלפעמים אדם צריך למשוך אוברדרפט, ולעתים אפילו מס הכנסה ייתן לו אישור לקחת הלוואה.

הי"ר ש' וייס:

26% גם למיליונרים?

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

26% לכולם. והאמן לי שהמדינה תרוויח יותר מאשר עכשיו. אם הממשלה היתה אומרת שהיא מוכנה להלבין את כל הכסף השחור שבידי הציבור ולקבל 26% מס הכנסה, אני מודיע לך שמיליארדים היו נכנסים לקופת האוצר.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אבל כולם ישרים.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת ריבלין, אנחנו לא ילדים קטנים, כולנו יודעים מה נעשה במדינה. אני בטוח שאם תבדוק את הרב שלקח 12,000 דולר לגיור, תראה שהוא בוודאי לא הוציא על זה חשבונות. זה לא כסף שחור? ומה עם כל סוחרי הסמים שאתה הזכרת?

אדוני סגן השר, יש הרבה דברים שצריך לשפר. אמר כבר חבר הכנסת גולדשמידט שצריך לאחד את כל המערכות. אם מדובר על קופה אחת באוצר – צריך להחליט איך להפריש כספים לביטוח לאומי, למס ערך מוסף ועוד, כדי להקל על האזרח. אולי בדרך זו אפשר יהיה גם לצמצם את מספר המשרות ולא להקשות על האזרחים. תודה רבה.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת חיים דיין. סגן שר האוצר, בבקשה.

יש לך הזדמנות להודיע כאן הודעה דרמטית על הלבנת הון ויהיה לך "דאווין" השבוע, מה שאתה לא עושה.

סגן שר האוצר ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, כפי שהכול יודעים, מערכת המסים מורכבת מאוד, וקצרה היריעה מלפרט את כל המחשבות בדבר רצוננו במשרד האוצר לערוך רפורמות בנושא הזה.

אני אתייחס עתה רק להערות שהושמעו על-ידי חברי הכנסת במהלך הדיון, ואולי אצביע גם על כמה עובדות מתוך לוח הזמנים של שר האוצר, שלי, של הממונה על הכנסות המדינה, של נציב מס הכנסה ומס רכוש, של מנהל המכס ואחרים.

חבר הכנסת אלי גולדשמידט וגם חבר הכנסת חיים דיין דיברו על ההון השחור. אני אספר לחברי הכנסת שרק אתמול ישבנו, הנציב ואני, עם נציגי מכון וולונטרי ששוקד כבר כמה שנים על העברת הצעות לרפורמה במסים. בעקבות אותו דיון חשבנו, נציב מס הכנסה ואני, שהגיעה העת לערוך דיון יסודי במשרד האוצר בדבר האפשרות להקים ועדה מקצועית שתבחן את סוגיית ההון השחור ומס ההכנסה לפי הענפים.

עוד מוקדם לבשר על כך לכנסת; עדיין לא גיבשנו את העניין במשרד האוצר, אבל הבאתי את הדוגמה הזאת כדי להזכיר שהעניינים הללו מעסיקים אותנו יום יום.

אברהם פורז (מרצ):

אתם באמת מקצצים בכוח האדם?

סגן שר האוצר ד' מגן:

מייד אתייחס לזה, וכדרכי אעשה זאת בכנות.

אדוני היושב-ראש, ברשותך, אני משיב לפי סדר הדברים והטענות שהושמעו. תודה.

חבר הכנסת אלי גולדשמידט, לא היית כאן לפני רגע, והתייחסתי לבעיה שהעלית. אני מקווה שתהיה לנו בשורה; עדיין לא פתרנו את הבעיה, אבל אנחנו שוקדים על העניין במשרד האוצר.

חבר הכנסת יונה יהב דיבר על 90 יום כתקופה ארוכה מדי להחזרים. אני מקווה שהטענה הזאת תזכה לדיון מעמיק בנוכחות נציב מס הכנסה בעת הדיון בוועדת הכספים. זה קשור לעניינים טכניים, אני לא בקי בפרטי הפרטים, אבל בוודאי אם אפשר יהיה לקצר, הדברים יישמעו בוועדת הכספים וידובר בעניין.

חבר הכנסת אברהם פורז, היושב לפניך, חבר הכנסת אורון, העלה את עניין הקיצוצים. אני אומר כאן בכנות; אני אישית חשבתי שקיצוץ בתקנים של מס הכנסה וגם מס ערך מוסף יש בהם, אשתמש בלשונו של חבר הכנסת אורון, ממד של חלם. אבל גם אתם כשישבתם בקואליציה בקדנציה הקודמת הבינותם שיש דברים שחייבים להיראות ולשמש דוגמה.

כאשר משרד האוצר יזם קיצוץ בכל משרדי הממשלה, ובראש ובראשונה במשרד האוצר, הוא חייב לשמש דוגמה. חבר הכנסת אורון פירט כאן את החלמאות – מקצצים במשאבה של כסף כדי שיהיה פחות כסף. אנחנו לא לגמרי שלמים עם הדברים הללו, ועמדנו על כך שמשרד האוצר ישמש דוגמה למשרדים האחרים. שמענו את דבריו של נציב מס הכנסה, אני שומע גם את דבריו של מנהל המכס ומס ערך מוסף, ואני מקווה שיימצא פתרון. אנחנו חייבים למצוא פתרון גם בעניין התקנים, מסיבה אחת פשוטה. ביום שישי, בעקבות פרסום המדד של 0.4%, אנחנו עושים חשבון שנתי ורואים כי בשונה מהחלטת הממשלה המדברת על אינפלציה שנתית של 7%–10% ל-1997, או להנחה של הכנסות המדינה – תחזית הכנסות לפי אינפלציה של 11%, כשעומדים על אינפלציה שנתית של 6.6%, הרי ההישג הזה, אם יושג, יהיה מבורך מאוד.

אבל, כשאתה מסתכל על ההישג הזה בעיניו של נציב מס הכנסה או בעיניו של הממונה על הכנסות המדינות או בעיניו של מנהל המכס ומע"מ, כל אחוז כזה הוא בערך מיליארד שקל. הנה השגנו הישג עצום, אבל יש לנו כבר גירעון של 4 מיליארדי שקל. העניינים מורכבים ומחייבים אותנו להתאים את התחזיות כל שלושה חודשים, כפי שאנחנו עושים עכשיו באוצר.

שבח וייס (העבודה):

היה צלצול?

היו"ר ח' דיין:

כן, היה צלצול.

סגן שר האוצר ד' מגן:

ובלי להתחייב, אני מניח שבסוף מרס, כאשר נבחן את הדברים הללו, נביא לשידוד מערכות, ונתייחס גם להערות האלה, שחלקן הועלו על-ידי חבר הכנסת אורון.

חבר הכנסת שבח וייס, אתה עצמך הזכרת, שמגמת התיקון מס' 113 היא להיטיב עם הציבור, לצמצם את הביורוקרטיה, להשתדל לקצר מועדים – הכול לטובת האזרח. במסגרת הזאת אני יכול להגיד לך, כאיש חיפה, שביום שלישי הבא, בעזרת השם, אני אסייר, אבקר אצל פקיד השומה בחיפה. יש תוכנית – והזכרת זאת ברמז – לשילוב הנושא עם הקריה הממשלתית. בעוד שבועות מספר אנחנו חונכים בעכו – – –

שבח וייס (העבודה):

אדוני סגן שר האוצר, אני רוצה להציע לך – – –

סגן שר האוצר ד' מגן:

אני אהיה שם ביום שלישי, וכל מה שאפשר יהיה להקדים נקדים.

שני משפטים אחרונים, אדוני היושב-ראש. היה בדעתנו להציג רפורמה במערכת המיסוי כבר בתחילת שנת התקציב. אני אומר בכנות, שהעניינים לא פשוטים. כל רעיון הוא רעיון שעומד בזכות עצמו והוא רעיון מבורך. כשאתה מחבר את כל המרכיבים, העניין יותר מסובך, ואני מציע שתיתנו לנו שהות לבדוק את הדברים הללו, ואם נצטרך להביא אותם פרקים-פרקים, נביא אותם בפני מליאת הכנסת.

אדוני היושב-ראש, אני לא יודע אם מותר לי לומר זאת, אבל אני אומר כי יש לפעמים שיחות שמתנהלות בין חברי הכנסת בין הספסלים, וקטונתי מלבקש בקשות מחברי הכנסת, אבל יש לי בקשה: אני יודע שלעתים יש משחקים של אופוזיציה וקואליציה, אבל יש מסורת שחברי הכנסת מצביעים לפי דבריהם ולפי מיטב אמונתם.

שבח וייס (העבודה):

אני יכול לומר משהו, ברשותך?

סגן שר האוצר ד' מגן:

בהחלט.

שבח וייס (העבודה):

פה יושבים באמת חברי כנסת מצפוניים, ולנו די נמאס המצב שהממשלה מזלזלת מאוד בכנסת, וגם אם אנחנו תומכים בחוק, נתקשה לתמוך בו, כי זה מרגיז.

סגן שר האוצר ד' מגן:

אני רוצה להזכיר דווקא לך, חבר הכנסת שבח וייס, שבהיותך יושב-ראש הכנסת בקדנציה הקודמת, אני הייתי עד למצב שבו שר התחבורה דאז קיסר הגיש הצעת חוק בקריאה ראשונה בעניין המוניות, והיו כמה חברי כנסת שאמרו – כנראה, כפי שהאווירה נתגבשה כאן במסדרונות – החוק טוב, אבל בואו נביך את הממשלה ונפיל את החוק. ואני כאיש האופוזיציה התרעמתי על כך ואמרתי, שהכנסת חייבת להיות מוסד רציני. חייבים להתייחס לנושאים עצמם, במיוחד נושאים שבאים להקל על האזרח. לכן, אם יש מגמה – – –

סופה לנדבר (העבודה):

למה אתה לא אומר את זה לחברים שלך? החברים שלך מפילים כל חוק שאנחנו מביאים רק בגלל – –

סגן שר האוצר ד' מגן:

ראשית, יש לי חדשות בשבילך. יש לי פה הרבה חברים גם פה, בצד הזה. את יכולה לדבר על חברים שלי לקואליציה.

שבח וייס (העבודה):

– – – זה נכון. אתה בכלל – – –

סגן שר האוצר ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, יש עוד דברים שלא נאמרו, ואני אגיב עליהם בפעם אחרת, ויכולתי לבקש לדחות את ההצבעה. אני בא ואומר: דברים שהם לטובת האזרח, לצמצום הביורוקרטיה, צריך לקדם אותם, וכשצריך לכופף את זרועה של הממשלה – ויש דברים שבהם צריך לכופף את זרועה של הממשלה – אפשר לכופף. אם הצעת החוק לא תאושר היום בקריאה ראשונה, יהיה חבל. נמשיך לגבות מסים עם ביורוקרטיה.

הי"ר ח' דיין:

תודה רבה לאדוני סגן שר האוצר.

ובכן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

חיים אורון (מרצ):

אם הצעת החוק לא תאושר היום, הממשלה תביא אותה בשבוע הבא.

סגן שר האוצר ד' מגן:

לא, אני מודיע שאני לא אביא.

חיים אורון (מרצ):

מה, אתה מעניש אותנו?

הי"ר ח' דיין:

אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 113), התשנ"ז-1997, בקריאה ראשונה. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 7

נגד – 8

נמנעים – אין

ההצעה להעביר הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 113),

התשנ"ז–1997, לוועדה לא נתקבלה.

היו"ר ח' דיין:

ההצבעה היא על חודו של קול: בעד – 7, נגד – 8. ובכן, הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 113), התשנ"ז–1997, לא התקבלה בקריאה ראשונה.

סגן שר האוצר ד' מגן:

חגי מירום (העבודה):

לא, להיפך, זה עלה לנו בדמים לעשות את זה, אבל אנחנו מרגישים שזו חובתנו מדי פעם.

היו"ר ח' דיין:

אפשר להגיש את הצעת החוק עוד הפעם, לא?

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אפשר להעיר הערה?

היו"ר ח' דיין:

כן, בבקשה.

חיים אורון (מרצ):

אני מרגיש שלם עם מה שעשינו, ואני מקווה שהחוק יובא פעם נוספת, אבל היות שחלק מהבית הודיע – זה לא ניחוש שלנו – שהוא ימייץ את החוקים על-פי הבנתו, ולא לגופו של עניין, אז אי-אפשר לתבוע מאתנו כללי משחק אחרים, מה עוד שכאשר הקואליציה רוצה להוריד באופן מאורגן חוק או הצעת חוק של אחד מחברי האופוזיציה, זה מתבצע פחות או יותר בסדר. לכן אני מציע שהכנסת, אבל לא באופן WELCOME TO THE CLUB שתפעל כפי שהיא. מי שרוצה להיות חלק מהאופוזיציה, סלקטיבי.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה, חבר הכנסת חיים אורון. בבקשה, חבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי יושב-ראש ועדת הכספים וחברי הטוב סגן שר האוצר, אני אמרתי את זה בקריאת ביניים מהספסל. אני לא בא להתנצל פה. אנחנו עשינו מה שעשינו לא על-פי איזה תכנון מוקדם. החלטנו על כך כמעט ספונטנית. אני רוצה שהדברים האלה גם יירשמו בפרוטוקול. רובנו תומכים בחוק הזה, התבטאנו, דיברנו, תומכים מאוד, וזה חוק חשוב, אבל יש כאן מצב מתמשך, מתמשך מדי, שבו לקואליציה יש שתי פנים חדות מדי: באופן גורף היא מורידה כמעט כל הצעה של האופוזיציה, כמעט ללא שיקול דעת, ובאופן גורף מזלזלת בחובה האלמנטרית שלה לתת כאן גיבוי לממשלה.

לכן, ההצבעה שלנו היום היא הצבעת מחאה, לא נגד האזרחים, אלא נגד אופן ניהול הדברים כאן.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה.

הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 34), התשנ"ז-1997

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ח' דיין:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 34), התשנ"ז-1997, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את הצעת החוק יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת אברהם רביץ. בבקשה.

אברהם רביץ (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מביא לפניכם הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 34), ה' אלפים תשנ"ז-1997.

בפתיחת הדברים אני רוצה לומר, שהצעת החוק הזאת נדונה בוועדה, ואני חושב שהתקבלה על כל סעיפיה כמעט בקונסנסוס מלא. גם ההסתייגויות ברובן הגדול, פרט להסתייגות אחת, הן הסתייגויות לשם רשות דיבור, ולגבי הסתייגות אחת – הלוא היא אחת מההסתייגויות של חבר הכנסת אברהם פורז – אנחנו גם נמליץ לקבל אותה.

הצעת החוק המונחת לפניכם לקריאה שנייה ולקריאה שלישית מתייחסת לכמה נושאים, והעיקריים שבהם הם: 1. הגבלת הפטור לדירות שאינן משמשות למגורים; 2. מתן אפשרות למכור בפטור ממס שתי דירות מגורים.

אשר להגבלת הפטור לדירות המשמשות למגורים, לפי הדין הקיים כיום, הפטור ממס ניתן לדירה המשמשת למגורים או מיועדת למגורים לפי טיבה. בתי-המשפט פירשו את המונח "מיועדת למגורים לפי טיבה" כמבחן אובייקטיבי, שלפיו די בכך שקיימים בדירה מתקנים בסיסיים, כגון: אמבטיה ומטבח, כדי שזו תיחשב לדירת מגורים.

הצעת החוק מבקשת להוסיף תנאי, שלפיו הפטור יינתן ל"דירת מגורים מזכה", דהיינו, לדירת מגורים שבפועל שימשה בעיקרה למגורים לפחות באחת משתי תקופות אלה: 1. במשך ארבע השנים שקדמו למכירה. כאן יש לציין, חברי הכנסת, שהצעת החוק המקורית דיברה על חמש שנים, וגם בעניין הזה קיבלה הוועדה את בקשתו של חבר הכנסת אברהם פורז והיא קיצרה זאת לארבע שנים. 2. ארבע חמישיות מהתקופה שבגינה מחושב השבח.

כדי להיכלל בהגדרת "דירת מגורים מזכה" די בכך שהמוכר יכנס לאחת משתי החלופות הנ"ל.

כדי למנוע מדידת התקופה באופן רטרואקטיבי וכדי למנוע פינוי שוכרים בהיקפים גדולים ובצורה לא מבוקרת, התקיים דיון מקיף בוועדה באשר ליום הקובע שממנו יספרו את התקופות הנ"ל. הממשלה ביקשה לקבוע כי "היום הקובע" יהיה 1 בינואר 1997, ואולם הוועדה קבעה, לפי הצעתי, כי "היום הקובע" יהיה 1 בינואר 1998, כאשר בנסיבות מסוימות היום הקובע משתנה ומוזז קדימה.

מתי? 1. כאשר מדובר בחוזי שכירות לטווח ארוך, שנחתמו לפני 1 בינואר 1997, היום הקובע יהיה 31 בדצמבר 1999; זאת, אם משכיר הדירה צירף את הסכמי השכירות לדין-וחשבון לשנת 1996, שהוא יגיש למס הכנסה, כמובן, עד תום השנה. 2. כאשר יש דייר ותיק שיושב בדירה שבע שנים לפחות – "היום הקובע" יהיה 1 בינואר 1999. גם כאן חובה על המשכיר להודיע על כך במסגרת הדוח השנתי המוגש למס הכנסה.

הגמישות של "היום הקובע" שניתנה לבעלי דירות מגורים, למעשה לבקשתם, מאפשרת להם תקופת התארגנות ומונעת את החשש לפינוי משרדים מדירות בצורה המונית ולא מבוקרת, וכל זאת בלי לדחות את תחולת הוראות החוק ובלי לרוקן את החוק מתוכנו.

הוועדה הוסיפה ותיקנה את הצעת הממשלה גם בכך שנקבע בהצעה המונחת לפינוי במפורש, כי דירת המגורים צריך שתשמש בעיקרה למגורים. תוספת המלה "בעיקרה" נועדה להבהיר, כי כשאדם עובד בבית, דהיינו יש שימוש מעורב בדירה, כמו שיש אצל רבים – רואי-חשבון, יועצי מס, מתווכים וכו' – הרי שבכל זאת עדיין מדובר בדירת מגורים הזכאית לפטור ממס.

השינוי המוצע בהצעת החוק לעניין הדירות המשמשות למגורים, אף שעניינו מס שבח והרחבת בסיס המס – יש לו השפעה כלכלית רחבה בתחומים נוספים:

א. ביטול עיוותים ואפליה. מצב הדין הנוכחי, כפי שהוא מוסבר לעיל, מביא לכך ששני בעלי נכסים המוכרים נכס אשר לא שימש למגורים – למשל, שימש למשרד – יחויבו במס באופן שונה. בעל הנכס שהוא משרד ישלם מס שבח על מלוא עליית ערך הנכס, בעוד שרעהו בעל דירת מגורים, אשר כאמור הושכרה למשרד, יהיה פטור ממס. הצעת התיקון באה לתקן עיוות זה.

ב. הגדלת היצע דירות להשכרה למגורים והורדת מחירי השכירות למגורים. הצעת החוק, אם תאושר, תביא לפינוי הדרגתי של משרדים, בתי-מלאכה וכדומה מדירות מגורים, ובכך יגדל היצע הדירות המושכרות למגורים. הגדלת היצע הדירות להשכרה, בייחוד במרכזי הערים, תביא להורדת מחירי השכירות, או לפחות תסייע בבלימת העלאת המחירים.

היו"ר ח' דיין:

כלומר, מי שישכיר דירה לצורך משרד ישלם עליה מס?

אברהם רביץ (יו"ר ועדת הכספים):

ישלם מס. לכן זה יהיה תמריץ להשכיר דירות למגורים. להעדיף השכרת דירות למגורים.

היו"ר ח' דיין:

כמה המס?

אברהם רביץ (יו"ר ועדת הכספים):

מס שבח. לפי מס שבח רגיל. זה יכול להגיע עד 50%.

ג. פתרון לבנייני המשרדים ולשטחי התעשייה הפנויים. עודף הבנייה לבנייני משרדים ולשטחי תעשייה עלול לגרום לפגיעה נוספת בענף הבנייה ובאוקלוסיית הקבלנים. אישור הצעת החוק יביא, כאמור, לפינוי משרדים, מרפאות ובתי-מלאכה מדירות מגורים ויגדיל על-ידי כך את הביקוש לבנייני משרדים ואזורי תעשייה. כפי שידוע כיום, רבים מהם עומדים שוממים והקבלנים אומרים: אנה אנו באים.

נושא נוסף שמוסדר בהצעת חוק זו הוא, כאמור, מתן האפשרות למכור בפטור ממס שתי דירות מגורים. זהו פתרון להחלפת שתי דירות קטנות בדירה גדולה. לדוגמה, מדובר במצבים שבהם כל אחד משני בני זוג שנישאו זה לזה תרם לתא המשפחתי דירה קטנה שנרכשה לפני הנישואין, ועתה הם מבקשים לשפר את תנאי מגוריהם ולרכוש דירה גדולה במקום שתי הקטנות.

חוק מס שבח לפני תיקונו מאפשר החלפה בפטור של שתי דירות מגורים ורכישת דירה גדולה תחתיהן רק בנסיבות מאוד מיוחדות, באופן שמעטים זוכים ליהנות מהפטור לשתי דירות מגורים. בין היתר קיים תנאי לפטור, ולפיו שש נפשות לפחות צריכות להיות סמוכות על שולחנו של המוכר. בציבורים מסוימים זאת לא בעיה, אבל בציבורים נרחבים אחרים זו בעיה להגיע למשפחה של שש נפשות. הלוואי שכל בית ישראל היה זכאי ומגיע לכך. אבל לא כך המצב.

כפי שעולה מנוסח החוק הישן, אין פתרון למקרים רבים אחרים שבהם יש הצדקה למתן פטור בעת מכירת שתי דירות קטנות ורכישת דירה גדולה תחתיהן. הצעת החוק מרחיבה את הדין העיקרי באופן ניכר. כך לדוגמה, זוג צעיר אשר בבעלותו שתי דירות קטנות ששווין עד 1,200,000 ש"ח יוכל למכור את שתי הדירות במהלך של שנה ולזכות בפטור לגבי שתיהן אם רכשו תחתיהן דירה אחת גדולה, או משפחה אשר קיבלה דירה נוספת בירושה ותוכל למכור את שתי הדירות ולרכוש תחתיהן דירה גדולה, לרבות דירה על הנייר, דהיינו דירה שטרם הסתיימה בנייתה.

אדוני היושב-ראש, הצעת החוק מטפלת עוד בכמה נושאים:

א. ביטול סעיף 10 לחוק מס שבח. הצעת הממשלה ביקשה לסייג את סעיף 10 לחוק מס שבח, הדין בהטלת המס בכירה, אולם לאחר דיון בוועדה הוחלט שאין כלל מקום לסעיף, ויש לבטלו.

ב. התייחסות לדירה המושכרת בדירות מוגנת. בהצעת הממשלה הוצע להתייחס לדירה המושכרת בדירות מוגנת כאל דירת מגורים לכל דבר. הוועדה לא קיבלה זאת, והוחלט להשאיר את התייחסות המיוחדת לדירות שהושכרו בשכירות מוגנת לפני 1 בינואר 1997.

ג. הרחבת הסמכות להארכת מועדים. סעיף 107(א) לחוק מס שבח, כפי שקיים כיום, מאפשר למנהל להאריך מועדים. אולם, זאת בתנאי שנתבקש לכך על-ידי מי שמוטלת עליו חובה לעשות דבר לפי חוק זה. צמצום הסמכות איננו ראוי, והוא גרם לא אחת למפח נפש לאלו אשר איחרו במועדים. כדי לאפשר למנהל סמכות רחבה להאריך מועדים, מוצע לתקן את סעיף 107 לחוק.

בדרך זו, לדוגמה, מוכר דירת מגורים אשר לא ביקש פטור במועד יוכל לקבל הארכת מועד לצורך הגשת בקשת הפטור. זאת, ביחוד לנוכח ההצעה לעגן את הנורמה הנוהגת, שלפיה על המוכר לבקש

את הפטור בצורה מפורשת. החובה לבקש את הפטור תמנע מצבים שבהם נוצל הפטור של המוכר ללא רצונו. לדוגמה, מכירה על-ידי כונס נכסים או מנהל עיזבון.

אני רוצה לומר, חברי הכנסת, מאז העלינו את הצעת החוק למליאה התעוררו ספקות נוספים. כמו למשל: מה יקרה בפועל בשטח לגבי כל אותן דירות אשר מושכרות היום לפעוטונים, לגני-ילדים, לכל מיני מבני חינוך ודת. יכול להיות שהם פשוט ייזרקו לרחוב. לא נוכל לשלוח את המוסדות הללו לממשלה כדי שיבנו פעוטונים, כי לממשלה אין כסף והיא אינה בונה, ולא נוכל לשלוח אותם לבנייני משרדים. כך יצא שייזרקו לרחוב מוסדות מן הסוג הזה.

היו"ר ח' דיין:

יצא בפועל, שמי שמשכיר, יוסיף את התשלום הגבוה.

אברהם רביץ (יו"ר ועדת הכספים):

אני לא מדבר על השכרה. אני מדבר על דבר יותר חמור – מס שבח שיכול להרקיע שחקים. זה 50%. לכן טוב שדחינו את תחילת החוק ל-1 בינואר 1998, כדי שנבדוק במשך השנה מה קורה בשטח.

אני מרגיש שיייתכן שאנחנו, בהסכמת האוצר כמובן, נביא תיקונים נוספים במשך השנה הזאת כדי לתת תרופות לכל מיני מצבים חדשים שאולי לא חשבנו עליהם כאשר חוקקנו את החוק הזה.

אני מבקש לתמוך בהצעת החוק ולהצביע בעדה בקריאה שנייה ושלישית. כפי שאמרתי, כל ההסתייגויות, או רובן הגדול, הועלו כדי לדבר, ורוב המדברים לא נמצאים – פרט להסתייגות אחת של חבר הכנסת אברהם פורז לסעיף 5(4). את הסעיף הזה אנחנו מוכנים לקבל ולהכליל אותו במסגרת החוק. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכספים.

חבר הכנסת פורז, הם מוכנים לקבל את ההסתייגות והם מציעים לעבור ישר להצבעה.

אברהם פורז (מרצ):

לא, לא.

הי"ר ח' דיין:

אדוני יושב-ראש ועדת הכספים מר רביץ, רציתי לומר לך דבר אחד. אני רואה אפשרות שבה כל מי ששכר דירה לצורך משרד, והמשרד נמצא במקום מרכזי, יהיה מוכן להוסיף את ה-50% כדי להישאר בדירה הזאת כדירת משרד. זה לא יקל, זה רק יקשה.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני אנמק את כל ההסתייגויות כמקשה אחת, ולכן יש לי 15 דקות, נכון?

הי"ר ח' דיין:

אחרי הנחה?

אברהם פורז (מרצ):

כולל מע"מ.

אדוני היושב-ראש, האמת היא שאני מלא חששות לגבי החוק הזה ולגבי השלכותיו. דירות המגורים בישראל הן מקלט מס. הן מקלט מס משום שעל דירת מגורים, ויהיה ערכה אשר יהיה, לא משלמים מס שבה. נכון שלמי שיש לו יותר מדירה אחת, הפטור הוא אחת לארבע שנים, אבל מי שיש לו כמה דירות יכול למכור דירה אחת לארבע שנים, ותהיה זו אפילו הדירה המפוארת ביותר – זו יכולה להיות דירת-גג או וילה במקום מפואר ששווה מיליוני דולרים – והוא לא ישלם מאומה.

לעומת זאת, על כל נכסי המקרקעין האחרים משלמים אצלנו מס שבה. מס השבח יכול להיות על חנות קטנה ברחוב צדדי בעיירת פיתוח, שערכה קטן, או על מחסן או על מגרש. באיזה מקום, אם אנחנו מדברים על הצדק בשאלת המיסוי, אני לא יכול לומר שמי שקנה מגרש ב-50,000 ש"ח ומכר אותו ב-100,000 ש"ח ישלם על 50,000 ש"ח מס שבה – אני לא נכנס כרגע לאלמנטים האינפלציוניים – אבל מי שיש לו דירה שנייה, שלישית ורביעית, מוכר דירה כל ארבע שנים ומקבל פטור. כל הניסיון הזה ללכוד את הדירות המשמשות שלא למגורים ולהוציא מהן את המס, לא מלהיב אותי במיוחד.

אבל לא זאת הנקודה. נאמר לרגע שיש הצדקה לראות באלמנט מסחרי אלמנט מסחרי ולהתייחס לדירת מגורים המשמשת לצרכים מסחריים כאילו היתה נכס מסחרי – חנות, משרד, מגרש וכו'. מה הסכנה הגדולה, רבותי חברי הכנסת, שאני רואה בחוק הזה? אנחנו יודעים שהיום יש עשרות אלפי עסקים, בעיקר עסקים קטנים, בעיקר בעלי מקצועות חופשיים המנהלים את עסקיהם בדירות מגורים.

זה יכול להיות מתווך, זה יכול להיות עורך-דין, זה יכול להיות שמאי, זה יכול להיות רואה-חשבון, זה יכול להיות יועץ מס וזה יכול להיות סתם משרד של איזו שותפות קטנה. מדוע הם נמצאים בבניין המגורים? הם נמצאים בבניין המגורים משום שהשכירות בבניין המגורים זולה יותר מאשר בבניין המשרדים.

בנייני המשרדים של היום, בעיקר בנייני המשרדים החדשים, נבנים על קרקע יקרה; יש בהם, בדרך כלל, גם רמת שירותים גבוהה יחסית, כגון: מערכות מרכזיות של מיזוג אוויר, מעליות וכיוצא באלה. ואם מותר לי לומר, לפי הערכה צנועה, אני חושב ששכר הדירה למ"ר בדירה המשמשת למשרד הוא כמחצית משכר הדירה למ"ר בבניין משרדים.

הי"ר ח' דיין:

אתה מדבר על ארנונה?

אברהם פורז (מרצ):

לא, לא, אני מדבר על דמי השכירות.

הי"ר ח' דיין:

אתה יכול להתייחס גם לארנונה.

אברהם פורז (מרצ):

הארנונה היא בדרך כלל אותו דבר. דירה המשמשת למשרד משלמים עליה ארנונה כמו משרד. אדוני היושב-ראש, אם ניקח מ"ר בעיר גדולה, במרכז העיר, בבניין שהוא בניין דירות, לעומת בניין משרדים, שהיום, כפי שאמרתי, הוא ברמה גבוהה יחסית – שכר הדירה, עם ההוצאות הנלוות, יכול להגיע לפי שניים משכר הדירה הקודם.

רבותי חברי הכנסת, אנחנו עלולים להיות במצב שבו נאלץ את עורך-הדין, השמאי או רואה-החשבון לעבור לבניין משרדים. שם הם ישלמו על אותו שטח סכום כפול. מי שידו משגת ויש לו משרד מבוסס, אין אתו בעיה, הוא ישלם יותר, אבל אלה ממילא עברו מזמן לבנייני המשרדים. זה יפגע במיוחד בבעלי מקצוע קטנים – עורך-הדין הקטן, השמאי הקטן, המתווך הקטן, שעבורם תוספת של כמה מאות דולרים בחודש דמי שכירות יכולה להיות מכשול כבד ביותר. השאלה שאנחנו צריכים לשאול את עצמנו היא, האם אנחנו עושים דבר טוב?

דבר שני שרציתי לומר הוא – יש לנו כמה שימושים, שאם הם לא יהיו בדירות מגורים הם לא יהיו בכלל. אנחנו מכירים היום את הפעוטונים, את גני הטרם-חובה הפרטיים. בדרך כלל הם מתנהלים

מדירה בקומת קרקע או מדירה במקום אחר. הרי אנחנו מבינים לחלוטין, שבעל הדירה יפסיק להשכיר את הדירה הזאת לפעוטון אם הוא ידע שבמקרה של מכירה הוא ישלם מס שבח על כל המכירה. אז נוכל לראות תופעה שבה פעוטונים וגני-ילדים מסולקים מבתי מגורים, ולאן הם ילכו? הרי אי-אפשר לומר לפעוטון בשכונת מגורים: תעבור לבניין משרדים בסיטי. זה לא מתקבל על הדעת. גם זו נקודה שצריך לתת עליה את הדעת.

עכשיו עשינו את הפעולה, החוק ייכנס לתוקפו ואנחנו מבינים את התוצאה. התוצאה היא שלאט לאט יתפנו המשרדים מבנייני המגורים הללו. המשכיר, שהוא בדרך כלל אדם שיש לו דירה אחת נוספת, או שתי דירות נוספות, והוא רוצה את הדירה הזאת למטרות אישיות – לתת לבן או לבת לצורכי חתונה, או אדם שחושב על זה כעל חיסכון, או עבור בית-אבות – מרגע שחוק זה ייכנס לתוקף, על מנת ליהנות מפטור ממס שבח, גם אחרי שהתקבלה הצעתי לקצר את התקופה מחמש שנים לארבע שנים, עדיין אותו אדם יצטרך להמתין ארבע שנים עד שיוכל למכור אותה דירה בפטור ממס שבח.

מה התוצאה של דבר כזה? מאחר שלנזילות יש ערך גדול, תתחיל לדעתי תופעה די מסיבית של פינוי המשרדים מבנייני המגורים, הדירות האלה יתפנו לאט לאט, תוך יצירת לחץ על בנייני המשרדים ועל עליית מחירי המשרדים. אם אתם שואלים אותי מה החוק הזה יעשה, אומר לכם שבראש ובראשונה הוא ייצור מחסור במשרדים, כי אף שהיום יש לכאורה עודף קטן במשרדים, העודף הזה לא נגרם בגלל החוק אלא עקב ההתפתחות הטבעית, וללא ספק יהיה לחץ על שוק המשרדים ומחירי השכירות למשרדים יעלו. מה יהיה על הדירות האלה אחרי שיפונה השוכר שלא היה למטרת מגורים, קרי: עורך-הדין, רואה-החשבון או השמאי?

רוב הדירות האלה מצויות במקומות שבהם היה מותר לפי דיני בניין ערים להפעיל משרד, דהיינו, או שזהו אזור מסחרי במרכז העיר, שבו גם בבית מגורים מרשים להפעיל משרדים, לדוגמה – האזורים של הסיטי של תל-אביב, הבתים של תל-אביב הקטנה בנחלת-בנימין, ברחוב יהודה הלוי או במקומות כאלה. המקומות האלה הפכו מזמן לאזורי משרדים מובהקים, כך שגם אם יש שם דירה – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מה שנקרא רזידנט – – –

אברהם פורז (מרצ):

נכון, אני לא מאחל לאף אחד לגור באזור כזה, שבליה מתרוקן לחלוטין מיושבי ו הוא מין סיטי כזה. אני חושב שזה לא נעים לגור בדירת מגורים מול מגדל שלום בתל-אביב או ברחוב יהודה הלוי או במקומות כאלה, שהפכו מזמן לסיטי, וכך גם בערים אחרות.

הדבר הנוסף שצריך לזכור הוא, שחלק מהדירות האלה הן דירות באזורים אחרים, שקיבלו היתר לשימוש חורג, ובדרך כלל, מדיניות התכנון בשימושים החורגים היתה לתת את זה במקומות שבהם מדובר על דירות בקומת קרקע או דירות מרתף, והיו פעם כאלה. אתם יודעים, היום בונים בקומות הקרקע חנייה, אבל היו שנים רבות, בתקופת המנדט ובשנותיה הראשונות של המדינה, שהתופעה של בניית דירות מרתף או חצי מרתף או דירות בקומת קרקע היתה די רווחת.

אני לא צריך לומר לכם, כל אחד מכם מבין, שלגור בקומת קרקע זה לא נעים ולגור בקומת מרתף עוד פחות נעים. ואז הדירות האלה, מטבע הדברים, הפכו למשרדים, כי לא היה נעים לגור בהן. בחלק גדול מהדירות האלה, מאחר שהן שימשו למשרדים, המטבחים הוצאו, אבזרי האמבטיה הוצאו והן הפכו למעין משרד. כדי להתאים את זה חזרה למגורים, כדי שאפשר יהיה לקבל פטור ממס שבח, צריך להשקיע השקעה לגמרי לא קטנה, לפעמים אלפי דולרים.

ומי בעצם ירצה דירות כאלה? יש לי תחזית, והלוואי שאני לא צודק. אני חושש מאוד שהדירות האלה ייתפסו על-ידי עובדים זרים. אני חושב שהדירות האלה יישכרו על-ידי קבלני כוח-אדם, שישכנו בדירות האלה פועלים זרים, ובדרך כלל בצפיפות רבה. אתם מכירים את הדבר הזה, שניים-שלושה בחדר.

אני רוצה לומר לכם, שבאזורי מגורים בערים הגדולות, אם הדיירים ימצאו שבקומת הקרקע, במקום משרד עורכי-דין או משרד רואי-חשבון יש להם פתאום קבוצה גדולה של פועלים זרים שגרים בצפיפות, זה לא יהיה סימפתי, זה לא יהיה נעים, יהיו תלונות.

מובן שמבחינתי העובדים הזרים הם כמו כל אדם, והייתי רוצה שהם יחיו ברווחה ולא בצפיפות, אבל אנחנו מכירים את התופעה. הם באים לארץ לתקופה קצרה, חלקם באים בגפם, הם מעוניינים לחסוך, המעסיק שלהם מעוניין לחסוך, ואז הצפיפות היא בתוך העניין הזה.

הי"ר ח' דיין:

איך יצליחו לאכוף את החוק הזה?

אברהם פורז (מרצ):

לא כל כך קשה לאכוף את החוק הזה. נכון שבאופן עקרוני אתה יכול לקחת דירת מגורים ולא לספר לאף אחד שהיא משרד, לא תשים שום שלט, לא ידעו, וגם לא תשלם אפילו ארנונה של מסחר. בדרך כלל הדירות האלה מושכרות לרואי-חשבון, לעורכי-דין, לרופאים, לאנשים הגונים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

איך ינכה עורך-הדין את דמי השכירות מהמס כהוצאה מוכרת אם הוא לא יעשה חוזה?

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת ריבלין, גם עכשיו, אם אתה שואל אותי: האם כדאי להשכיר למשרד? אני אומר: לא, אלא אם כן יש הכנסות גבוהות. מדוע? כי שכר הדירה ממגורים הוא פטור ממס. שכר הדירה שאתה מקבל ממשרד חייב במס מלא. אם יש לך הכנסות נוספות, בשולי הוא 50%. רק אם שכר הדירה בדירה המושכרת למשרד הוא כפול מהמגורים, רק אז הוא נהיה כדאי כלכלית.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אין ספק.

אברהם פורז (מרצ):

מאחר שאנחנו מדברים על אנשים הגונים, אני לא מאמין שהם ירמו. אני לא רואה עורך-דין או רואה-חשבון מרמים. אגב, לגיטימי לגמרי להשכיר את זה לחברת כוח-אדם שתשים שם פועלים זרים. מדוע יעשו את זה? כי זוג צעיר ישראלי, שידו משגת, לא רוצה לגור בדירת מרתף. מי רוצה לגור בדירת מרתף?

לכן, אני חושש מאוד שהרבה מס, אני אומר את זה בלשון המעטה, האוצר לא יראה כאן. לדעתי, הוא לא יראה מס כמעט בכלל. כל מה שיקרה הוא שתהיה תזוזה של פינוי משרדים מבתי מגורים, והם יגיעו בסופו של דבר לבנייני המשרדים, עם כל הצרות שיש בדרך.

אם הדבר הזה טוב מבחינה תכנונית, אינני יודע. גם בזה אינני בטוח. שוב אני אומר לכם, אני יודע שהמעבר לבניין משרדים מייקר מאוד את השכירות, ולא כל אחד ולא כל בעל עסק קטן יכול לעמוד בזה.

אני רוצה לומר שבכל זאת יש פה משהו שהכנסתי כהסתייגות, ואני שמח שיושב-ראש ועדת הכספים ממליץ לקבל את ההסתייגות שלי. הפעם אני הולך עם האוצר. יש לנו תופעה, שאולי חלק מהציבור לא יודע עליה, אבל זה טריק יפה מאוד, שבו לקבוצה לא קטנה של קבלנים יש שיטה.

הרי אנחנו יודעים, שכאשר לאדם יש דירה אחת בלבד, הוא יכול למכור אותה אין סוף פעמים בפטור ממס, אפילו כל חודש הוא יכול למכור דירה ולקנות אחרת, בתנאי שיש לו אחת. מה עושים? יש אנשים שהתמחו בזה. אין לו בכלל דירה משל עצמו, הוא גר בשכירות, אבל כל שלושה-ארבעה חודשים הוא בונה קוטג' ומוכר אותו, בונה קוטג' ומוכר אותו.

היו"ר ח' דיין:

מי עושה דבר כזה? אתה יודע איזה הליך זה?

אברהם פורז (מרצ):

זה פשוט מאוד לעשות את זה. הוא לא משלם אפילו מס הכנסה. כשהוא מוכר אותו, הוא מוכר כביכול את דירת המגורים הפרטית שלו, והתוצאה היא נהדרת. אגב, זה חוקי לחלוטין. אין פה שום בעיה חוקית. הוא אומר: אני בונה קוטג' לעצמי. הוא יכול לעשות כמה במקביל.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מס הכנסה יכול לפנות אליו ולהראות לו שזה עיסקו.

היו"ר ח' דיין:

ברגע שאתה עושה עסקת נדל"ן, כבר מס הכנסה מדווח.

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת ריבלין, מאחר שמר ברזילי נמצא מאחוריך הוא יספר לך איך מנצלים את הפרצה הזאת בצורה מאוד מתוחכמת. הרי אני לא קמתי בלילה וחלמתי על הקבלנים. יש כאלה שעשו את זה כשיטה, וזה עובד.

לכן, אני מציע, שגם כאשר מדובר בדירה יחידה, אפשר יהיה לקבל פטור כל שנה וחצי. שנה וחצי לגבי מי שפועל בתום-לב זו לא בעיה, כי אנשים לא מחליפים דירה כל שנה וחצי, אבל זה ישים מכשול בפני הקבוצה הזאת. לפחות הם יצטרכו בין מכירה למכירה להמתין שנה וחצי, וזה יקטין להם את הרווחים. אגב, הטריק הוא שאפשר גם לבנות בית טורי וכל כמה חודשים למכור את אחת מהיחידות של הבית הטורי.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

זה תחכום – – – וכל מה שאפשר לתבוע – – – לכן זה חייב במס.

היו"ר ח' דיין:

אני מציע שנפסיק לחפש גנבים במדינה הזאת.

יצחק כהן (ש"ס):

וניגש להצבעה.

הי"ר ח' דיין:

כמה מסים אפשר להטיל על האזרח הזה.

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת ריבלין, כל מה שאני יכול לומר לך הוא, שבדיני המסים צריכה להיות ודאות. שלטונות מס הכנסה לא רוצים ללכת על מקרים גבוליים. מאחר שהדבר הזה לא יכול להזיק לאף אחד, כי מי שפועל בתום-לב לא מוכר דירה בפחות משנה וחצי, אני יודע שהדבר הזה יכול רק להועיל ולא להזיק.

אני רוצה לומר לכם עוד דבר אחד. אני גם אתמוך בהסתייגות של חבר הכנסת שוחט – –

אברהם רביץ (יו"ר ועדת הכספים):

מי שהיה שר האוצר.

אברהם פורז (מרצ):

מי שהיה שר האוצר. – – לצמצם את התקופה מארבע שנים לשלוש שנים ולהפעיל את החוק בשנת 2000. אני חושב שזה טוב, מסיבה פשוטה: המעבר מבנייני המגורים, הפינוי של המשרדים יעשה בצורה יותר מדורגת, כדי שהמערכת והשוק יוכלו להתארגן בצורה יותר טובה.

הי"ר ח' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת אברהם פורז.

חבר הכנסת רביץ, בבקשה.

אברהם רביץ (יו"ר ועדת הכספים):

חבר הכנסת פורז, האם תיאות לבטל את כל ההסתייגויות שלך, פרט להסתייגות שהסכמנו עליה, כך שנוכל לעבוד מהר?

אברהם פורז (מרצ):

אני מוותר על כל ההסתייגויות מלבד אחת.

אברהם רביץ (יו"ר ועדת הכספים):

תודה.

היו"ר ח' דיין:

אתה מוכן לכונן אותי להסתייגות?

אברהם רביץ (יו"ר ועדת הכספים):

בעמוד 3, סעיף 5(4).

היו"ר ח' דיין:

ובכן, רבותי חברי הכנסת, מכיוון שכל המסתייגים לא נמצאים כאן, מלבד חבר הכנסת אברהם פורז, דבר ראשון נעבור להצבעה על הצעת החוק בשם הוועדה, לאחר מכן על ההסתייגויות ולאחר מכן על כל הסעיפים. בבקשה.

הצבעה מס' 8

בעד סעיפים 4-1 – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 4-1 נתקבלו.

הי"ר ח' דיין:

בעד – 7, נגד אין. סעיפים 4-1, כנוסח הוועדה, נתקבלו.

פרט לסעיף 5, אני מצביע על ההסתייגויות.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אני הסרתי את ההסתייגויות שלי.

הי"ר ח' דיין:

הסרת את ההסתייגויות שלך מלבד ההסתייגות לסעיף 5(4).

אברהם פורז (מרצ):

אני הסרתי את שלי והאחרים אינם.

הי"ר ח' דיין:

הצבענו על זה. זה עבר. הצבענו על סעיפים מ-4-1 כהצעת הוועדה והם אושרו.

רבותי, היות שהמסתייגים לא נמצאים כאן, סעיפים 4-1 כהצעת הוועדה נתקבלו. אנחנו ממשיכים בהצבעות.

נצביע על סעיף 5. המסתייגים לסעיף 5(1), 5(2) ו-5(3) אינם נמצאים. לסעיף 5(4) יש הסתייגות של חבר הכנסת אברהם פורז. מי בעד ההסתייגות? ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 9

בעד ההסתייגות של חבר הכנסת א' פורז לסעיף 5(4) – 8

נגד – אין

נמנעים – אין

ההסתייגות של חבר הכנסת א' פורז לסעיף 5(4) נתקבלה.

היו"ר ח' דיין:

לסעיפים 5(5) ו-5(6) אין הסתייגויות. נצביע עתה על כל סעיף 5 כנוסח הוועדה, לרבות ההסתייגות של חבר הכנסת פורז, שנתקבלה. ההצבעה החלה. בבקשה.

הצבעה מס' 10

בעד סעיף 5 – 8

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 5, כהצעת הוועדה ולרבות ההסתייגות שנתקבלה, נתקבל.

היו"ר ח' דיין:

רבותי, חברי הכנסת, לסעיפים 6, 7, 8, 9, 10, 11 אין הסתייגויות. המסתייגים לא נמצאים. נצביע על סעיפים אלה לפי נוסח הוועדה, בקריאה שנייה. בבקשה.

הצבעה מס' 11

בעד סעיפים 6-11 – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 6-11 נתקבלו.

הי"ר ח' דיין:

בעד – 6, אין מתנגדים ואין נמנעים. ובכן, הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 34), התשנ"ז–1997, נתקבלה בקריאה שנייה.

חבר הכנסת אברהם רביץ, האם אתה רוצה להעביר את הצעת החוק להצבעה בקריאה שלישית ברגע זה?

אברהם רביץ (יו"ר ועדת הכספים):

לאחר מחשבה מעמיקה החלטתי להעביר את הצעת החוק להצבעה בקריאה שלישית.

הי"ר ח' דיין:

אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית. ההצבעה החלה. בבקשה.

הצבעה מס' 12

בעד החוק – 6

נגד – 2

נמנעים – אין

חוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 34), התשנ"ז–1997, נתקבל.

הי"ר ח' דיין:

בעד – 6, נגד – 2, אין נמנעים. ובכן, הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 34), התשנ"ז–1997, נתקבלה בקריאה שלישית. תודה רבה.

הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 48), התשנ"ז–1997

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ח' דיין:

אנחנו עוברים להצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 48), התשנ"ז–1997, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את ההצעה יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת אברהם רביץ. בבקשה.

אברהם רביץ (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, אני מגיש לקריאה שנייה ושלישית את הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 48), ה' אלפים לבריאת העולם, תשנ"ז–1997.

חברי הכנסת, כידוע לכם, החוק לעידוד השקעות הון מעורר שאלות לגבי כדאיותו, ולאחרונה פעלה ועדה, הידועה כוועדת-גבאי, שמינו שר האוצר ושר התעשייה והמסחר, לבחינת החוק וחלופות אפשריות לגביו.

אותה ועדה המליצה להעניק פטור מלא ממס חברות לחברות בעלות מפעלים מאושרים באזור פיתוח א' בשנתיים הראשונות לתקופת ההטבות, ובכך להוות תמריץ למפעלים רווחיים העומדים לקום באזור זה.

ביתרת תקופת ההטבות יהיו החברות הללו חייבות במס חברות על הכנסתן החייבת בשיעור מופחת, שלא יעלה על 25% מאותה הכנסה, כנהוג על-פי המצב החוקי היום.

כאמור, הצעת תיקון זו באה ליישם חלק מהמלצות ועדת-גבאי. לכן, אני מציע לחברי הכנסת להצביע בעד הצעת החוק כפי שהיא. אומנם, יש הסתייגויות של חבר הכנסת אורון, אבל הוא לא נמצא כאן. אני רק רוצה לומר לפרוטוקול שבהמשך, ההסתייגויות שלו יעמדו לנגד עינינו, אבל אני מבקש מחברי הכנסת להצביע בעד הצעת החוק כהצעת הוועדה, ללא ההסתייגויות המופיעות. תודה.

היו"ר ב' חזן:

אני מודה לך, אדוני יושב-ראש ועדת הכספים. חברי הכנסת, כל המסתייגים לא נמצאים כרגע באולם המליאה, ועל כן אעבור להצבעות בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. אעשה זאת באטיות, כי רק ברגע זה צלצלו.

אברהם רביץ (יו"ר ועדת הכספים):

את יכולה לעשות שירה בציבור.

היו"ר נ' חזן:

חבר הכנסת רביץ, אם רצונך לנמק תוך שירה – עד כמה שידוע לי, זה בניגוד לתקנון הכנסת.

בינתיים נצביע באטיות מרובה. חברי הכנסת בדרכם לכאן. נעבור להצבעה בקריאה שנייה הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 48), התשנ"ז-1997, סעיף 1 כנוסח הוועדה. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 13

בעד סעיף 1 – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר נ' חזן:

ברוב של תשעה בעד, אין נמנעים, אין מתנגדים – הצעת החוק עברה בקריאה שנייה.

אדוני, יושב-ראש ועדת הכספים, אין בעיה.

אברהם רביץ (יו"ר ועדת הכספים):

לשם שינוי אני מציע שניגש להצבעה.

היו"ר נ' חזן:

כן, בסדר.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 48), התשנ"ז–1997, בקריאה שלישית. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 14

בעד החוק – 11

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 48), התשנ"ז–1997, נתקבל.

הי"ר נ' חזן:

הרוב גדל, אדוני יושב-ראש ועדת הכספים, ויש 11 בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שחוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 48), התשנ"ז–1997, עבר בקריאה שלישית.

מחקר בדבר עמדות הציבור בסוגיות הקשורות בהסדר הקבע לרבות ירושלים;

הסדר הקבע עם הפלשתינים; מסמך ההבנות שנחתם בין נציגים מהליכוד ומהעבודה;

מסמך ההסכמות בין הליכוד לעבודה בנושא הסדר הקבע

הי"ר נ' חזן:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום – דיון משולב בכמה נושאים הקרובים זה לזה: מחקר בדבר עמדות הציבור בסוגיות הקשורות בהסדר הקבע לרבות ירושלים; הסדר הקבע עם הפלשתינים; מסמך ההבנות שנחתם בין נציגים מהליכוד ומהעבודה; מסמך ההסכמות בין הליכוד לעבודה בנושא הסדר הקבע.

יפתח את הדיון חבר הכנסת יוסי ביילין. חבר הכנסת ביילין, בבקשה.

יוסף ביילין (העבודה):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הנושא שעל סדר-היום הוא אחד הנושאים המרכזיים בפוליטיקה הישראלית בשנה האחרונה, ודאי בשנתיים האחרונות, עד אשר, כפי שאנחנו מקווים, נגיע להסדר הקבע ב-4 במאי 1999, על-פי ההסכם. הנושאים שנצטרך לדון בהם ולהגיע בהם להחלטות הם הקשים ביותר, העדינים ביותר בינינו לבין שכנינו, בינינו לבין הפלשתינים, חלקם מאז 1948, חלקם מאז 1967. מאז 1948, בעיקר השאלה של הפליטים, אם כי גם הגבולות לא נקבעו אז באופן קבוע; מאז 1967 השאלות הן על עתיד השטחים המוחזקים, הגבולות וההתנחלויות, וכמובן – ירושלים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

האם במסמך ביילין-איתן הסכמתם לכנות אותם "השטחים המוחזקים"?

יוסף ביילין (העבודה):

לא, אבל אני איש חופשי.

בנימין אלון (מולדת):

מה רע – – –

יוסף ביילין (העבודה):

חבר הכנסת ריבלין, בוא נסכים על דבר כזה: אלה השטחים שישראל כבשה במלחמת מגן צודקת בשנת 1967, חלק מהם יישארו בשליטתה ואפילו בריבונותה, וחלק מהם לא. זאת האמת. אם נקרא לזה שטחים גאולים או שטחים אחרים, זו שאלה אחרת. אני זוכר – – –

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

אתה מתכוון לשטחים שהוחזרו לפלשתינים?

יוסף ביילין (העבודה):

לא, אני מתכוון לשטחים שיועברו לריבונות פלשתינית בהסדר הקבע.

אני יכול בהחלט לראות את הבעייתיות של הזמניות. כאשר התכנסו ודנו בינינו על הסדר הקבע – יש בוודאי הבדלים בין אנשי ליכוד לבין אנשי מפלגת העבודה באשר לאופי הסדר הקבע – מה שאיחד

אותנו זו התחושה שהסדר הביניים מקשה על חיינו, ושכלל שהסדר הזה יהיה קצר יותר ונגיע יותר מהר להסדר הקבע, כן ייטב. יכול להיות שאין ברירה, וזה יצטרך להימשך עד תום חמש השנים; אבל אם יש ברירה – אני חושב שיש ברירה – עדיף אפילו לקצר את התקופה.

אני מתייחס, למשל, לבעיה של המתנחלים – אנשים שמתיישבים ונמצאים בשטח, שנשלחו לשם על-ידי ממשלות ישראל השונות, חלק מהם על-ידי מפלגת העבודה, חלק מהם על-ידי הליכוד, ולא יודעים מה יהיה שם. הם באים גם אלינו, ואני בטוח שגם אל אנשי הליכוד, והם אומרים: תגידו לנו מה יהיה? אם בעוד חמש שנים לא נישאר שם, אולי כבר עדיף לקבל פיצויים עכשיו וללכת.

בנימין אלון (מולדת):

תדאג למתנחלים בתל-אביב, למתנחלים בשיח'מוניס, לא לנו, אל תדאג לנו.

יוסף ביילין (העבודה):

תודה על ההערה. אני נבחרתי על-ידי הציבור כולו, להזכירך, גם על-ידי מתנחלים שחושבים שהתוכנית שלי טובה עבורם יותר מהלא-תוכנית שלך. זכותך לייצג אנשים בתל-אביב, שלפי דעתי, בטעותם אולי תמכו בך, וזכותי לייצג אנשים בכל הארץ הזאת.

בנימין אלון (מולדת):

אני חושב שלא הובנתי נכון.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

הוא התכוון – – –

בנימין אלון (מולדת):

אם כך הבנת, אני מתנצל.

יוסף ביילין (העבודה):

אז אני מתנצל אם טעיתי בהבנת דבריך.

יש בעיה של מתנחלים. יש בעיה של פליטים פלשתינים ש-50 שנה לא יודעים מה יקרה אתם; שואלים אותם מאיפה הם – הם מרמלה, מלוד. האם הם באמת חושבים שהם יחזרו לשיח' מוניסי, או לרמלה, או ללוד? אני מניח שרובם חושבים שלא. אבל מה יהיה בכל זאת? כמה שנים הם עוד יחיו במחנות פליטים בכל מיני מקומות עם הבטחות של מנהיגים ערבים כאלה או כאלה שיבוא היום והם ישוקמו?

יש שאלת ירושלים. תראו את הסיפור של הר-חומה, שהפך להיות סיפור מרכזי. הרי הכול קשור – הרי נבנו שכונות בירושלים על-ידי כל הממשלות; אבל הנושא הזה הופך להיות בעייתי במיוחד, משום שהוא קשור. אם כולנו רוצים להגיע – רובנו הגדול רוצה להגיע – למצב שבו ירושלים מאוחדת, שלמה, בריבונות ישראלית כעיר אחת, אנחנו יודעים שמעשה כמו בנייה בהר-חומה הוא מסוג הדברים שיכול להעלות את הנושא של ירושלים לא בזמן הנכון ולא בכיוון הנכון על סדר-היום העולמי, והעולם בנושא של ירושלים, לצערי הרב, כולו נגדנו. אין שום מדינה בעולם שמקבלת שירושלים כולה בריבונותנו, יש רק שתי מדינות בעולם שמקבלות שירושלים המערבית היא בריבונות ישראלית. אני תמיד רוצה להזכיר אותן – אלה קוסטה-ריקה ואל-סלבדור, שהשגרירויות שלהן בירושלים. מלבדן, כל המדינות בעולם לא עושות את זה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

ארצות-הברית גם כן.

יוסף ביילין (העבודה):

שמעת מה נאמר לאחרונה אחרי ההחלטה שנתקבלה, והם עוד לא עברו. מי שיש לו שגרירויות בירושלים אלה רק שתי המדינות האלה, והדבר ייאמר לזכותן.

הבעיה של הסדר קבע – האם ללכת על זה או לא – היא בעיה שחוצה מפלגות. זו לא בעיה בין ליכוד לבין מפלגת העבודה. יש בליכוד אנשים שחושבים שזה מוקדם מדי; יש במפלגת העבודה אנשים שחושבים שזה מוקדם מדי. מה שמאחד אותם זו במידה רבה התחושה שאין הסדר קבע. הם באמת חושבים שהסדר קבע בימינו זה לא דבר מעשי – אולי פעם יהיה – שאם באמת נגיע לשאלה מה יהיה עם הפליטים, מה יהיה עם ירושלים, מה יהיה עם ההתנחלויות, לא נגיע כלל להסדר, ולכן עדיף לדחות את זה, ואיכשהו לשפר את הסדר הביניים ולא להגיע לאותו רגע האמת, שבו כל אחד יעמוד בתפיסתו, ואחד יגיד: תחלקו את ירושלים, תהיה בירה לנו, בירה לכם; ומישהו אחר יגיד: בשום פנים ואופן לא, לא יהיה דבר כזה.

אני חושב שיש הסדר קבע, יש דבר כזה, הוא בקלפים, הוא קיים. וכל דחייה של הסדר הקבע תקשה יותר להגיע אליו. ממה נובעת ההערכה שלי? ישראל תבין; אם היא עדיין לא מבינה, רוב הישראלים מבינים – בלי מדינה פלשתינית לא יהיה שלום עם הפלשתינים. כל מיני דברים יכולים להיות, אבל אם בסוף לא תהיה מדינה פלשתינית, לא יהיה שלום עם הפלשתינים.

הפלשתינים מבינים שהמדינה הזאת לא תוכל להיות עם צבא, היא תהיה מפורזת, והיא לא תוכל להיות בגבולות 1967. אם הם לא מבינים את זה, הם יבינו את זה; אני מניח שרבים מהם מבינים את זה כבר היום, אני אפילו יודע את זה.

אנחנו מבינים שלמדינה הפלשתינית תהיה בירה; הפלשתינים מבינים – אם כי זה אולי הדבר הקשה ביותר בשבילם – שאם התביעה שלהם תהיה שהבירה הזאת תהיה בתוך הגבולות המוניציפליים של ירושלים, לא יוכל להיות הסדר. הם יכולים לתבוע את זה, לעמוד על כך וכו', אבל אם זו תהיה התביעה ואם זה יהיה התנאי, לא יהיה הסדר.

אני חושב שאנחנו מבינים שאי-אפשר להתעלם מהבעיה של הפליטים, גם אם אנחנו יכולים בהחלט להגיד, שחלק ניכר מהפליטים שעזבו את הארץ ב-1948 לא עזבו משום שאנחנו גירשנו אותם אלא משום שהם נענו לתביעות של מנהיגים פלשתינים לעזוב את הארץ ולחזור אליה כמנצחים; חלק אחר מתוכם אנחנו גירשנו. כמה בדיוק כאלה וכמה בדיוק כאלה – זו שאלה להיסטוריונים.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

יוסף ביילין (העבודה):

יש פה שאלה להיסטוריונים, קראתי את ההיסטוריונים החדשים וגם את הישנים, ואני אומר לך, לפי הערכתי – – –

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

זה לא היה תענוג בשבילם, לא מרצון הם יצאו מהכפרים שלהם. אני לא יצאתי מהכפר שלי כי אבא שלי רצה לצאת.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אתה היית קורבן, כי מדינות ערב תקפו את ישראל ורצו להשמיד אותה – – –

היו"ר ב' חזן:

חבר הכנסת ריבלין וחבר הכנסת סעד, הרי אתם רשומים לרשות הדיבור – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

לא באנו יום אחד ותקפנו.

הי"ר נ' חזן:

-- ותוכלו לעשות ניתוח היסטורי מעמיק ושונה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אותנו מקריבים, זאת ההיסטוריה.

הי"ר נ' חזן:

חבר הכנסת דהאמשה, חבר הכנסת ריבלין, הנושא רציני מכדי שנחליף פה דברים, כל אחד שיתבטא בצורה מסודרת. בבקשה, חבר הכנסת ביילין.

יוסף ביילין (העבודה):

אני רוצה לומר לחברי, שמה שהיה כאן עכשיו זו רק הפגנה של מה שאנחנו יכולים להעביר בו את שארית ימינו, ורק אלוהים יודע אם זה הרבה זמן או לא. אני מניח באופן פילוסופי, שזה לא הרבה זמן. אבל אנחנו יכולים לכלות את כל ימינו בוויכוח על השאלה איך הגיעו הפליטים אל מחוץ למדינת ישראל.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מי שתהיה לו הסבלנות היותר-גדולה, הוא ינצח.

יוסף ביילין (העבודה):

מאה אחוז.

ואני אומר לכם: חבל על הזמן. חבל על הזמן. נשאר את הסיפור הזה להיסטוריונים. ברור שמצבם --

--

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אמרת את זה כתירוץ להגיד כאילו אין לפליטים זכות לחזור. אבל זה הרי העיקרון הבסיסי ---

שבח וייס (העבודה):

אתם "התלבשתם" על ---

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

להיפך, אנחנו מעריכים אותו ---

בנימין אלון (מולדת):

היו"ר נ' חזן:

אני חושבת שחבר הכנסת ביילין מנסה לפתח תזה מסוימת, ואולי כדאי להאזין לו.

שבח וייס (העבודה):

יש פה עניין מעמיק, ברשותך, גברתי היושבת-ראש ---

היו"ר נ' חזן:

אני יודעת, וזו שאלה היסטוריוגרפית ---

שבח וייס (העבודה):

השאלה היא הרבה יותר עממית, ויש שרוצים להפוך אותו לנץ כדי להצדיק את העובדה שהם נטשו אותו. זה לא שייך ---

הי"ר נ' חזן:

אני חושבת שהריכוז הוא דווקא כאן.

שבח וייס (העבודה):

יוסף ביילין (העבודה):

מעבר לסיפור האנתרופולוגי –

הי"ר נ' חזן:

גם היסטוריה וגם אנתרופולוגיה.

יוסף ביילין (העבודה):

– אני חושב שאם אנחנו ניגש לפתרון הסכסוך בכלים של היסטוריונים, אנחנו נוותר על הפתרון. יכול להיות שזה בסדר, ויכול להיות שאין פתרון, כפי שחלק מאתנו חושבים, ואולי זה הדבר הטוב ביותר. כי אנחנו עם המון אמוציות, ואנשים שהיו מעורבים בזה עדיין נמצאים בחיים. יש הבטוחים שכל התפקיד שלהם הוא להוכיח שאף ערבי לא גורש מכאן, אלא כולם ברחו; ויש הרוצים להוכיח שאף ערבי לא הלך מרצונו, אלא כולם גורשו. ואני אומר לכם, שעוד מאה שנה אפשר להתווכח על זה. זה כיף של ויכוח, אבל אני מציע לעזוב את זה, כי חבל לנו על הזמן. חבל לנו על הזמן.

השאלה היא אם אפשר לפתור את הסכסוך, ולא אם אפשר להגיע לאמת ההיסטורית. אף שאני היסטוריון חובב – –

בנימין אלון (מולדת):

בשלב הזה, אני מסכים אתך שהם יקבלו את מה שנותנים – –

יוסף ביילין (העבודה):

ואחר כך שלבים.

בנימין אלון (מולדת):

-- ויבוא אחר כך השלב הבא.

יוסף ביילין (העבודה):

מאה אחוז.

היו"ר נ' חזן:

דיברנו כבר על היסטוריה, על אנתרופולוגיה, אני מציעה שלא נעבור כרגע לתחומים אחרים.

שבח וייס (העבודה):

בנימין אלון (מולדת):

אני לא חושב שהוויכוח הוא בין מפא"י ובין --

יוסף ביילין (העבודה):

בלי להיכנס כרגע לשורשי הסכסוך, שכולנו מכירים אותם היטב, אני חושב שהפתרון יהיה בכך שהפליטים לא יוכלו לחזור לישראל הריבונית וישראל לא תוכל למנוע מהם להיקלט במדינה הפלשתינית.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אם הגבולות הם בשליטתנו --

יוסף ביילין (העבודה):

אפילו מוסרית לא נוכל. לא מעשית – – –

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

גם מוסרית לא?

יוסף ביילין (העבודה):

בוודאי. אני אומר שמוסרית, בסוף זו תהיה הפשרה ההיסטורית, בלי להיכנס לתוך ההיסטוריה, לרבות נושא של – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

וכמה פליטים? כל מי שייחשב כזה?

יוסף ביילין (העבודה):

אני גם יכול להעריך, שזה לא אותו גל שאתה יכול לנבא אותו – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

ערפאת אמר: 7 מיליונים.

יוסף ביילין (העבודה):

ערפאת אמר 7 מיליונים. אתה מאמין לכל מה שהוא אומר?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני, דרך אגב, התחלתי להאמין לו ולך מאוד מאוד, אבל לא כל כך מאמין לחברים שלי.

יוסף ביילין (העבודה):

אל תחבר אותנו, רובי.

אני חושב שלגבי הפתרון של בעיית הפליטים, נוסף על שיקום כלכלי ודברים אחרים, שהם בוודאי חיוניים וצריך לעשותם, וישראל תצטרך להיות חלק מהשיקום הכלכלי הזה, הפתרון יהיה על-ידי אי-קליטתם בישראל וקליטתם במדינה הפלשתינית.

ואילו לגבי ההתנחלויות, כמו שישראל תצטרך להבין שאי-אפשר לספח את כל ההתנחלויות רק משום שהן שם, הפלשתינים יצטרכו להבין שישראל תספח את האזורים שבהם נמצאים רוב המתנחלים, והאזורים האלה הם חלק קטן, קטן מאוד מהגדה המערבית. והסדרי ביטחון שכולם מבינים שהם יצטרכו להיות חלק מכל פתרון קבע.

אני אומר שזו אינה תיבת פנדורה. אני לא יודע אם זו תיבה של האוצר, אבל יכול להיות שכן. כי אם באמת הצדדים רוצים להגיע להסדר, ואם הם לא בטוחים שכל אחד מציע את הסלאמי שלו, אפשר להגיע למשא-ומתן רציני. הוא יהיה קשה, הוא יהיה מייגע, יהיו בו משברים, יהיו בו קשיים, אבל רצון אמיתי יכול להוביל לכך שהוא יסתיים בזמן, ובזמן זה כמעט מחר, זה עד 4 במאי 1999.

אני חושב ששלום פלשתיני-ישראלי יוליד במזרח התיכון מצב חדש. ואם אנחנו, כל אחד מתוך סיבות טובות משלו, ניתן יד לדחיית הפרק הבא בהיסטוריה המשותפת שלנו באזור הזה, שיעסוק בשיקום ובניסיון לארגן מחדש את האזור העני והסובל כל כך, אם אנחנו נדחה את זה, זו תהיה, לדעתי, הטעות הקשה ביותר. תודה רבה.

הי"ר נ' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת ביילין.

חברי הכנסת, אנחנו פותחים בדיון משולב. אני קובעת מסגרת זמן של חמש דקות לכל נואם, כדי שתהיה אפשרות להתבטא. הנושאים חשובים, ומיעוט הנוכחים אולי יאפשר גם העמקת הדיון. אקרא בשמותיהם של חברי הכנסת הרשומים והנוכחים לפי הסדר.

שבח וייס (העבודה):

יהיה דיון משולהב – – –

הי"ר ב' חזן:

אפשר לעשות את זה משולהב, אבל כדאי גם להבין מה אנשים רוצים לומר. ראשון הדוברים הוא חבר הכנסת אלי גולדשמידט. אחריו – חבר הכנסת גדעון עזרא. אני רואה כאן חבר כנסת אחד שאינו רשום לדין.

אלי גולדשמידט (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, חברי חברי הכנסת יוסי ביילין ושאר חברי הכנסת שיזמו את הדיון ואינם נמצאים כאן באולם ברגעים אלה, בכל הכבוד הראוי, אני מוצא את עצמי בר-פלוגתא לתזה שמציג כאן חבר הכנסת יוסי ביילין. מובן שהפלוגתא הזאת איננה רק פלוגתא עם חבר הכנסת יוסי ביילין, אלא עם הקונצפציה שעומדת מאחורי המסמך שנוסח על-ידו ועל-ידי חבר הכנסת מיכאל איתן וחברי כנסת אחרים, שהדבר הטוב שאני יכול לומר עליו זה שהוא באמת מסמך שנוסח על-ידי שני הצדדים, קרי: נציגים של שני הפלגים, או של שני הצדדים במפה הפוליטית. אבל זה, לטעמי, עניין סמנטי.

אני רוצה להביא דברים בשם אומרם, ואולי להביא גאולה לעולם, ולהזכיר, שבאחד הכינוסים של מפלגת העבודה עמד אחד מחבריה הבכירים וקרא לציבור חברי מפלגת העבודה להציל את הסכם אוסלו מידי ממציו, או מידי ההוגה אותו, שהוא, בין היתר, בתפקיד מאוד מרכזי, חבר הכנסת יוסי ביילין.

— — — אני חושב שהבסיס, או נקרא לזה אפילו הגאונות — — —

שבח וייס (העבודה):

— — —

אלי גולדשמידט (העבודה):

לא חשוב, זה לא רלוונטי.

אני חושב שהדבר החכם שעמד מאחורי הסכם אוסלו היה בראש ובראשונה יצירת מכניזם, שבו שני העמים, בתהליך מדורג, שהביא בחשבון כמה הנחות עבודה, שחלקן התגשמו וחלקן לקח זמן והתגשמו לא במלואן, יוכלו לחוש את המשמעות של החיים המשותפים זה ליד זה, ולהפנים דרכי חשיבה שהיו זרות להם במשך הרבה מאוד שנים.

זה התחיל אצל היהודים, אצלנו, בכך שנשבר הטבו של המשא-ומתן עם אש"ף, זה המשיך אצל הפלשתינים כאשר הם הכירו במדינת ישראל, ובאותם מסמכים כבר נסוגו מהנושא של הטרור,

והמשיך קדימה בתהליך שיצר משא-ומתן מתמשך, עם עליות ועם מורדות, עם ייסורים רבים ועם פיגועי טרור שהתלוו אליו כתוצאה מהתנגדות של גורמים קיצוניים בקרב הפלשתינים, "הג'האד האסלאמי" וה"חמאס"; ולאט לאט נוצרה מציאות של שני צדדים שמבינים שדרך השלום היא דרך שלא ניתנת לחזרה אחורה.

ההפנמה הזאת היתה מאוד קריטית ליכולת בכלל להגיע ולדון בנושאים שבעבר לא היינו מסוגלים להעלות על הדעת ששני הצדדים מסוגלים לדון בהם זה עם זה. והיום אנחנו רואים שבתוך הקבוצה בציבור הישראלי, בתוך הליכוד, התהליך המדיני הזה של הסכם אוסלו, בהדרגתיות שלו וביכולת שלו ליצור מצבים חדשים, הפך את הליכוד ואת ראש ממשלת ישראל, בנימין נתניהו – אני אומר זאת עכשיו ברטרופקטיבה היסטורית – למי שמאמצים עד תום את כל מה שיש בבסיס הסכם אוסלו, ולא בשל העובדה שהמשפט הבין-לאומי מחייב אותם לאמץ את הדברים, אלא בשל ההכרה שהם הגיעו אליה, שאין דבר בלתי אם הסכם אוסלו, כפתרון לבעיות הקיימות בינינו לבין הפלשתינים.

אנחנו הגענו למצב – אני רוצה לציין את זה כאן, ודווקא בנוכחות חבר הכנסת גדעון עזרא – שראש ממשלת ישראל, חבר הכנסת בנימין נתניהו, שחרר שש אסירות פלשתיניות –

בנימין אלון (מולדת):

בהתנדבות.

אלי גולדשמידט (העבודה):

– – בהתנדבות מוחלטת, לא על-פי דרישת הסכם אוסלו, אסירות פלשתיניות שביצעו מעשי טרור לאחר חתימת הסכם אוסלו, בלי שמישהו הכריח אותן. שאלת הביקורת על הצעד שלו היא שאלה אחרת. אבל מה זה מוכיח? זה מוכיח, שבנימין נתניהו קלט עד עמקי נשמתו, עד כדי ביסוס תפיסת עולמו, את תפיסת אוסלו. וחברי חבר הכנסת יוסי ביילין, בלי היכולת ההדרגתית של הסדר הביניים, שאתה עם שמעון פרס ועם יצחק רבין, זיכרונו לברכה, המצאתם, הגיתם, בלי התהליך ההדרגתי הזה, לא היינו מביאים לכך, שראש ממשלת ישראל בנימין נתניהו מסוגל היום לצטט את הגותה המדינית של מפלגת העבודה, אולי טוב יותר מהרבה חברים בתוך מפלגת העבודה.

הרי קרה פה מעשה של נס היסטורי: בנימין נתניהו הפך להיות הדבר הטוב ביותר מבחינת תפיסת העולם המדינית של מפלגת העבודה ושל הפרגמטיזם ההיסטורי של הפיוס בין שני העמים. יש "כוח 17" ויש מי שמחבלים בכרמים ומנסים לחבל. אבל הוא אימץ את זה.

בנימין אלון (מולדת):

איך אתה מסביר את זה?

אלי גולדשמידט (העבודה):

האירוניה ההיסטורית, שחבר הכנסת שבח וייס בוודאי יתייחס אליה, והוא מתייחס אליה חדשות לבקרים, על התרמית הנוראה של ה-29 במאי, שבה אדם מציג את עצמו כמוביל תזה מדינית, ימנית, לאומית, וכעבור זמן הופך להיות המאמץ הראשי של התזה שלנו – – –

בנימין אלון (מולדת):

איך אתה מסביר את זה?

אלי גולדשמידט (העבודה):

– – – אני יכול, בתחום הרעיון המדיני ובתחום הפילוסופיה המדינית, לגנות את העניין. אבל אינני יכול לגנות את העובדה שבנימין נתניהו הוא בעל תשובה. הוא בעל תשובה בתחום המדיני. הוא הפך להיות מי שמשנן ערב ערב, לפני שהוא עולה על יצועו, את משנתה המדינית של מפלגת העבודה, והוא אולי מסוגל לצטט אותה טוב יותר מאשר חברי מפלגת העבודה. ואינני אומר את זה לגנותו של בנימין נתניהו.

יוסי ביילין, ידידי, הבאתו של הסדר הקבע היום לשולחן, פירושו ניתוק הדבר הכל-כך חשוב הזה שמתרחש כאן מסביב לספסלי הממשלה. בכך אתה עלול ליצור מצב שכוונתך הטובה – ואני בטוח שהיא טובה, וגם כשאתה טועה אתה טועה בכשרון רב – כוונתך הטובה תביא בסופו של דבר לכך ששני הצדדים, שני הפלגים של הציבור הישראלי, יחזרו לעמדותיהם המקוריות, משום שאין שום סיכוי להגיע היום להבנות בנושא ירושלים, ואין שום סיכוי להגיע היום להבנות מהסוג הזה, אלא אם התהליך ההדרגתי של ההשלמה בין שני העמים יימשך על-פי המתווה שאתה וחבר הכנסת שמעון פרס ויצחק רבין, זיכרונו לברכה, קבעתם במסגרת הסכם אוסלו. תודה רבה.

הי"ר נ' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת אלי גולדשמידט. אני מזמינה את חבר הכנסת גדעון עזרא, אחריו – את חבר הכנסת בני אלון, אחריו – חבר הכנסת רחבעם זאבי, אחריו – חבר הכנסת תאופיק חטיב, ואחריו – חבר הכנסת שבח וייס.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני בהחלט מברך על כל השיחות, בכל הנושאים האפשריים, גם בכנסת וגם מחוצה לה. ואני חושב, שכל ניסיון וכל ישיבה יכולים להביא הברקה כזאת או אחרת שיכולה לסייע לנו במצב המאוד-מסובך שאנחנו נמצאים בו, שאין דומה לו בשום ארץ מארצות העולם.

בגלל הראשוניות ובגלל הבעייתיות של ההסכם הזה אך טבעי שתהיינה השקפות מהשקפות שונות. ואם היו הפלשתינים ממלאים את רוב החלקים של ההסכם בינינו לבינם, והיתה נשארת רק השאלה כיצד הם יתנהגו בהסדר הקבע בנושא ירושלים, אולי הייתי גם מסכים לגישה הזאת. אבל כאשר אנחנו רואים לנגד עינינו הפרות בלתי פוסקות וחוסר הדדיות בינינו לבינם, כאשר אנחנו כל יום צריכים לעצום – – –

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

יש הפרות, אבל זה הדדי.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת חטיב, אני אומר לך שישראל לא היתה מפירה, השלטון הקודם לא היה מפר ולו הפרה אחת של ההסכם, אם הפלשתינים היו מקיימים את ההסכם. אתן לך דוגמה. המעבר הבטוח לא נפתח כראוי, מאחר שהפלשתינים לא הקפידו בנושא הטרור בעזה. אם הם היו מקפידים בנושא הזה, המעבר הבטוח היה פתוח. מדינת ישראל, לפני שהיא מפירה את החוזה בצורה כזאת או אחרת, היא חושבת עשר פעמים. אבל הפלשתינים לא חושבים אפילו דקה אחת. אני יכול להביא דוגמאות מפה עד הודעה חדשה. אבל אפשר להביא דוגמאות רק מהימים האחרונים. יש גם דבר שנקרא רוח ההסכם, שלדעתי איננו מקיים.

אני חושב שיחסים בין שני עמים דורשים זמן – עד שהם מתפתחים. ונושא החינוך הוא חשוב במיוחד. אנחנו נחנך את העם שלנו, והם צריכים לחנך את הפלשתינים לשלום. אני לא רואה שהם עושים את זה במהירות שמאפשרת להיכנס להסדר הקבע, גם ב-1999. ואני חושב שכדאי שיתחילו לעשות מעשה.

אני רואה שהארץ שלנו נבזזת כל יום וכל שעה. אני רואה שאנחנו מאוימים על כל צעד ושעל. והיום בחדשות אתה יכול לשמוע את האיומים המרומזים בצורה כזאת או אחרת.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אני יכול להביא עוד דוגמאות כאלו ואחרות. אבל אני יכול להגיד רק דבר אחד: פעם ויתרת על דבר מסוים – שוב קשה לך לחזור אליו. פעם פתחת את גבולות הארץ לכניסה בלתי מבוקרת של אנשים כאלה ואחרים – שוב אינך יכול לחזור חזרה, גם אם נכנסים מחבלים בצורה כזאת או אחרת, מפני שאז אתה כבר פועל לא בסדר.

אני חושב שחובה עלינו לבסס את ההדדיות בחיי היום-יום בינינו לבינם, ויפה שעה אחת קודם. וכדאי שהם יבינו, זה לטובת כולנו, שאנחנו לא נעבור לסדר-היום. מפני שאם נרגיל אותם שאנחנו עוברים לסדר-היום, יום אחד נרצה להתעקש בנקודה כזאת או אחרת, נמצא את עצמנו בבעיה.

רבותי, אין לי כל ספק שהפריסה מחדש בחברון היא מבחן עליון של חיים ביחד. זה מבחן עליון, וצריך לתת לו הזדמנות. דרך אגב, האשימו את הממשלה שלקח לה כל כך הרבה חודשים לעשות את הפריסה הזאת. אני אומר לכם, שאם זו התוצאה, היה כדאי לחכות. עשינו פריסה מחדש בחברון, שהשלטון הקודם לא יכול היה לעשות אותה. ואני חושב שכולנו צריכים לטפח את הפריסה מחדש בחברון, כולנו צריכים לראות בחברון יישוב יהודי, ושהערבים יבינו, ולא כפי שג'יבריל רג'וב התבטא, שחברון ורעננה זהות. על מנת שכולם יבינו את הדברים האלה צריך זמן. לכן אני לא מציע לדלג על שום שלב. תודה.

הי"ר ב' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת גדעון עזרא, ומזמינה את חבר הכנסת בני אלון; אחריו – חבר הכנסת רחבעם זאבי, ואחריו – חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה.

בנימין אלון (מולדת):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ברור שיש דבר חיובי באחדות הזאת שחברי הכנסת איתן, ביילין ואחרים רוצים לעשות, כי מרכיב מרכזי בתפיסה של ערפאת בתוכנית השלבים הוא הפירוד של מדינת ישראל בתוכה, המחלוקות בתוך ישראל פנימה. אני מבין את הסברה, אבל זו אחדות מדומה, והיא הדבר הטוב היחיד הקיים, והוא איננו מחזיק את העניין במהותו.

קראתי שחבר כנסת החפץ בעילום שמו – יש לי ניחוש טוב מיהו אותו חבר כנסת שחפץ בעילום שמו – אומר שחבר הכנסת ביילין כותב את ההיסטוריה ובעצם הוא מוביל פה מהלכים ויודע. הוא נתן את הקרדיט. אני מוכן להודות חלקית, אבל אני חולק, ולא לשם העקיצה האישית. אני חושב, עם כל הכבוד, חבר הכנסת ביילין, שערפאת מוביל את המהלכים. אני חושב שיאסר ערפאת נתפס אצלנו כאיזה מין רוצח שוטה, שאין לו תוכנית מדינית ואנחנו יכולים לסמוך עליו שהוא כבר יעשה את השטות הבאה. ואין הדברים כך. האיש אומנם רוצח גדול, אבל גאון באסטרטגיה ובטקטיקה, והרוצח הזה מוביל בהתמדה מאבקים בתוך הקהילה שלו, עם ציבור ערבי שיש בו הרבה מרכיבים של חזית סירוב, והוא מצליח להוביל אותם מאז 1974 במהלכים גאוניים ובהתמדה, שייתנו לו את הקרדיט להשיג שלב אחרי שלב כל מה שאפשר לקבל. והם נותנים לו, בסופו של דבר, את הקרדיט, אף שיש שם מאבקים.

אבל לא רק את הציבור שלו הוא מצליח להוליך. הוא הצליח להוליך את רבין המנוח, את פרס, את נתניהו ואת חבר הכנסת ביילין, כי בסופו של דבר מה שעומד מאחורי הקונצפציה של חבר הכנסת ביילין זו מדיניות שהוא קורא לה ריאלית, בניגוד למדיניות שלי, שמתבססת על ההנחה – למה הפלשתינים יסכימו. אבל זה בדיוק עקב אכילס, זו בדיוק החולשה, לבנות מדיניות על סמך העיקרון הזה – למה הם יסכימו. זו טעות בקונצפציה, כי הם מסכימים בשלב הזה למה שהם יתנגדו לו בשלב הבא. וצריך לקרוא את תוכנית השלבים, את הניתוחים של פרופסור הרכבי, של פרופסור שוקה פורת

בהוצאת מכון טרומן, בסדרת החוברות של "ישראל-ערב", ולהיות נדהמים כמה הדברים מגשימים את עצמם שלב אחר שלב.

רבתי, התוכנית המדינית קיימת שם. כאן יש היגררות אחרי המאורעות. והדוגמה האחרונה היתה הנראה מכול. מן הפרעות של ספטמבר האחרון, של ערב סוכות התשנ"ז, הפך ביבי מאחד שעושה תרגילים, שאינו מעוניין לפגוש את ערפאת, לאחד שמחזר אחר ערפאת, שנותן לו את חברון פלוס שלוש הפעימות, הנסיגות, שמכין לנו הפתעה ב-7 במרס על פעימה ראשונה בהתנדבות, כמו שהוא התנדב עכשיו לשחרר את שש המחבלות שלא צריך היה לשחרר. הוא ייתן אולי 6% או 7% או 8% בחלקו, ואז יזרוק עצם ליהודים, את הר-חומה, שלא אמור היה כלל B והוא ייתן את אזור C מאזור להיות קלף מיקוח, זאת ירושלים, וזה הכול פרס לטרור. זו בדיוק השיטה: לוחמה סדירה זעירה, כשכל פעם שהאמצעים המדיניים להשיג את 242 ואת 338 ייתקעו, הפעילות המדינית תגובה בפעילות אינתיפאדה, טרור מקומי, לוחמה סדירה זעירה.

על פניו, חבר הכנסת שבח וייס, זה נראה כאילו באמת חבר הכנסת ביילין, עם הצוות המדעי שלו, מכין ויודע ונותן תסריטים קדימה ומוביל מהלכים. זו טעות.

שבח וייס (העבודה):

לא כל מה שקרה זה רע. מפלגת העבודה – – – על הר-חומה. אתה יודע איזה הישג זה?

בנימין אלון (מולדת):

חבר הכנסת וייס, לו יכולתי במצב המדאיג הזה שלנו להתנחם בסכסוכי עבודה-ליכוד, הייתי מאושר. אני לא חושב שזה רלוונטי. אנחנו ערב אסון נורא, ערב מלחמה איומה. אינני יודע כמה זמן זה ייקח. מי שיודע זה ערפאת. לוח הזמנים אצלו, ההחלטות אצלו, התוכנית המדינית אצלו, ואנחנו נגררים כולנו, כשלמראית עין יש חבר כנסת מוכשר שיודע לקרוא את ערפאת ומקדים אותו בחצי צעד, קוראים לו חבר הכנסת ביילין, וזה הכול. זו איננה יצירתיות אמיתית.

הי"ר נ' חזן:

תודה. חבר הכנסת רחבעם זאבי. אחריו – חבר הכנסת דהאמשה וחבר הכנסת חטיב.

תרשה לי, חבר הכנסת אלון, לתקן משהו לפרוטוקול. אתה תיארתי את המחקרים של פרופסור פטי הרכבי ז"ל ופרופסור שוקה פורת כפרסומים של מכון טרומן. כמי שעמדה בראש מכון טרומן תקופה מסוימת, אני יכולה לומר: הם לא פרסומים של מכון טרומן.

בנימין אלון (מולדת):

הוצאת מכון טרומן ו"עם עובד".

רחבעם זאבי (מולדת):

יש בהוצאה לאור של משרד הביטחון חוברות מספר של הרכבי – –

היו"ר נ' חזן:

נכון.

רחבעם זאבי (מולדת):

– – ויש חוברות של שוקה פורת בהוצאת "עם עובד".

בנימין אלון (מולדת):

סדרת "ישראל-ערב", חברת הכנסת חזן – – –

היו"ר נ' חזן:

חבר הכנסת אלון, אני מבקשת שתבדוק את המו"לים, כי למיטב זיכרוני – – –

בנימין אלון (מולדת):

אני אראה לך.

היו"ר נ' חזן:

אתה תביא ואז נבדוק ונתקן את הפרוטוקול. לדעתי, הפרסומים היו פרסומים מסחריים או של משרד הביטחון. ודאי וודאי שספרו הראשון של פטי הרכבי היה בהוצאה של משרד הביטחון, ואם לדייק אז לדייק. תודה.

בנימין אלון (מולדת):

סדרת "ישראל-ערב" יצאה על-ידי מכון טרומן.

רחבעם זאבי (מולדת):

יבורר, יבורר, למה לנו לבזבז זמן?

היו"ר נ' חזן:

חבר הכנסת זאבי, בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

גברתי היושבת בראש, חברי הכנסת הנוכחים, המדיניות של ממשלת נתניהו לאחרונה מושפעת מאיום חוזר ונשנה של ערפאת ושליחיו, שאם נעשה כך וכך – הוא יחזור על התרגיל של ערב סוכות התשנ"ז, יחזור על מה שהיה לנו בקבר-יוסף, בכפר-דרום, במבואות רמאללה וכו'. האיום הזה חוזר על עצמו, גם מפי שליחו הנאמן של ערפאת, הלוא הוא פייצל חוסייני, ובחדרי חדרים, וכבר יותר בגלוי, אומרים אנשי הממשלה: מה אנחנו נעשה? הרי יתחדשו המהומות, יהיו פה פרעות. ואפילו מחריפים ואומרים שזה יהיה הרבה יותר קיצוני ועם הרבה יותר דם ממה שהיה לנו בספטמבר. השחור אשתקד.

נשחזר לרגע מה היה לנו בספטמבר, כאשר פתחו את מנהרת הכותל בעיתוי לא שקול. הוא היה לא שקול משני טעמים: הראשון, שבסוכות אמורים היו לבקר הרבה יהודים בירושלים, אחת מהעליות לרגל. השני, מבחינה זו שראש הממשלה באותו בוקר, למחרת הפתיחה שנעשתה בחשאי, כגנבים בלילה, קם ונסע בשליחות לחוץ-לארץ. כל הערכת מצב של מתחיל בנושא היתה אומרת שיש סיכון או סיכוי שתהיינה מהומות; יותר קטנות, יותר גדולות, אבל תהיינה מהומות. ואכן פרצו מהומות, וראש הממשלה ניהל את הדברים בשלט-רחוק מגרמניה אל ממלא-מקום ראש הממשלה השר משה קצב. הדברים התנהלו בצורה לא מכובדת, בלי עמידה על הכבוד, בלי ניצול הכוח, בלי הגדרת המטרה. בקושי יצאנו בעור שינינו.

היו שם גם דברים מאוד לא מרנינים את הלב, כמו חילוץ של מחלקה מקבר יוסף בפקוד מח"ט בצבא-הגנה לישראל ועוד חלל אחד שהיה מוטל לפניהם, ואת זה רצו לעשות בחסות המשטרה הפלשתינית.

זה היה שיעור ולקח לשני הצדדים. הצד הישראלי קנה את הלקח בצורה הנפסדת ביותר, שאלה הם התרחישים העתידיים לבוא, ואולי אף חמורים מהם. ואילו הצד הערבי למד, שאפשר על-ידי כוח להשפיע על שבירת הקיפאון המדיני שהיה באותה עת, ובכלל להטיל מורא על היהודים.

זה לא היה מוכרח להיגמר כך. אנחנו יכולנו לגמור את ערב סוכות השנה בצורה כזאת שזה היה יכול לשמש שיעור לדורות, סדרת חינוך לאדולף ערפאת. הוא היה יכול לזכור את זה עד קץ ימיו. היינו יכולים להכניס את הכוח הנדרש, לפרק את "המשטרה" הפלשתינית מנשקה, ליטול מהם את הנשק, לפתוח אתם מחדש במשא-ומתן, כי הם לא ידעו לכבד את ההסכם שהיה לפני זה, שאת הנשק הזה נוצרים בתחנות המשטרה למקרה שיתקפו אותם. היה צריך לשבור את הכלים, כי הם שברו את הכלים.

ערפאת היה יכול לצאת מהתקרית הזאת גם כשהוא פליט החוזר לתוניס, אולי גם בארגז. אני לא נבהל מהדברים שאני אומר. הוא התנהג כמו פרא אדם, כמו רוצח שרצח 16 מבנינו, ועכשיו זה מודל לחיקוי, לאזהרה ולאיתות מישראל עד קץ הימים.

אם אנחנו רוצים להמשיך במשא-ומתן בתהליך כזה או אחר, בלי קשר לשאלה איך אני מתייחס אליו, אם אני בעדו או נגדו, אבל מדינת ישראל במסודות הדמוקרטיים שלה רוצה לנהל משא-ומתן עם הערבים – אסור לה לעשות את זה מעמדה נחותה של פחד ושל החשש מפני הדוגמה הנוראה של ערב סוכות. צריך לעשות את זה מתוך החלטיות, שימוש נכון ומושכל בכוחות העומדים לרשותנו, כדי שערפאת ואנשיו ידעו בדיוק מה יקרה להם אם הם יחשבו שהם מנהלים אתנו משא-ומתן תוך אימונים בהפעלת כוח.

לו זה היה תלוי בי, הייתי אפילו מעודד אותם שהם יפתחו באיזה שהן מהומות, כדי לשים אותם מייד במקום הנכון, עד קץ הימים.

ואז, כשמציעים פה בדיון המשולב לדון על הסדר הקבע עם הפלשתינים, של חבר הכנסת ביילין או של חבר הכנסת מיכאל איתן, לא נוכל לנהל משא-ומתן על סדר קבע מתוך עמדה נחותה של פחד, שמא הערבים יחדשו את המהומות. אם זה יהיה הגורם המשפיע על ההחלטות שלנו, על ההנחיה למנהלי המשא-ומתן, אנחנו ניסוג גם מאשדוד ומאשקלון, גם מצפת ומטבריה וגם מיפו ומחיפה. לעולם הם ירצו להפעיל את המודוס אופרנדי שהם הצליחו בו. הם הצליחו לזרוק אותנו מרמאללה באבנים ובבקבוקים. הם הצליחו להוציא אותנו מחברון על-ידי יריות בקבר יוסף. כך הם יצליחו להוציא אותנו גם מלוד ומרמלה, כי זה חלק מהשאיפה המוצהרת שלהם בתורת השלבים האש"פית, האומרת: נקבל מהיהודים כל מה שאפשר לקבל בדרכי נועם ואחרי זה נחדש את המאבק המזוין עד לחיסולה המלא של מדינת היהודים. זוהי תורת השלבים.

לכן, גברתי, אני מציע לממשלת ישראל לחדול לחשוש מפני האיומים האלה. יאיימו עלינו, אהלן וסהלן. בואו תאיימו עלינו, בואו תראו למי יש יותר כוח במאבק הזה. אני לא שש להפעיל כוח, אני לא שש להפיל בהם חללים. אבל שהם יפסיקו להטיל עלינו אימה בלתי פוסקת שיטילו בנו חללים. עדיין כוחנו רב לנו לשים אותם במקומם, ואם צריך – לשלוח את ערפאת עם 40,000 השוטרים שלו בחזרה לגלות לארץ ערבית כלשהי.

הי"ר ב' חזן:

תודה.

חבר הכנסת זאבי לא ידע במה מדובר והיה לי קשה לסייע לו לסיים.

חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת תאופיק חטיב, ואחריו – חבר הכנסת שבח וייס.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושבת-ראש, חברי הכנסת, אפשר לנסות להטעות את עצמנו, אפשר לנסות להטעות את העם, אפשר לנסות לחיות בהזיות, אבל אי-אפשר לעשות את זה כל הזמן ובמצח נחושה.

על מה מדבר חבר הכנסת גנדי? בואו נראה מי יותר חזק, בואו נראה למי יש יותר כוח. חבר הכנסת גנדי, בוא נראה את ההיסטוריה. בוא נגיד שב-40-50 השנים האחרונות היה למדינת ישראל יותר כוח והיא הצליחה בכוח הברוטלי הזה להשמיד ולנשל את העם הפלשתיני ממכורתו, מארץ מולדתו, מיישוביו, מכפריו, מבתי, בתוך שלוש-ארבע המלחמות, לרבות השטחים בגדה המערבית.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

איך אתה מעז לומר דבר כזה?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

זו ההיסטוריה, אלה הן העובדות.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

איזה עובדות?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אתה יכול להתכחש לזה, אבל ההיסטוריה טופחת על פניך, מר ריבלין.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

איזה היסטוריה? איזה עובדות? העם הערבי הוא שרצה בכל המלחמות לגרש את העם היהודי. אתה לא יודע על מה אתה מדבר.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

האם הפלשתיני נושל בכוח הזרוע, בנשק, מהגדה המערבית, מירושלים, מכל ארץ פלשתיין.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אתה לא שומע מה אתה מדבר. אוזניך אינן שומעות מה אתה מדבר.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אלה העובדות, זו ההיסטוריה, אתה לא יכול להתכחש לזה. תצעק כמה שאתה רוצה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מה אתה מדבר? שבע מדינות יהודיות כבשו את פלשתיין?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אני אומר בדיוק את האמת ההיסטורית. אתה יכול להתכחש לזה, אתה יכול לחיות בהזיות, אבל זאת ההיסטוריה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

על מה אתה מדבר? זאת חוצפה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

זאת המציאות, גם אם תכחיש. אתה יכול לצעוק כמה שאתה רוצה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

איזו אמת? שבע מדינות יהודיות תקפו את פלשתיין?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אני יודע מה מטריד אותך. חוצפה היא מה שאתה אומר. חצוף מי שמדבר כמו שאתה מדבר. חצוף מי שמתכחש לאמת. זאת חוצפה. חוצפה לכפות את ההזיות שלך על אחרים. זאת החוצפה. לא בצעקות ולא בשקר גס.

ועכשיו, כאשר נפתח הפתח ופתאום יש אור בקצה המנהרה, ושני העמים צועדים לשלום תוך כדי ויתורים עצומים, כן, זאת האמת, ויתורים של העם הפלשתיני על חלקים גדולים ביותר מארץ מולדתו, הוא מוכן להסתפק במועט, בשאריות, תוך קביעת תנאים שונים ומשונים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

זאת אמת כמו האמת הקודמת שלך.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

היו"ר ב' חזן:

חבר הכנסת בויס. חבר הכנסת ריבלין.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אתם יכולים רק לצעוק ולהתכחש לאמת, אבל זאת האמת. אני יודע מה כואב לכם. האמת מכאיבה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

רק כשאתה מדבר כולם מבינים מה האמת. שומו שמים, איזו אמת מכאיבה? אוי ואבוי לנו – – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כאשר נפתח הפתח לשלום, אתם מתקוממים. אתם לא רוצים שלום. אתם לא רוצים לשים לב לשפיכות הדמים. אתם לא רוצים שתהיה אפשרות של חיים ושלום בין שני העמים בארץ הזאת.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

אתה מטיף לנו מוסר? מי אתה? שב בשקט – – –

היו"ר נ' חזן:

חבר הכנסת דהאמשה הוא חבר הכנסת כמוך וכמוני וזכותו לבטא את דעותיו.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

האמת כואבת, אבל זאת גם אמת. כאשר כבר מתחילים לצעוד על שביל הזהב ונפתח הפתח לשלום והדרך לשלום פתוחה, למה אתם מסרבים לזה? למה אתם לא רוצים שזה – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת דהאמשה, חבר הכנסת דהאמשה, ברשותך. על האמת השנייה אנחנו יכולים להתווכח, כי אנחנו לא יודעים מי צודק, אבל אם, חלילה, האמת השנייה נכונה כמו האמת הראשונה שהצגת, אוי ואבוי לנו, אוי ואבוי לנו.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אני מציג דרך תרבותית אחת. אני אומר פה את האמת כפי שאני רואה אותה, בלשון המעטה, אם כי לדעתי זו האמת ההיסטורית. אתה יכול לומר את האמת כפי שאמרת כל הזמן, כפי שאתה רואה אותה. עכשיו, במצעד בדרך השלום, בסלילת כביש השלום, כאשר יש פתח ויש אפשרות ריאלית להגיע להסכמי שלום, למה אתם מתקוממים? למה אתם עושים כל מה שרק ניתן לעשות כדי לפוצץ את זה? למה צריך לבנות מחר בהר-חומה בירושלים ולסכן את הממשלה ואת תהליך השלום? הרי את כל ירושלים בלעתם. 40,000 דונם של פלשתינים בירושלים בלעתם. בלעתם אותם, בנייתם עליהם דירות, הפכתם את העולם. גם על החלק הקטן הזה, שמסכן את תהליך השלום, אתם חייבים לעמוד? איפה הרצון לשלום? איפה הרצון להתפייסות?

אתה ירושלמי, חבר הכנסת ריבלין. אתה לא רוצה שבירושלים יהיה שלום? אתה לא תיתן לעם האחר, ל-160,000 שנשארו אחרי כל הנישול, אחרי כל מדיניות הנישול והגירוש מירושלים, לחיות בירושלים? תן להם לחיות. תשאיר להם מקום לחיות בבתים שלהם. תפסיקו את מדיניות – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

– – – אנחנו הבאנו מיליון וחצי פליטים יהודים מארצות ערב וגם נשקם את כל – – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

מי שבאמת רוצה בשלום ייתן לעם האחר, לצד האחר של השלום, לחיות.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

למה לא?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

לא לנשל אותם יותר, לא להרוס את הבתים. רק היום שני בתים שנבנו בירושלים העתיקה, תוספות – עיריית ירושלים שולחת להם צווי הריסה. בשביל מה? בשביל מה להרוס בירושלים העתיקה?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

– – – לפי החוק.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

– – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

הם חיים אלפי שנים בירושלים העתיקה. בעלי הבתים האלה חיים שם מאות שנים בבתים האלה. למה צריך להרוס אותם? אתם רוצים להרוס את השלום, ולא את הבתים, ואני מקווה שאתם לא תצליחו, כי במדינה הזאת, בכנסת הזאת, בממשלה הזאת, עדיין יש מוחות שפויים, עדיין יש אנשים

שבאמת ובתמים לא ייתנו לכם להרוס את תהליך השלום וכיפּו עליכם חיים של שלום, שבסופו של דבר יהיו לטובת שני העמים. תודה רבה.

הי"ר נ' חזן:

תודה. חבר הכנסת תאופיק חטיב, אחריו – חבר הכנסת שבח וייס, ואחריו – חבר הכנסת אחמד סעד.

קריאה:

הי"ר נ' חזן:

חבר הכנסת ראובן ריבלין כבר דיבר חמש דקות, אבל את חמש הדקות שלו הוא יקבל מייד אחרי חבר הכנסת סעד.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

הי"ר נ' חזן:

חבר הכנסת ריבלין, אם אתה היית יושב במקומי – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

הי"ר נ' חזן:

אני רוצה להגיד לך שאני שומעת כל מיני דברים שאני רוצה לתקן ומתאפקת.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מה שאסור לגברתי שם, מותר לי כאן.

הי"ר נ' חזן:

נכון, אבל אתה צריך לסייע לי גם בצד הזה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

כן, בהחלט.

הי"ר נ' חזן:

חבר הכנסת חטיב, בבקשה.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, לתזה של בני אלון וזאבי אני לא רוצה להתייחס, מאחר שחבר הכנסת זאבי ביטא אותה בסוף נאומו ואמר שהוא היה מוכן לדרבן את ערפאת לפתוח במהומות, כדי להשיב מלחמה ולהעמיד אותו במקום. הוא מחפש את המלחמה כדי לעשות – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מחפש או הוא מחפש? הפרא-אדם הזה, הרוצח מעזה, מאיים עלינו כל הזמן. הוא מאיים עלינו בחידוש המהומות.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

הפרוטוקול הרבה יותר צודק ממה שאתה אומר עכשיו.

הי"ר נ' חזן:

חבר הכנסת זאבי.

רחבעם זאבי (מולדת):

אם פונים אלי אישית, אני עונה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כמה רצחת אתה? אתה יכול להגיד לי כמה?

רחבעם זאבי (מולדת):

— — — אני לא רצחתי. אולי הרגתי — — —

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

אני מבקש את הזמן שלי מהתחלה.

היו"ר נ' חזן:

אתה תקבל את זמנך.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

— — —

רחבעם זאבי (מולדת):

— — — אני איש החוק, להבדיל. אתה רוצח, כי אתה איש טרור — — —

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

הי"ר ב' חזן:

לא, חבר הכנסת זאבי. חבר הכנסת זאבי, אבקש ממך לחזור בך. אתה אמרת דברים מאוד חמורים ברגע זה.

רחבעם זאבי (מולדת):

כל מה שאמרתי אמת.

הי"ר ב' חזן:

תחזור בך. חבר הכנסת זאבי, אני מתרה בך.

בנימין אלון (מולדת):

בכנסת ישראל יאמרו לאלוף בצה"ל שהוא רצח ---

הי"ר ב' חזן:

חבר הכנסת אלון, חבר הכנסת אלון, אני אבדוק את הפרוטוקול. אני שמעתי דברים אחרים ברגע זה.

בנימין אלון (מולדת):

הי"ר ב' חזן:

חבר הכנסת בני אלון, אני אבדוק את הפרוטוקול. אני שמעתי דברים אחרים ברגע זה.

בנימין אלון (מולדת):

רחבעם זאבי (מולדת):

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

היו"ר ב' חזן:

אני מצטערת. חברי הכנסת, נבדוק את הפרוטוקול. אני דורשת להפסיק את הטחת ההאשמות הבלתי-קבילות האלה.

בנימין אלון (מולדת):

גברתי היושבת-ראש לא מהאו"ם, גברתי יושבת-ראש כנסת ישראל.

היו"ר ב' חזן:

נכון.

בנימין אלון (מולדת):

היו"ר ב' חזן:

תודה לך. חבר הכנסת אלון, את תפקידי אני מכירה היטב. אני שמעתי ---

בנימין אלון (מולדת):

חבר הכנסת דהאמשה מוכן לחזור על דבריו. הוא אמר – – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

– – –

רחבעם זאבי (מולדת):

– – –

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

– – – תבדקי בפרוטוקול.

היו"ר נ' חזן:

אנחנו נבדוק את הפרוטוקול, לשני הכיוונים. אם – – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

– – –

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

– – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

רק הפלשתינים רוצחים. הוא הורג.

רחבעם זאבי (מולדת):

הי"ר ב' חזן:

לא, סליחה, עכשיו תורי.

רחבעם זאבי (מולדת):

תני לי להסביר מה היה פה.

הי"ר ב' חזן:

חבר הכנסת זאבי, יש לך אפשרות להודעה אישית. אתה יודע זאת היטב. תכתוב בסוף הדיון, בבקשה. אני שמעתי פה הטחות של האשמות בחברי הכנסת, שימוש במלים שאינן קבילות בכל מסגרת שהיא. אם שמעתי נכון, אבקש מחברי הכנסת הנוגעים בדבר לחזור בהם מדבריהם.

חבר הכנסת תאופיק חטיב, אנא התחל מהתחלה, ונסה להשליט סדר באולם. תודה.

אבקש את הפרוטוקול.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

אמרתי שמהתזה של חברי הכנסת בני אלון וזאבי אני בכלל מתעלם, מאחר שחבר הכנסת זאבי אמר את הכוונה בסוף דבריו, והוא אומר גם מה שרשום בפרוטוקול, שהוא היה מוכן אפילו לדרבן את ערפאת להתחיל במהומות, כדי להשיב לו ולפתוח את ההסדר מחדש.

חבר הכנסת בויס, אני חושב שהיית צריך קצת אחריות. כשאתה משיב לחבר כנסת שעומד ונואם, אתה אומר לו: מי אתה שאתה מדבר ומי אתה שאתה אומר ומי אתה? מה זה: מי אתה שאתה אומר? הוא חבר הכנסת מסיעה מסימת, ויש לו דעה מסימת והוא מציג אותה.

בקשר להסדר הקבע, חבר הכנסת ביילין, אני חושב שמוקדם מאוד לדבר היום על הסדר הקבע, מאחר שיש הרבה סוגיות שעוד לא בשלו התנאים להתחיל בהן, ופשוט חבל לתת את הפרס לאותם מטיפים למלחמה ולטרפד את ההסכם כבר בתחילתו. אולי צריך ללכת באותם שלבים שאתה היית מתחיל בהם, להמשיך בהם לאט לאט; והתנאים מבשילים – אנחנו רואים את הניצנים – ובסופו של דבר יהיה הסכם, כך אני מקווה.

אני רק מתפלא כאשר ממשלת ישראל פוקחת עיניה מול האמת ורואה שיש בעיות אמיתיות ולא רוצה להתחיל, מה שנקרא ברגל שמאל, בנייה בהר-חומה ובנייה בראס-אל-עמוד, אף שאני עד להתרחבות התנחלויות במקומות אחרים, כגון קריית-נטפים וכו'. אפילו קיבלתי אתמול בפקס את הסיכומים שהיו עם ועדת הערר בקשר לאותן קרקעות, שקרוב ל-80% מהן הוכח שאי-אפשר להפקיע, ובכל זאת המתנחלים ראו לנכון לגדר אותן. גם אותם שטחים שלא הצליחו להוכיח בכל החוקים – העות'מאני, המנדטורי והישראלי – ולהפקיע אותם, המתנחלים הצליחו לגדר אותם.

אם נדבר על הפרות, מבחינת הפלשתינים אין זה משנה אם ביבי נתניהו עושה את זה או שלוחיו או המתנחלים או מישהו אחר. הפרות קיימות. אפילו זה הרב לוינגר, שדוחף עגלה בשוק בחברון או מפיל פלשתיני שם. זה אותו דבר. מבחינת הפלשתינים זה היינו הך. דיברו על הפרות. יש הפרות, כיוון שהאמון הוא לא כל כך מלא והכוונות שנראות לעין ומבוצעות בשטח עדיין אינן מעידות על כוונה כנה ואמיתית להגיע להסדר אמיתי ולשלום.

ההתבצרות בעמדות והמסרים הקטנים לשלום עדיין אינם מספיקים. הר-חומה, אתה אמרת ירושלים – רק היום דיברו על זה שלפחות שלישי ממנו הוא אדמה שהופקעה מערבים.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

שקר וכזב.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

אז הרדיו שלך והעיתונות שלך והמדברים משקרים. אל תגיד לי שקר וכזב. לא אכפת לי כבר.

שבח וייס (העבודה):

אל תגיד "הרדיו שלך". הרדיו הוא ממלכתי.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

לפחות בעניין השקר שלו, כי אני את המלים האלה לא מזכיר.

אם שלישי ממנו אדמה שהופקעה מערבים על-פי מה שדווח – – –

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

תשמע פעם אחת ותשתוק. אולי תבין. אם שלישי ממנו אדמה ערבית – מ-1948 עד היום הופקעו קרקעות מערבים וכל פעם נמסרו לקיבוצים ולמושבים. אולי הגיע הזמן בעת שלום להפקיע מהערבים ולתת לערבים. אולי זה יביא קצת אמון. תודה.

היו"ר נ' חזן:

אני מודה לך. חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אחמד סעד, ואחריו – חבר הכנסת ראובן ריבלין.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

במדינת ישראל כך צריך להיות וכך יהיה. במדינת ישראל.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

כיבוש לא צריך להיות בכלל.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

לפעמים אתה מדבר לעניין.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אף פעם לא ראיתי שבע מדינות יהודיות שתקפו מדינה ערבית. לא ראיתי דבר כזה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

הי"ר ב' חזן:

חברי הכנסת, מספיק.

שבח וייס (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, עמדותי ידועות. אני רוצה להתחיל בשני סיפורים אישיים קטנים כדי לסמל מצב היסטורי, ואני לא מתיימר לגעת נגיעה היסטורית רחבה או מעמיקה.

הגעתי לארץ ב-4 בדצמבר 1947. ימים אחדים לפני כן, ב-29 בנובמבר 1947, התקבלה באומות המאוחדות ההחלטה על תוכנית החלוקה אגב איחוד כלכלי; בעצם על הקמת שתי מדינות. זאת היתה ההחלטה. מדינה יהודית, מדינה פלשתינית, וירושלים, על-פי סעיף 4 של אותה החלטה, קורפוס ספרטום, עיר בין-לאומית, והמפות ידועות.

יחד עם ילדים ניצולי שואה ברומא עוד צעדנו מתחת לשער טיטוס כדי להביע את ההתרגשות שלנו מהמאורע ההיסטורי, יחד עם חלק מיהדות רומא, כי שם שהינו והמתנו לעלייה לארץ-ישראל. למחרת הגיעו אלינו שבעה סרטיפיקטים מזויפים, נפל הפור והייתי בקבוצה של שבעה ילדים שעלו לארץ-ישראל.

הגעתי לחיפה. ירדנו רק ביום ראשון בבוקר מן האוניות, כי הגענו במוצאי שבת. לפי הכללים של הסטטוס-קוו, כבר אז לא פרקו אוניות נוסעים במוצאי שבת. היו הרבה יהודים באותה עיר, וזה בסדר. אני נקלעתי, עם האוטובוסים של הילדים העולים, ניצולי השואה, למטר של אבנים וגרוטאות מסוכנות, שהומטרו עלינו על-ידי תושבי חיפה התחתית, ערביי ארץ-ישראל. ככה בקושי הגענו שם להר-הכרמל, למחנה עולים. זה היה המפגש הראשון שלי עם ערביי ארץ-ישראל, עם כל החבילה הנוראה שאני סחבתי אתי. אני פה משתמש בי כסמל.

זמן-מה אחרי זה, כעבור חודשים אחדים, בזמן ההפוגה הראשונה, יצאתי אל המבוגרים יותר, שהגיעו לארץ קצת אחרינו. הוקם להם מין קיבוץ זמני על גבעה מול קיבוץ עיינות. קראו לזה שבילים. היתה הפוגה והלכנו לאסוף ירקות בגני ירק בנבי-רובין. שם ערבים השקיעו עבודה, זרעו, אני מניח שעוד הספיקו לזרוע, לשתול ולטעת ברינה, והם ברחו או הוברחו, הפכו לפליטים כבר אז. אני הייתי צריך כילד לאסוף שלל. יום לאחר מכן הלכנו לטייל לקוביבה, היום נדמה לי כפר-גבירול. בתים נטושים של פליטים, ערבים מארץ-ישראל. אני זוכר את הנוצות; הכרים הקרועים והשמיכות הקרועות והנוצות. היו לי אסוציאציות איומות עם הנוצות האלה, והסיפור, אולי אחד היחידים שכתבתי בחיי, בוודאי בין הראשונים, היה על הנוצות האלה ומה הן עשו לי.

מדוע אני מביא את שתי הדוגמאות האלה? כל בדיקה, ודאי בדיקה קצרה ושטחית כאן של העבר, תצביע על שתי טרגדיות איומות. הדיון ההיסטורי חשוב שיימשך, ודפי ההיסטוריה חשוב שייכתבו.

אני חושב, שגדולתה של דרך אוסלו בהתביינות העיקרית על העתיד, תוך איסוף מקסימום של פשרות אפשריות כדי לפתוח דף חדש. יש שעות בחיי בני-אדם שאתה צריך לעשות החלטה נחושה

ללכת קדימה, לשמור כל אחד את פצעי העבר ואת זכר העבר ואת כאב העבר ואת שמחת העבר ולנסות ללכת קדימה. התנאים לכך הם נכונות של שני הצדדים להתפשר כהוגן, כי האלטרנטיבה היא לא רק חיטוט בעבר, כמו שאמר כאן יוסי ביילין, היא התחפרות בשנאות העבר. כך עשה יצחק רבין, זיכרונו לברכה, כשהיה ראש ממשלה, בהסכם הביניים ב-1975, תוך התנגדות נחרצת של הימין. כך עשה מנחם בגין ב-1977, תוך התנגדות נחרצת של הימין שבימין ובתמיכה של המרכז ושל השמאל. כך עשו יצחק רבין ושמעון פרס וממשלתם, כאשר אימצו את רעיונות אוסלו שגובשו על-ידי יוסי ביילין, אורי סביר, ד"ר פונדק, פרופסור הירשפלד ואחרים.

אני אומר את זה עכשיו במיוחד לחברי לדעה, ובמיוחד ערביי מדינת ישראל – אזרחים שווים לכול, חברי כנסת שווים לכול. זה אפילו מוזר שצריך להדגיש את זה. כמובן, אילו יכולתי רק להשפיע על חברי הכנסת ממה שקוראים הימין הקיצוני – זה קצת מבולבל עכשיו, אם כי יש הגדרות מדיניות למה זה ימין קיצוני ומה זה שמאל קיצוני.

רחבעם זאבי (מולדת):

רק מולדת בימין.

שבח וייס (העבודה):

כן. לא רציתי להוציא אותך מהמקום שאתה כל כך נהנה לשהות בו. זה הסיפור הגדול.

אני אומר לכם, שמדינת ישראל מספיק חזקה, מספיק מנוסה ומספיק רוויית סבל, כדי ללכת להסדר של פשרה גדולה. ערביי מדינת ישראל והפלשתינים צריכים להיות שותפים לאותו סיפור. שום דבר לא יחזור לנקודת המוצא של 1947/48. זה לא יחזור. זה יחזור בערך לנקודת המוצא של ערב מלחמת ששת הימים פלוס, ואני אומר "פלוס" מבחינת מדינת ישראל. הפלוס יהיה, כנראה, מידה כזאת או אחרת של אחדות ירושלים, ולדעתי, בשביל אחדות ירושלים העניין הוא לא אם צריך את הר-חומה או לא צריך את הר-חומה; אחדות לא תוכרע על-ידי עוד דונם ועוד בניין כאן אלא על-ידי הסכמה. לעניין זה יש הסכמה עולמית רחבה, ואני בטוח שתימצא הסכמה ערבית, בסופו של דבר. ולי נראית תוכנית ביילין-אבו-מאזן כרעיון סביר, מעניין ומרתק. צריך לנסות ולטפח אותו, כי הוא שומר על הרגשות של שני העמים ועל הרעיון המרכזי שירושלים, בגלל אופיה ההיסטורי, סמליותה, מרכזיותה וכן הלאה, צריכה להיות הבירה המאוחדת של מדינת ישראל. צריך להיאחז בנקודות האלה, חיוני להיאחז בהן.

אומרים בני אלון ואחרים, שיכול להיות שערפאת מכין לנו כאן תוכנית אסטרטגית בשלבים – נקרא לזה פעימות, כדי להעניק לזה שם ישראלי – של מרמה והטעיה. אני לא בוחן כליות ולב, אבל גם לכם יש חלומות ורצונות לארץ-ישראל גדולה יותר. לחלקים גדולים בבית יש החלומות האלה. המפד"ל, שהיא כעת פחות או יותר בסביבה הפוליטית שלכם, בחלקה ימינה לכם. אז מה? על זה יוכרעו הדברים? יש ריאליה פוליטית, יהיה הסכם, יהיו יחסים כלכליים, יהיה פיתוח משותף ויש עוצמה. יש עוצמה – – –

בנימין אלון (מולדת):

אתה מגשים את חלומותיו.

שבח וייס (העבודה):

יש עוצמה גדולה מאוד מאחורי אותו הסכם; לא רק בין-לאומית. הגענו לשלב שמתוך העוצמה לא צריך ללכת לשימוש בעוצמה אלא צריך להשתמש בעוצמה כמטריית ביטוח לשכל, למוסר, לרצון הטוב ולפתיחת פרק חדש בהיסטוריה המשולבת שלנו. אתם יודעים מה? אני צריך לעבוד גם על חברי מפלגתי פה.

רחבעם זאבי (מולדת):

מה שווה העוצמה כאשר הורגים אותנו? נהרוג אותם.

שבח וייס (העבודה):

חבר הכנסת זאבי, אני לא עושה כן חשבון מי הרג את מי. הרגנו זה בזה. בדור האחרון הרגנו זה בזה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני מדבר על עכשיו, אחרי הסכמי השלום. אם באים לקבר יוסף ומקבלים פקודה מג'יבריל רג'וב להוציא את הנשק, שאנחנו נתנו, כדי להרוג את החיילים שלנו, מה שווה העוצמה?

היו"ר נ' חזן:

חבר הכנסת זאבי.

שבח וייס (העבודה):

אני רוצה לומר משפט אחרון. דווקא כן מעניין לי לשוחח, ואנחנו נמשיך את זה בוועדת הכנסת. הרי אנחנו שם תמיד רק שניים או שלושה.

משפט סיכום. גם במפלגה שלי יש עוד הרבה התחפרויות טרום-אוסליות; הרבה התחפרויות מנטליות, רציונליות. לכן סברתי, שאם בבית הזה אפשר לרקום רקמות של חיפוש משותף לא באמצע המעומעם, אלא כצעד נוסף בדרך העיקרית לעשיית שלום – צריך לברך על כך.

אומנם, לא הצטרפתי לקבוצה הזאת, אני לא יודע למה לא. אני לא כל כך פעיל בפעולות חוץ-פרלמנטריות. יש זריזים ממני, ואני כבר בגיל כזה ואחרי תפקיד כזה, שאני יכול להשקיף על זה ולעודד את זה או להתנגד לזה. אני רואה בזה רעיון טוב. זה לא טריק. זה לא תכסיס. זהו ניסיון להרחיב את הבסיס להסכמה לדברים שיקרו, ומוטב שיקרו בהדרכה ובהכוונה שלנו, מאשר יפלו עלינו ככורח; ומוטב שיקרו בהסכמה רחבה.

לכן אני אומר גם לחברי הכנסת מסיעות מד"ע וחד"ש בכל פעם ובכל מיני צורות: מי שמחפש את הצדק הטוטלי שלו, נוהג כדרך היעקובינים. אני מפנה אתכם לספרו של פרופסור יעקב טלמון, "ראשיתה של הדמוקרטיה הטוטליטרית", שהוא זיהה בו את הקוד היעקוביני על סכנותיו. לא כדאי להיות צודקים יותר מדי. תתגייסו לאותה פשרה שבתוצאותיה יעשה רטרואקטיבית גם מקסימום של צדק. תודה רבה.

הי"ר ל' חזן:

תודה רבה. חבר הכנסת אחמד סעד, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת ראובן ריבלין; אחריו – חבר הכנסת זאב בויס, ואחרון הדוברים – חבר הכנסת אלכסנדר לובוצקי.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, קודם כול, אני מברך ואני שמח שהגענו היום לשלב שבו הוויכוח בתוך הכנסת ובציבור מתמקד על אופי ומהות הסדר הקבע, על אופי ומהות הזכויות של העם הערבי הפלשתיני. הגענו לשלב שבו הוויכוח מתמקד בשאלה, איך לבנות באמת את הבסיס האיתן לשלום, שיהיה שלום יציב בין ישראל לבין העם הערבי הפלשתיני. אני מברך על כך שחלק מן הפונדמנטליזם הימני הגיע למסקנה שיש סתירה גדולה בין המציאות הקיימת היום ובין הגישה של ארץ-ישראל השלמה. אולי בזה אני רואה את הדבר החיובי במסמך של חברי הכנסת ביילין ואיתן, שבחוכמתו הפוליטית של חבר הכנסת ביילין תרם רבות לכך שחלק מאלו הגיעו למסקנה שאם באמת רוצים לבנות שלום, צריך להתגרש מכל הגישה של ארץ-ישראל השלמה.

אבל תסלח לי, חבר הכנסת ביילין, צריך לבנות שלום על בסיס הכרה בזכויות הלגיטימיות של כל צד. לצערי הרב, במסמך שחיברתם – ואמרת שאתה בעד מדינה פלשתינית, אבל בארבע השאלות המתייחסות לזכויות הלגיטימיות של העם הערבי הפלשתיני, אתה מרוקן את עניין המדינה מהתוכן שלה, של העם הערבי הפלשתיני. אתה לא עושה שלום בין מפלגת העבודה לליכוד, וחלק ממפלגת הליכוד הגיע למסקנה של הסממה העיקרית או התוכנית האסטרטגית של מפלגת העבודה, שהפתרון בסוף יביא לידי כך שיהיה פחות ממדינה ויותר מאוטונומיה. בארבע השאלות העיקריות, גם בקשר לירושלים, אתה שולל מהעם הערבי הפלשתיני את הזכות שלו.

אני מבין שבמשא-ומתן שיתחיל ידובר על ירושלים, ויש כל מיני רעיונות. יש רעיון שאומר שהעיר תישאר מאוחדת אבל כבירה לשתי מדינות. העיר נכבשה בשנת 1967, כמו שנכבשה נבלוס, ואי-אפשר שלא להכיר בזכות הלגיטימית ובריבונות הפלשתינית הפוליטית בתוך ירושלים. אי-אפשר לשלול דבר בסיסי אנושי מהפלשתינים, והוא עקרון זכות השיבה.

נפגשתי עם הרבה בכל מיני קונפרנציות בחוץ-לארץ, אבל יש עיקרון וצריך לשמור עליו, והוא זכות השיבה של הפלשתינים. חלק מהם יישאר, חלק ילך למדינה הפלשתינית, חלק יחזור לישראל, ובתנאי שלום כל עניין הדמוגרפיה לא יהיה בעיה, אם יהיה שלום אמת. אי-אפשר לומר לפלשתיני – אתה לא פלשתיני. הוא לא לבנוני, לא מצרי, לא מזימבאבוה ולא משום מדינה. הוא בן העם הערבי הפלשתיני. יש לו זכות אנושית שהוא פלשתיני, ואתה לא יכול לשלול ממנו את הזכות.

אתה מדבר על המדינה במסמך כאילו נהר הירדן יהיה הגבול הביטחוני. ומה עם הריבונות הפוליטית של המדינה הפלשתינית? אתה שולל ממנה את הדבר הבסיסי – מדינה שאין לה ריבונות.

איך אתה שולל ריבונות מהעם הערבי הפלשתיני? אתה נותן לגיטימציה לכיבוש. אם אתה רוצה שכל ההתנחלויות יהיו תחת ריבונות ישראל, כמה התנחלויות יהיו תחת השלטון הפלשתיני? העניין הוא לא בשם "מדינה", אלא בתוכן.

עשרות שנים דגלנו בכך שלא יכול להיות שלום אם הוא לא יהיה על בסיס שתי מדינות לשני עמים. אני, כקומוניסט עשרות בשנים, נאבקתי והייתי לבד. היום אני שמח שהגענו למצב הזה.

אני רוצה להגיד לכם, שבעבר לא רציתם להכיר באש"ף, והכרתם. אנחנו צדקנו. אנחנו רוצים שלום בין שני העמים. אבל אם אתם חושבים להיות חכמים ולשלול מהעם הערבי הפלשתיני את הזכויות הבסיסיות הלגיטימיות שלו, אף פעם לא נגיע לשלום.

אני אומר לכם, מי ששברה חיים זו כל הגישה של פלשתיין הגדולה או ארץ-ישראל הגדולה. לכן, אם רוצים לעשות פשרה, לחלק את הארץ הזאת, צריך לתת לכל אחד את הזכות שלו. תודה רבה.

הי"ר ב' חזן:

תודה רבה. חבר הכנסת ראובן ריבלין, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת זאב בויס וחבר הכנסת אלכסנדר לובוצקי.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, השר לשעבר הנכבד וחברי הטוב יוסי ביילין, מאז שב עם ישראל לארצו, לפני 200 שנה, כדי להקים את סוכת המדינה היהודית הנופלת, נוצר בארץ הזאת קונפליקט בין שני עמים ששניהם צודקים. לנו, לעם היהודי, אין ברירה. אנחנו לא יכולים להתפשר, כי זה המקום היחיד שבו אנחנו יכולים לחיות.

במשך 200 השנים האחרונות, כשהגיעו יהודים חזרה לארצם ולמולדתם, היתה הארץ הזאת שממה, היתה הארץ הזאת מדבר, היתה הארץ הזאת ביצות. לא היה בה עם רב.

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

לפני 200 שנה, ידידי הטוב, בירושלים העיר, שהיום הפכה להיות המחלוקת בין שלוש הדתות, היו 10,000 איש, והיא עיר עזובה.

פעם, ידידי הטוב ד"ר ביילין, הייתי במקסיקו שבעה שבועות ונפגשתי שם עם אינטלקטואלים. לאחר שיחות רבות שאלתי אותם: תגידו, למה אתם כל כך שונאים את האמריקנים, האם זה משום שהם לקחו מכם טריטוריות באותה מלחמה? האם זה משום שהם לקחו מכם טריטוריות? והם ענו לי, ידידי הטוב יוסי ביילין: אנחנו לא כועסים על האמריקנים כי הם לקחו מאתנו את טקסס, את ניו-מקסיקו, את קליפורניה, אבל למה, לכל הרוחות, הם לקחו מאתנו את הטריטוריות עם האוטוסטרדות הכי טובות.

כאן קרה נס. העם היהודי הקים בארצו, שאליה שב, מדינה לתפארת. הפך מדבר, שממה, לארץ פורחת, לשמחת כל התושבים כאן.

הקונפליקט הזה יכול לבוא לידי פתרון, ולא יעזור שום דבר, כי אנחנו רוצים שלום לדורות, לא שלום עכשיו, לא שלום כרגע. תמיד שאפנו לשלום.

אני אומר לך, חבר הכנסת אלון, שד"ר ביילין, חבר הכנסת, השר לשעבר הנכבד, הוא האדם העקבי ביותר בפוליטיקה הישראלית שאני רואה אותה בעשר השנים האחרונות. הוא אמר – עזה, כאשר חבריו דיברו אחרת; הוא מדבר על מדינה פלשתינית לא בגלל הערבים אלא בגלל הפתרון שהיהודים צריכים לו. הוא היום, בתחבולות פוליטיות, הולך ומפרק אותנו, אנשי התנועה הלאומית, מנכסינו ומאמונתנו, אבל לא משום שהוא מוליך שולל, אלא משום שחברים שלנו מבקשים להיות מולכים שולל.

בנימין אלון (מולדת):

גם הוא הולך שולל.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

לא, לא. חבר הכנסת ביילין לא פועל לפי מה שערפאת חושב ומה שערפאת מתכנן. חבר הכנסת ביילין לא פועל על-פי השקפת העולם והאסטרטגיה שערפאת מתכנן. כאשר אני אומר שאני מאמין לערפאת כשהוא אומר לי שנשתה את מי הים, הוא לא מאמין לערפאת וגם לא מעניין אותו כל כך מה שערפאת אומר. הוא חושב שזה טוב ליהודים.

אני אומר, אם בארץ הקטנה הזאת לא תהיה מדינה אחת שיחיו בה יהודים וערבים יחד במדינה שהיא יהודית ודמוקרטית, לא יהיה שלום; משום שהבעיה הפלשתינית היא תוצאה ולא הסיבה לסכסוך היהודי-הערבי. הסכסוך היהודי-הערבי, חבר הכנסת דהאמשה, קם וקרה כאשר בשיניים חורקות לא הסכמנו לתוכנית החלוקה ובן-גוריון אמר: נקים את מדינת ישראל לפי תוכנית החלוקה.

שבח וייס (העבודה):

חבר הכנסת ריבלין, אתה מוכן לזכות בחירה מוחלטת לכל הערבים?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

כן. כבר אגע בזה.

שבח וייס (העבודה):

אחרי – – – שנים ראש ממשלה ערבי – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת שבח וייס, גם אני עקבי בענייני זה, ואני אומר לך את דעתי. לא אומר דבר שלא אמרתי, ויעיד עלי שמים וארץ יוסי ביילין שאני אומר זאת בצורה עקבית כל חיי, מאז עמדתי על דעתי ומאז היו הערבים חברי וידידי ושכני בירושלים.

ב-1948, כאשר בחריקת שן הסכמנו, הרוב בעם, לתוכנית החלוקה, קמו עלינו שבע מדינות ערב על מנת להשמידנו. עד 1984, 1986 לא הסכימו אלה המכונים פלשתינים – כי גם אני פלשתיני בדיוק כמוהם – לא הסכימו לבוא אתנו למשא-ומתן על חלוקה – – –

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

אתה לא זוכר את הצעת אש"ף לשלום?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני יודע מה היתה מדיניות אש"ף. דרך אגב, אם היום אני רואה את האמנה הפלשתינית, עדיין אני יודע מה התוכנית האש"פית.

אני רוצה לענות לחבר הכנסת שבח וייס ולומר את סוף הדברים כפי שהתחלתי אותם. לא יקום שלום בארץ הזאת אלא אם תהיה כאן מדינה יהודית דמוקרטית. כדי שהמדינה תהיה יהודית ודמוקרטית ולא תהיה סתירה בין יהודי לדמוקרטי, אנחנו זקוקים כאן ל-10 מיליון יהודים, ואז 3 או 4 מיליוני ערבים חיים בינינו, כפי שכיום, כאשר אנחנו 5 מיליוני יהודים, מיליון ערבים חיים בינינו ונמצאים כאן בכנסת לתפארת עם ישראל ומדינת ישראל ומתווכחים בחופשיות רבה. אני אינני פטרון שלכם, אני לא נותן לכם כלום, אתם אתי יחד. פה נותנים לכם. השמאל מפטרן לכם. לי אין פטרונות, אנחנו שותפים כאן. אבל עדיין אין 10 מיליון יהודים בארץ, וזאת בעיה.

אנחנו צריכים להאמין, כמו שהאמנו ב-200 השנים האחרונות שיהיו 5 מיליוני יהודים, שיהיו גם 10 מיליון. בינתיים יש לנו תוכנית, שהיא תוכנית אוטונומיה. בינתיים אנחנו עושים שלום עם כל מדינות ערב. בעזרת השם נעשה שלום גם עם סוריה; כאשר סוריה תבין שהיא לא יכולה לנו. וכך יבוא שלום על ישראל.

לכן, גברתי, אני חושב שהתוכנית הזאת, תוכנית אבו-מאזן, המכונה תוכנית ביילין-איתן, היא תוכנית שבה, לצערי הרב, יוסי ביילין ממשיך בדרכיו ובדבריו: רוב התושבים על יישוביהם – רבים היישובים שלא יהיו במקום.

לכן, לצערי הרב, לא אוכל לתמוך במהלך שאני רואה בו מהלך אומלל לגבי תנועתי ולגבי אמונתי. לצערי הרב, יוסי ביילין ממשיך באמונתו וצועד על-פי השקפתו, בעוד שאנחנו מאבדים מנכסינו. ומי שמאבד צעד אחד, אוי ואבוי להידרדרות ולמסלול ההתרסקות שהוא נמצא בו. תודה רבה.

היו"ר נ' חזן:

תודה. חבר הכנסת זאב בויס, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אלכסנדר לובוצקי, שיסיים את הדיון, ואז נצביע על הצעות סיכום.

בנימין אלון (מולדת):

מה עם הממשלה, דרך אגב?

הי"ר ב' חזן:

הממשלה נוכחת בכנסת מעט בימים האחרונים.

בנימין אלון (מולדת):

היא התבקשה להגיע לדין?

הי"ר ב' חזן:

הממשלה ערה לחלוטין לסדר-יומה של הכנסת.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, בפתח דברי אני צריך הבהרה על האמירה שקראתי בקריאת ביניים לחבר הכנסת דהאמשה, בנוסח: מי אתה בכלל שתגיד. אין שום עניין אישי שרציתי לומר באמירה הזאת, אלא מעין סלנג שמעת לעת משתמשים בו. לבוא ולומר בעצם: חבר הכנסת דהמאשה וחבריו חברי הכנסת הערבים, שעה שאנחנו, היהודים הציונים – – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

תקשיב ותראה שאני רוצה רק לדייק, ואז גם אתה תסכים אתי. רציתי לבוא ולומר לך ולחברייך, ששעה שאנחנו, היהודים הציונים פה, הולכים ובוחנים את העמדות המסורתיות שלנו ומחפשים איזו דרך לבוא באיזו הסכמה מול הפלשתינים, מוטב שאתם תשבו ותידומו, כי כל דיבור שלכם, כמו הדיבור שלך כאן, חבר הכנסת דהאמשה, ושל חברייך, לא תורם שום דבר לעניין שלכם. הבעיה שלכם היא שאתם צריכים להיות יותר קדושים ממוחמד. זה מה שאתם עושים פה. אם היינו צריכים לשמוע לכם ולפעול לפי מה שאנחנו שומעים, הייתי צריך להתעקש ולעמוד באותן עמדות פתיחה מסורתיות, אולטימטיביות שלי, כמו של רובי ריבלין, שאני ממש מקנא בו. אני מקנא בו, אבל אני לא יכול להחזיק היום בעמדות אלה. על זה יש לי ויכוח פנימי אתו. זה בדיוק העניין.

ידידי הטוב, רובי ריבלין, לא יוסי ביילין מוליך אותנו שולל.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אמרתי שהוא מוליך אותנו שולל?

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אמרת: מוליך אותנו; אולי לא שולל.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

לא שולל.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

מוליך באף. לא יוסי ביילין.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אמרתי שיותר ממה שהוא מוליך אתכם, אתם הולכים אחריו.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אנחנו הולכים ולא אחרי יוסי ביילין. נדמה לי, שההליכה היא הליכה זה לקראת זה, בצעדים שונים. כל אחד עובר מרחק שונה, כדי להגיע לאיזו הסכמה. עצם ההליכה, התזוזה מהעמדות המסורתיות שלנו היא פועל יוצא של מי שמוליך אותנו, קרי: המציאות, המציאות שנכפתה עלינו, במידה רבה, על-ידי אוסלו. אתה יודע זאת היטב.

יש כאלה שמוכנים להתבונן בצורה מפוכחת – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת בויס, אני מכיר את יוסי ביילין. בזמן שאתם הלכתם זה אל זה, או זה מול זה, או זה לקראת זה, הוא כל הזמן עמד במקום. הוא לא שינה את דעתו. עשר שנים הוא באותה דעה.

שבח וייס (העבודה):

נתניהו כבר עבר אותו.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

היו"ר נ' חזן:

חבר הכנסת ריבלין, חלק מהדיון הזה תקיים אולי בישיבת סיעת הליכוד.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

ידידי רובי ריבלין, אני מציע, שתעיין פעם נוספת במסמך המשותף, שיש לי הכבוד להיות חתום עליו. אחרים חושבים שזה אי-כבוד גדול. אני יודע. על זה הוויכוח בינינו.

תעיין במסמך הזה ותראה, שגם יוסי ביילין, כך אני חושב, זז מעמדותיו באותו מאמץ ובאותה הכרה שיש צורך במאמץ להגיע להבנה בינינו לבין עצמנו, להגיע לבסיס של הבנה יהודית ציונית רחבה ככל הניתן, לפני שאנחנו מגיעים לדיון עם הפלשתינים על הסדר הקבע.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

ככל הניתן, זה ריאל פוליטיק, שזה לצנינים בעינינו.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

תראה, את הוויכוח בינינו הרי נמשיך. אבל בכל זאת אני רוצה לומר פה, שבאמת שתי הנחות יסוד – לגבי דידי, לפחות, ואני יודע לגבי המשתתפים האחרים – עמדו ביסוד ובמסגרת הדיונים שהולידה את המסמך. יש ההכרה, כפי שאמרתי, שבפתח עומד מצב חדש, לקראת הסדר קבע, וראוי שאנחנו נבחן בינינו לבין עצמנו עד כמה אפשר להגיע להבנה עקרונית בסוגיות שעומדות על הסדר הקבע לפני שנבוא להתדיין עם הפלשתינים.

בכלל, אם הזכרנו את אוסלו, הבעיה של הסכם אוסלו היתה משני היבטים שלו: א. מצד תוכנו; ב. לא פחות מזה, מצד התוצאות שלו. והתוצאות מבחינה פנימית-חברתית של העם שלנו היו קשות

מנשוא וחמורות. האסון הנורא ביותר היה הרצח של רבין. הסכם אוסלו הוליד את הקיטוב הנורא הזה שהביא בסופו של דבר לרצח רבין.

הי"ר נ' חזן:

חבר הכנסת בויים.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

עד שבחנתי את עצמי בנושא הזה של עמדותי המסורתיות בדבר שלמות הארץ, חשבתי שלעת הזאת ראוי לא פחות לבחון מה קורה עם העם ואיפה שלמות העם. נדמה לי, שהדיונים סביב המסמך הזה והסיכומים של הדיונים במסמך הזה הם קודם כול ביטוי לשאיפה, לרצון ולהכרה, שלעת הזו, לא פחות משלמות הארץ חשובה שלמות העם. תודה.

הי"ר נ' חזן:

תודה. חבר הכנסת לובוצקי, בבקשה.

שבח וייס (העבודה):

גברתי היושב-ראש, הוא מייצג את – – –

הי"ר נ' חזן:

כן, ויש ייצוג נשי.

שבח וייס (העבודה):

אני רק חושב שלמולדת יש רוב.

הי"ר נ' חזן:

ולמד"ע-רע"ם.

זאת אחרי שעדכנו את חבר הכנסת זאבי על נושא הדיון בתחילת הדיון.

חבר הכנסת לובוצקי, בבקשה.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

גברתי היושבת בראש, כנסת נכבדה, הדיון שלפנינו הוגדר בעצם כדיון בהסדרי הקבע, אבל אט אט הוא הפך להיות דיון על יוסי ביילין. אם הדיון הוא על יוסי ביילין, אזי גם אני קצת שיניתי את נאומי ואתיחס ליוסי ביילין.

ראשית, אני רוצה לברך אותך, חבר הכנסת, ד"ר יוסי ביילין, על שזכית שהדיון הוא בעצם עליך. יש בינינו חילוקי דעות עמוקים, ואפרט אותם. אבל אני מברך אותך על שזכית בשנים האחרונות להיות מוביל בכמה מהלכים חשובים שקרו ועברו על-פני מדינת ישראל. בין שאני מסכים אתם ובין שלא – בלי ספק זאת הצלחה גדולה שלך.

רחבעם זאבי (מולדת):

אם לא, אז מה אתה מברך?

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

לא, באופן אישי. אני חושב שאדם שמצליח לממש את אמונתו – כל הכבוד לו.

רחבעם זאבי (מולדת):

תגיד את הדברים – – –

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

גנדי, אני הולך להגיד משהו שירגיז אותך אפילו יותר. לכן, תחכה ותצעק עלי בבית אחת.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני לא מתרגז. אני רוצה להבין אותך. אתה מברך על דברים שאתה לא מסכים אתם. אלה דברים של פרופסור למתמטיקה?

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

אני מברך על המשך הצלחתו.

היו"ר נ' חזן:

מייד נשמע את המשך המחשבה.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

אספר לך משהו. בילדותי גר לידי בחור ששיחק בקבוצת כדורגל. הוא היה הולך למשחקים בשבת. אני לא מסכים עם חילול שבת, אבל בירכתי אותו, שאם כבר הוא משחק – שינצח. אז גם כאן אני אומר ליוסי ביילין שאני מברך.

רחבעם זאבי (מולדת):

ההוא לא הזיק לך. אבל הוא הזיק לנו.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

בכל אופן, אחזור לכאן ואומר משהו שיפתיע אותך יותר, יוסי, ויפתיע אולי רבים אחרים ולא רק את גנדי. אני אפילו מאחל לך הצלחה במירוץ שלך לראשות הממשלה. אני לא מבטיח להצביע עבורך. חילוקי הדעות בינינו הם באמת עמוקים וקשים, ואסביר אותם. אבל אני יכול לכבד ולקבל אותך משום שאתה איש של פשרות.

היו"ר נ' חזן:

הברכות היו ארוכות במיוחד.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

גם ההפרעות. אבל אסביר על מה אני חולק, ואני חושב שחשוב להסביר זאת. אני חולק, אני לא מסכים גם לא להסכם ביילין-אבו-מאזן וגם לא להסכם ביילין-איתן. אסביר ראשון ואחרון אחרון. לגבי הסכם ביילין-אבו-מאזן – הנקודה המרכזית שאני לא יכול לקבל בו היא שהסכמת, למעשה, וקיבלת שיהודה ושומרון כולה היא נחלה פלשתינית. אלא מה? נוצרה מציאות בשטח שיש מתנחלים, יש מפעל התיישבות שאני גאה מאוד להיות חלק ממנו. אתה אדם מציאותי, ואתה אומר: אי-אפשר לפנות אותם. שום ממשלה בישראל לא הצליחה. חברך, חיים רמון, הודה כאן לפני שבועות מספר שאפילו ממשלת העבודה לא הצליחה לפנות שבעה קרוונים בתל-רומיידה לאחר טבח גולדשטיין.

אז אתה אומר: אני לא יכול לתת לפלשתינים את כל השטח. באמת הצדק אתם, היה מגיע להם לקבל את הכול, אבל אני לא יכול לתת להם. אתה משאיר חלקים מצומצמים מאוד שמספחים לישראל כמות יפה – אבל לא מספקת, לטעמי – של מתנחלים, ובתמורה אתה נותן להם פיצוי בדמות חלוצה ובדמויות אחרות. אני חושב, שאין פה צדק טבעי, לזוטר לפלשתינים על כל יהודה ושומרון. זו גם חריגה משמעותית מהמצע המסורתי של מפלגת העבודה, שדיבר על פשרה טריטוריאלית – פשרה אומרת חלוקה ולא נתינה מוחלטת.

אולי זה מפתיע יותר שאני לא יכול להסכים להסכם ביילין-איתן. כאיש הדרך השלישית הייתי צריך לכאורה לקפוץ עליו כמוצא שלל רב. הרי מי כמונו תמך תמיד ונשא על דגלו את נושא ההסכמה הלאומית. אבל להסכמה לאומית ולאחדות לאומית יש, בעיני, שתי מטרות: אחת זו אחדות לשמה, ואת האחדות לשמה אתם בהחלט מקדמים בעצם ההסכם. יש מטרה שנייה, ואותה החמצתם כולכם, במיוחד אני מתלונן בפני חברי בליכוד: החמצתם את המטרה השנייה של אחדות לאומית. אפשר להשתמש באחדות הלאומית כמכשיר להשגת הישגים טובים יותר במשא-ומתן. הגעתם, בעצם, להסכם ביילין-איתן שמאפשר לממש את הסכם ביילין-אבו-מאזן שאליו הגעת גם קודם לכן. אז מה הרווחת בנושא הזה מאותה אחדות לאומית שיצרתם? להיפך, אם הייתם מתאחדים, מגיעים לאחדות לאומית ומחליטים, לדוגמה, על בקעת-הירדן, או על מדבר יהודה, על משהו – – –

היו"ר נ' חזן:

חבר הכנסת לובוצקי, כשצריכים לחתור לקראת סיום עדיף לא לתת דוגמאות.

שבח וייס (העבודה):

הם רוצים אחדות כדי להשיג הסכם, לא בשביל הנייר.

היו"ר נ' חזן:

על כן, משפט מסכם וקולע.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

היה ניתן לנצל את האחדות הזאת דווקא כדי להשיג הישגים נוספים, מעבר לאותו הסכם ביילין-אבו-מאזן. את זה אתם לא משדרים, לצערי.

נוסף על כך – לא אגע בזה, במצוות היושבת-ראש – אני חושב, שיש פה ממש חוסר אחריות בנושא הפליטים הפלשתינים. ההסכמה המוסווית שיש שם לקבלת פליטים פלשתינים תביא עלינו אסון – –

בנימין אלון (מולדת):

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

בניגוד לך, או אולי בדומה לך, אני מאמין שהפלשתינים רציונליים.

בנימין אלון (מולדת):

מאוד.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

אם היינו בעמדה שנותנת להם דבר שאפשר לחיות אתו, אבל לא את מלוא תאוותם, היינו יכולים להשיג יותר. תודה רבה ליושבת-ראש על סבלנותך.

היו"ר נ' חזן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעות לסיכום הדיון. מונחות לפני שלוש הצעות שונות. ההצעה הראשונה – מטעם סיעת מולדת. חבר הכנסת זאבי, בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):

לא אמרו שקוראים מהגדולה לקטנה ומצביעים מהקטנה לגדולה.

הי"ר ב' חזן:

אני הולכת מהקטנה לגדולה, וגם נצביע לפי אותו סדר.

רחבעם זאבי (מולדת):

גברתי היושבת בראש, חברי הכנסת הנוכחים, להלן הצעת סיכום לדיון משולב ביום 18 בפברואר 1997, מטעם סיעת מולדת:

א. הכנסת רואה בדאגה את חששותיה של ממשלת ישראל מפני פעילות טרור ערבית כתגובה על פעולות בנייה וסלילה. זו מדיניות תבוסנית, שמקומה לא יכרנה.

ב. ממשלת ישראל טועה בכניעתה לאיומי הטרור, שתאבדו ילך ויגבר ככל שהיא תוותר.

ג. הכנסת תובעת מממשלת ישראל לנהוג ביד חזקה נגד כל ניצן של פעילות טרוריסטית בהשראת הרשות הפלשתינית, לחסלה בעודה באיבה ולהודיע אז על ביטול ההסכמים עם אש"ף.

ד. הכנסת רואה בדאגה את היגררותה של הממשלה אחר תוכניות שאינן אלא תרגום מעודן של תורת השלבים האש"פית המובילה לחיסול מדינת ישראל.

ה. הכנסת נוזפת בראש הממשלה על שבמשך שמונה חודשי כהונתו לא עשה צעדים כלשהם ברוח הבטחותיו לפני הבחירות לבנייה בירושלים וביש"ע.

ו. הכנסת קוראת לממשלה להתחיל מייד, תוך שעות, בבנייה בהר-חומה ובראס-אל-עמוד על-פי תוכניות שאושרו על-ידי ממשלת רבין, זכרו לברכה.

ז. הכנסת מביעה את דאגתה העמוקה מכוונותיו של ראש הממשלה למסור שטחים לרשות הפלשתינית במסגרת הפעימה הראשונה – הנסיגה הראשונה – מעבר לנדרש בהסכמים.

ח. הכנסת תובעת מהממשלה להפסיק מייד את שחרורי המחבלים באמתלות שונות.

הי"ר ב' חזן:

תודה.

הצעה שנייה – מהקטנה לגדולה – של סיעות מד"ע-רע"ם וחד"ש-בל"ד. חבר הכנסת דהאמשה, בבקשה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושבת-ראש, חברי הכנסת, הצעה לסיכום הדיון המשולב בנושא הסדר הקבע עם הפלשתינים מטעם סיעות מד"ע-רע"ם וחד"ש-בל"ד:

1. הכנסת קוראת לממשלה להמשיך במשא-ומתן עם הפלשתינים לאור החלטות מועצת הביטחון והסכמי אוסלו ולצעוד בבטחה ומהר להשגת הסדר קבע ושלוש צודק ומקובל על שני העמים, אשר הוא ורק הוא יביא ביטחון לשני העמים.

2. הכנסת קוראת לממשלה לקיים את התחייבויותיה החתומות, לרבות שחרור האסירים הפלשתינים והעצורים המינהליים, פתיחת המעבר הבטוח ושדה התעופה ברפיח.

3. הכנסת קוראת לממשלה להפסיק את התמיכה בהתנחלויות ואת כל הניסיונות לקבוע עובדות בשטח, לרבות בירושלים המזרחית, במסגד אל-אקצא, ולכפות תנאים על הצד הפלשתיני שלא רק יפירו את תהליך השלום המיוחל אלא גם ימנעו את השגתו.

4. הכנסת קוראת לממשלה לחתור לכינונו של שלום אשר יביא קץ לאיבה ולשפיכות הדמים הממושכת, ויכיר בקיומה של מדינה פלשתינית עצמאית שבירתה ירושלים המזרחית לצדה של מדינת ישראל, מדינה שבעידן של שלום לא רק שלא תהווה איום על מדינת ישראל, אלא תעזור לה לחיות בשלום ובביטחון עם כל יתר שכנותיה במדינות האזור. תודה רבה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מה הכנסת שם את אל-אקצא?

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

החפירות של אל-אקצא, מחר יהיה על זה דיון נוסף.

הי"ר ב' חזן:

תודה.

חבר הכנסת ריבלין, תדבר עם חבר הכנסת דהאמשה, והוא בוודאי יסביר לך.

יש הצעה לסיכום הדיון מטעם סיעות העבודה, הליכוד, ש"ס והדרך השלישית. חבר הכנסת ביילין, בבקשה.

יוסף ביילין (העבודה):

הצעת סיעות העבודה, הליכוד, ש"ס והדרך השלישית:

הכנסת קוראת לממשלה לעשות כל מאמץ כדי לקדם הסדר קבע בין ישראל לפלשתינים.

הכנסת רושמת לפניה את דברי המשתתפים בדיון וקוראת להמשך ההידברות ולהסכמה רחבה של סיעות הבית לקראת הסדר הקבע בין ישראל לפלשתינים.

היו"ר נ' חזן:

תודה רבה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעות. נתחיל בהצבעה על ההצעה לסיכום הדיון מטעם סיעת מולדת. מי בעד? מי נגד? מי נמנע?

הצבעה מס' 15

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ר' זאבי – 3

נגד – 7

נמנעים – אין

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ר' זאבי לא נתקבלה.

היו"ר נ' חזן:

ברוב של שבעה מתנגדים לעומת שלושה בעד הוסרה ההצעה.

אנחנו עוברים להצבעה על הצעת הסיכום מטעם סיעות מד"ע-רע"ם וחד"ש-בל"ד. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 16

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ע' דהאמשה – 2

נגד – 7

נמנעים – 1

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ע' דהאמשה לא נתקבלה.

היו"ר ב' חזן:

אם כן, גם הצעה זו הוסרה – שניים בעד, שבעה נגד ונמנע אחד.

אנחנו עוברים להצבעה על הצעת הסיכום של סיעות העבודה, הליכוד, ש"ס והדרך השלישית. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 17

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת י' ביילין – 6

נגד – 3

נמנעים – 2

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת י' ביילין נתקבלה.

היו"ר ב' חזן:

הצעה זו התקבלה ברוב של שישה בעד, שלושה נגד ושני נמנעים.

חברי הכנסת, תם סדר-יומנו. הישיבה הבאה של הכנסת – מחר, יום ד', בשעה 11:00. ישיבת הכנסת נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 21:00.